

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

ff. 6.

Richter de pallio Episcopali.
Vogleri Physiologia Historia passionis I. C.
Bosii in Persecham Fl. Iosephi de I. Christo.
Mülleri Coniugii Clericorum patrocinium.
Schlegelii Hætelodama.
Mülleri Cassa Augustorum contra Pontificem Rom.
Titii de veris et falsis Ecclesiis notis.
Chemnitii de salute Salomonis.
Sauberti de serpente æneo.
Musæi de libertate philosophandi.
Frischmuthi de LXX hebdomadibus.
Sauberti de patina salis.
Frischmuthi de hircu emissario, Diss. I. et II.
Linculni lura cō religionis officium modernum.
Musæi de ritibus primitivæ ecclesiæ baptismalibus.
Frischmuthi de Circumcisione Zipporæ.
Gerhardi de Sepultura Moysi.
I. L. Dux Theodororum sublaty.
Hoffmanni Deorum gentilium origines ex S. S.
Frischmuthi de Pontificum ebr. vestitu sacro.
Pagittarii de Lancea qua per fossam latus I. C.
Pfeiffer de Homicidio Camerhi.
Musæi de sapore dentium & gustu omphacis alieno.

DISPUTATIO IN ACADEMIA JURIDICA

PALLIO EPISCO.

PALLI.

Magister et Doctor in Theologia

PRÆSIDIUM

DM CHRISTOPHORUS

EPISCO

DA

JOHANNES CHRISTOPH. SCHN.

6

CHRISTOPHORI SCHLEGELII
S.S. Theol. Doct.
HAKELDAMA

Sive
AGER SANGVINIS e.
Juxta ductum Historicæ descriptionis & Pro-
phetiæ allegatæ Matth. XXVII, 3-11.

pressius consideratus,

Iterumq; publicæ luci expositus
curante

Filio Autoris

M. CHRISTOPHORO GOTTLIEB SCHLEGELIO,
S.S. Theol. Cultore.

SLESVIGÆ imprimebat Johann Holvvein.
Anno M DC LXXII.

VIRO
QUA
GENERIS AVITI
NOBILITATEM,
VIRTUTUM PRÆSTANTISS.
SPLENDOREM,
SUMMORUM MUNIORUM
DIGNITATEM,
UNDIQUAQ.
EXCELLENTISSIMO,
DOMINO
JOHANNI WILHEL-
MO A REICHEL,
DITIONIS EPISCOPALIS EUTY-
NENSIS
PRÆFECTO SPLENDIDISSIMO,
DOMINO ET PATRONO
OMNI OBSERVANTIÆ CULTU
DEVENERANDO.

S.

Natale Solum cunctos dulcedine suâ ducere testis
est Pœta ille Sulmonensis. Patria quippe, uti
vitâ donatos benignè recipit, ita Amorem sui
vicissim ingenerat. Neq; Terra tamen hoc Patriæ venit
nomine, sed animæ potissimùm eam inhabitantes, præ-
primis verò Mentes illustres, quarum Virtute Solum Patri-
um Splendorem accipit & Decus, Patres Patriæ, Musarum
Præsides & Patroni, quos in sublimi constituit Fortuna,
ut quocunq; sese vertant ista Lumina, Patriæ quoq; nitor
radios suos exerat. Quid ergo mirum, VIR NOBILISS.
atq; EXCELL. Si TE sponte suâ, haud secus ac â magnete oc-
cultâ quâdam vi Boream versus attractus, sequatur Genius
meus? SILESIAM scilicet svavissimam his oris in TE con-
spicor; TIBI enim contulit Patria, quæ habuit præstan-
tissima, Decus Gentis insigne, Nobilitatis avitæ Gloriam,
Virtutum summarum Excellentiam. Suspexere id Illu-
strissimi atq; Serenissimi inclytæ Holsatiæ Fratres, Principes
Celsissimi, quorum Alter, qui Regiminis gerit curam, TE
inter Aulicorum Præcipuos tot annos omni Gratiâ am-
plexum tenuit, Alter Episcopatûs Lübecensis Antistes Re-

verendissimus adhuc tenet, rebusq; suis maximis præfecit.
Tantis ergo Tuis Honoribus prosperrima quæq; appreciari, Teq; Patriæ dulcissimæ Sospitatorem omni observantia cultu prosequi, atq; ut olim DIs Patriis fiebat, munusculo animi devotionem indicante, me communis Terræ Alumnum excipere jubet Pietas. Licet autem digna Nomini Tuo desint munera, arripio nihilominus quod ad manum est, Parentis nimirum mihi charissimi præsentem Disquisitionem, eamq; ex debito officio eâ, quâ par est, reverentiâ TIBI Do, Dico, Consecro. Accipias quæso, Patrone Maxime, quicquid offero, vultu quo soles Musarum cultores prosequi, nempè sereno, Munerisq; hujus amplitudinem ex animo potius meo, quàm Nominis Tui sublimitate, æstimes, & studia mea sub Præsidio Patrio, id est Tuo, salva esse benignè patiare. Valeas VIR NOBILISS. atq; EXCELL. Favoreq; Tuo ne dedignère amplecti

Clientem TIBI devo-
tissimum

M. Christophorum Gottlieb
Schlegelium.

Prefa-

Præfatio ad Lectorem.

Cum ante annos ferè 40. occasione cujusdam, qui pro Concione non veritus erat S. Mattheum falsitatu arguere, quod Ieremiam pro Zachariâ hic allegasset, Parens meus à Viro quodam Magno hanc ob rem monitus præsentem adornaret Disquisitionem, ubi pensitatis aliorum de hoc loco opinionibus, usq; partim ut falsis & incertis rejectis, partim ut insufficientibus Autoribus suis relictis, adderet & suam, quam sensui Scripturæ S. ejusq; Analogia præ cæteris convenire videret, factum ut intra privatos parietes latitaret diu, donec annis abhinc novem occasione Disputationis in Synodo Ephoria Grimensis habendæ (ubi Respondentis ego sustinui munus) tandem prodiret in publicum. Nec verò, ut fieri solet, omnibus pariter arrisisset hæc sententia, bonâ tamen cum Autoris pace, ut pote qui quemq; hæc in re suo abundare sensu permittit, tam diu tamen istam amplectitur opinionem, quam diu rationes, quas ex solâ Scripturâ S. misis conjecturis hum. & incertis adduxit, firmissimis argumentis non fuerint everse. Haud enim sufficit dicere, hæc sunt ἀδόκιμα, nequicquam faciunt ad rem præsentem; Contrarium sanè in ipso Tractatu luculentissime probatum. Interim verum manet, S. Mattheum (ut totam rem ὡς ἐν τῷ πρῶτῳ subjiciam) Vaticinium, de quo agitur, non absq; gravi causâ & pondere citasse, atq; impletum esse quod in V. T. prædictum à Prophetâ, usq; duobus, Ieremiâ scilicet & Zachariâ, qui posterior tantùm sub nomine Officij Prophetici & ut unus Prophetarum Minorum (qui nunquam ferè nominatim citantur in N. T.) prior autem & Prophetæ Major Ieremias nominatim allegatur; quorum Vaticinia combinata non dicta solùm, sed etiam scripta, habeantur adhuc hodiè in Scripturâ V. T. Canonicâ: Præus quidem Zach. XI, 12. 13. de Pretio, ubi in Historiâ simul Typus exprimitur: Posteriora verò duo in Ieremiâ, ejusq; Cap. XIX. de Agri hoc pretio emti conditione quoad Situm, Nomen, & Profanationem, & Cap. XXXI. quoad ejusdem temporibus Messie Sanctificationem; cujus licet sensus generalis, nihilominus tamen verbis figuratis Prophetia etiam κατὰ τὸ πρῶτον in Valle cadaverum nominatâ impleta statuitur. Quæ omnia suseissime secundum loca parallela, exempla similia, sensus convenientiam & Analogiam, Typi cum Antitypo collationem, ad oculum demonstrata. Hinc optandum, ut Vir quidam Celebrerrimus (cujus Nomen ex debita reverentiâ taceo) penitus inspiciendam hanc sibi sumisset Disquisitionem, mitiorem forte de eâ tulisset censuram. Obiter enim ab Eo perlectam esse patet inde, quod allegat Heinsum id genus docendi Scripturas ex Hieronymo nominantem vitiosissimum, cum tamen Riveri ea verba sint, & ab autore monstratum, Heinssii sensum accommodatissimum hoc modo,

modo tangi, Conf. Cap. III. n. 17. Id tamen (1) nequicquam nostram fer-
vit sententiam: Siquidem Hieronymus eam improbat scripturæ inflexionem,
quæ sit posthabita sensus & Analogiæ ratione, ea verò hic maxime urgetur
& rite eruitur, uti patet ex toto Tractatu. Ac licet (2) haud primà sta-
tim fronte occurrat, quâ ratione typus insit citatis Prophetarum locis, tamen
quia S. Matthæus, Vir θεοῦ ὡς υἱος, indice digito monstrat is inesse Typum,
religio est eum non sequi, sed potius ulteriori indagine eruendus est sensus ty-
picus; Siquidem solertissimus ille divinarum Scripturarum, si quisquam
alius, scrutator B. Glasius (quem etiam sidus illud Theologiæ B. Gerhardus
maximi fecit semper) in Philol. S. Lib. I. Tr. 2. part. 2. sect. 2. n. 3. non
sine propriâ experientiâ ait, Multa esse in V. T. quæ primâ fronte res
N. T. minimè respicere videantur, propius verò & accuratiùs in-
specta omninò typi sint & figuræ Bonorum futurorum; scru-
tandas igitur esse Veteres illas Scripturas, quæ Testimonium de
Christo (NB. nobis etiam non opinantibus) sæpè perhibent, Joh.
V, 39. Optimè! Christus enim scopus totius Scripturæ S. Luc. XXIV. 44.
quò etiam præsens collimat Vaticinium, quod in Passione Christi impletum
esse non absq̃ Causâ à S. Mattheo profertur. Et quanquam (3) dicatur,
Ieremiam C. XIX. tantùm iussum esse sibi figulinam ollam emere, eamq̃ in
Valle Benhinnom confringere, quod eâ ratione civitas & pop. confringi de-
beant, & in Topheth sepeliri, quia locus alius non supersuturus sit: Cap.
verò XXXI. prædici Vallem funerum cum toto Agro usq̃ ad torrentem Kidron
Deo sanctificatum iri; Idem quoq̃ de Zachariæ loco quoad præsens tempus
statui debere: Non tamen negandum, loca ista etiam continere Typum, quò
ostenditur Cap. IV. Sect. 2. 3. & 4. hujus Tract. Probandum igitur erit
Contrarium, & in specie, quod descripta Historia C. XIX. nihil simul conti-
neat typici de his, quæ circa Agrum Sangvinis tempore Christi contigerunt,
& quod C. XXXI. Prophetia de Sanctificatione immundorum, quæ per no-
minationem certorum quorundam locorum indicatur, nequeat censi etiam
tunc impleta, quando in Valle cadaverum ibi speciatim expressâ, pretio
venditi Christi emtus fuit Ager, Sangvinis dictus, in sepulturam Gentilium
converforum. Meliora docturo lubentissimè cessurum se profertur Autor.
Interim si ita liceat judicare de Vaticiniis V. T. extra respectum ad N. T.
quid dicendum de cæteris, quæ sanè in sensu proximo, ac prout nobis viden-
tur proferrî à Prophetis, non nisi populum Israëliticum respiciunt, & tamen
magno numero citantur ab Evangelistis & Apostolis, quod impletio eorun-
dem plenariè demùm facta in N. T. E sexcentis unum saltem atq̃ alterum,
quæ

que primò occurrunt, lubet depromere. Nimirum Ier. XXXI. 17. vaticinatur Prophetæ de miseriâ Israëlitarum proximè futurâ in vastatione Terræ Iudææ: Subjungitur enim v. 16. solatium, quo redituros eos esse è terrâ hostili promittitur. Hic etiam typicum latere sensum, & hoc Vaticinium se quoq; extendere ad occisionem Infantum Berblemiticorum expresse non indicat tantum, sed & ejus impletionem tùm temporis factam esse probat Cap. II. 17. 18. Addo & alterum Os. XII. ubi Oseas ne quidem vaticinans, uti viderur, sed saltè in memoriam revocans Israëlitis beneficium educionis ex Ægypto olim præstitum, eos in obedientiâ erga Deum arguit: Eadem tamen verba ut Vaticinium citantur à Mattheo cit. loc. v. 15. qui ejus impletionem factam esse ostendit in fugâ Christi in Ægyptum & ex eâ reversione. Ibi sanè finis (qui epanortoticus) à sine quem Mattheus indicat & ad Christum refert (qui Patri etiam ad mortem usq; fuit obediens) immane quantum disrepat; & circumstantiæ quoq; ut & objecta diversa, nihilominus id ut Typus refertur ad Antitypum Christum. Cætera siccò pede prætereò. V. si lubet, Hypothel. 8. ubi plura proferuntur loca. Neq; tamen (4) Heinsius indè patrocinium habet sensu suo Accommodatio: Is enim sensus planè à mente Evangelistarum recedit, qui non accommodant Vaticinia V. T. aut verba saltè in phrasè in more adducunt, sed ea omninò respexisse res N. T. ac tùm impleta esse disertè perhibent, eamq; ob rem se ea adduxisse declarant. Conf. contra vitiosam istam Accommodationem Hackspan. Syll. Dispp. p. 417-461. Demiq; (5) sententia, quæ asserit tò Dictum h. l. strictè intelligendum esse, ut non simul includat Scriptum, non caret scrupulis, siquidem vel centies sub IQ dictum est allegantur in N. T. Vaticinia V. T. quæ etiam expressis verbis consignata sunt: Hoc autem loco singulariter id ita intelligendum esse, nondum evictum: Nam 1. ut in genere omnia impleta esse dicuntur, quæ in Lege Moysi, Prophetis & Psalmis Scripta sunt, quemadmodum Christus ipse allegat Luc. XXIV. 44. quiq; etiam Scripturam (Scil. V. T. Canonicam & certè non aliam, quam quæ strictè ita dicitur, quamq; quotidie legebat Ecclesia Iudaica, & etiam Christiana adhuc integram habet) eis exponit (procul dubio, eo modo quo Scripturæ V. T. Vaticinia postmodum ab apostolu ex ore Christi ad res N. T. probandas applicata & literis mandata sunt.) suosq; discipulos ad Vaticinia, quæ de Passione suâ, Resurr. &c. Scripta sunt, manuducit; Ita quoq; vice versâ colligitur, omnia quæ pro impletionem in N. T. adducuntur, literis esse consignata. 2. Vix credi potest, Evangelistam in re tam arduâ allegare voluisse Ieremiam, & ab eo ore enim saltè in tradita, cum ipsa verba, quæ proferuntur,

in alio Prophetâ, cujus Canonica extat Scriptura, habeantur. 3. Contro-
versia igitur non est, utrum Ieremias illud dixerit aut scripserit, sed quâ
ratione hic Ieremias citetur, cum tamen hujus Vaticinii plurima verba re-
periuntur in Zachariâ. 4. Dubium oritur, an unquam ullibi à Canonico
aliquo Scriptore N. T. citetur Traditio Scriptoris alicujus Canonici V. T.
Provocare hic liceat ad inductionem exemplorum: Ad loca enim Matth. II.
23. & Iud. v. 14. responsum Cap. II. n. 6. ubi quoq; tota hæc sententia de
orali Traditione examinata fuit. Nolo esse prolixior, cum omnia quæ
opponi possent, exactè in ipsâ Disquisitione soluta. Hæc saltem sunt, quæ
iteratâ Editione hujus Tractatus, quem publici juris fieri typiq; denuò ex-
scribi curavi, præfari volui. Minimè verò arbitretur quispiam (id quod
solenissimè protestor) me eò audaciæ processisse, ut cujusquam Existima-
tioni quicquam hoc ipso detractum velim: Nec enim ex meâ mente, sed po-
tius Parentis charissimi (cujus opinionem & ego si meam faciam quid probi-
bet? cum non tantùm Pietas sed & rei veritas id spondeat) ad Sententiam
nostram elucidandam ea profero. Me enim quod attinet, tenuitatem sponte
agnosco, neq; temerario ausu ulli contradicere præsumo. Cum verò libe-
rum sit cuiq; hæc in re, salvâ Fidei Analogiâ, sentire quid velit, & Locus iste
controversus multos omni tempore eruditos exercuerit Viros, unoquoq;
rationibus suam suffulciente opinionem, nil obstat quò minus & nostræ
inhæreamus sententiæ, cum nec hic desint rationes, quæ pro eâ stabilendâ
prolixè adductæ, nondum verò labefactæ. Vale, Benevole Lector, & hoc,
quicquid est, æqui boniq; consule, ac pro Candore tuo non prius ser-
sententiam, quam omnia perlegeris.

CUM

CUM DEO.

נמך לקח

AGER SANGVINIS, Juxta ductum Historicæ descriptionis & Prophetiæ allegatæ

Matth. XXVII. 3. 11.
pressius consideratus.

Magnificè & salubriter Spiritus S. ita Scripturas modificavit, ut locis apertioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastidium detergeret. Scriptura si nunquam Aperta esset, non te pasceret: si nunquam Occulta, non te exerceret, inquit Augustinus Tom. III. lib. 2. de doctr. Christ. c. 6.

Item Tom. IIX. præfat. in Psalm. 140. & tract. 45. in Job. Ut ut verò in obscurioribus S. Bibliorum textibus strenuè se exercuerit priorum atque recentiorum Ecclesiæ Doctorum sedulitas, non tamen omnis ulterioris scrutini materia sequentium diligentia subtracta est, aut subtrahetur, quoad usque hoc seculum durandum.

Pro quibus explicandis adhuc laborandum.

Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. I. Corinth. XIII. 9. Veneramur Antecessorum præcellentissimam eruditionem, ac insignia in Ecclesiam merita, etiam ubi quadantenus ab ipsorum interpretatione recedimus. Non est, quod jactemur nos præ illis doctiores ac perspicaciores: sed gratà potiùs mente nostram predicamus felicitatem, quod illorum operà faciliùs possimus ultra contendere; quum ipsis, qui vel nullos, vel paucos, erroneos etiam, habuerunt Duces, tantò majori labore ac studio opus fuerit eò pertingere, quò pervenerunt. Quis Pygmæum Gigante majorem aut perspicaciorem dicat, si

A hujus

Quædam in S. Scripturis Obscura.

2
 Hujus sublatus humeris prospiciat altius, quàm ipse Gigas ? Neque enim istius magnitudini aut acumini visus, sed uni hujus succollationi acceptus ferendus est ulterior prospectus. Hoc ipso etiam ex Pontificiis, Patrum aliàs autoritatem in explicandâ Scripturâ nimis evehentiū, suam ab omnibus antiquis & modernis Expositoribus aliquo in loco secessionem & novam interpretationem excusat *Didacus Stella Tom. 2. Enarr. in Luc. X. fol. 15. f. 2.*

Talis obscuritas occurrit Matth. XXVII. 3. seqq. Tractationis Dispositio.
Votum
Psal. CXIX. Amen.

Ex plurimis Scripturæ locis ulteriorem indaginem poscentibus selegimus hâc vice insigniter notabilem apud Matthæum de allegato Jeremiâ, circa mentionem *empri Agri XXX. Argentis*, pro venditi scil. sanguinis Christi pretio. Proposito prius textu variæ Interpretationes adducuntur, (*Cap. I.*) & expenduntur, (*Cap. II.*) Ultima autem, præmissis Hypothesibus, (*Cap. III.*) explicata confirmabitur. (*Cap. IV.*) *Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine; juxta Eloquium tuum da mihi intellectum. Intret postulatio mea in conspectu tuo: Secundum Eloquium tuum eripe me.*

169, 170.

TEXTUS.

Textus originalis MATTH. XXVII. 3. II.

(1) Al.

παραδίδας

sicut habetur vers.

δικαιον.

(2) Regius habet

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

δικαιον.

Vers. 3. Τότε ἰδὼν Ἰσθδας ὁ (1) παραδίδας αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη; μετὰ μεληθεῖς, ἀπέσπριψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς Ἀρχιερεῦσι. καὶ πῶς πρεσβυτέροις.

V. 4. Λέγων, ἡμαρτον παραδίδας ἄμα (2) ἀθῶον, οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψαι.

V. 5. Καὶ εἶψας τὰ ἀργύρια ἐπὶ τῷ ναῶ ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγαλε.

V. 6. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον, ἕνεκεν ἕξει βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ ἡμῶν αἵματός ἐστι.

V. 7. Συμβέλιον δὲ λαβόντες ἤρξασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν ἕκαστος ἐκαστὸς εἰς τὰ Φῆν τοῖς ξένοις.

V. 8. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

V. 9.

V. 9. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν διὰ Ἰερεμίου ἔτι περὶ Φή-
τας, λέγοντος, Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, πὴν ἱμῶν
ἔτι περιημένους. ὃν ἐπιμύσαντο δὸς τῶν Ἰσραήλ.

V. 10. Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγγρὸν ἔτι κεραιμῶος
κατὰ συνέταξιμοι Κύριου.

C A P. I.

*Recensentur varia hujus Dubii de citato Jere-
miâ Explicationes.*

CAP. I.

Quum Interpretes non in *Ieremiâ*, sed potiùs in *Zacharia* *Varia Ex-*
Cap. XI. 12, 13. deprehenderent sensum verborum à *Mat- plicationes,*
thæo hic recensitorum, varios quæsiuerunt modos explicandi *quibus Men-*
hujus nodi. Possunt autem dictæ explicationes referri ad duas *dum*
classes, quarum *una est* Concedentium in hoc *Matthæi* loco *Men-*
dum, *altera* vero Negantium.

Prior Classis comprehendit Expositores, qui *originem hujus 1. Concedi-*
Mendi ut ostendant, *varias formant* sententias. *tur, ortum*

Quidam enim *Evangelistæ* adscribunt erratum *μνημονικόν, vel ab Evan-*
idque, *vel* ab ipso non animadversum, *vel* animadversum qui- *gelistâ.*
dem, sed non correctum; quia cogitaverit, recordationi suæ,
quæ Sancto Spiritu regebatur, non frustra occurrisse aliud pro
alio Nomen Prophetæ, adeoque Deum ita scribi constituisse.

Alii originem mendi in *Scribarum* aut *Librariorum* sive *osci- vel à Libra-*
tantiâ, sive sciolorum & audacium culpâ quærunt, quasi *vel Ad- riu,*
ditione, vel Abbreviatione, *vel* Immutatione corrupti textus au-
thentici fuerint causa, aut ad minimum ansam præbuerint. Hinc
statuunt nonnulli, 1. quod *Matthæus* absolutè scripserit: *Tunc*
impletum, quod dictum est per Prophetam; Sed indoctus quidam &
sciolus Scriba nomen *Ieremiæ* addiderit, vel *margini* addiderit,
ex quo postea in ipsum irrepserit textum. 2. quod *velocitate*
styli per abbreviationem positum sit à quodam *descriptore* ζ
h. e. *ζαχαρίας*, quod alii postmodum legerint ἱ, adeoque scri-
pserint *ιερεμίας*. 3. quod *decepti* aliquo negligenter scripto co-
dice,

4
dice, ubi pro Zachariâ extabat nomen Jeremiæ, illud imitati fuerint, adeoque mendum in reliquos postea descriptos codices defuderint, immutatâ ipsius Evangelistæ Scripturâ.

2. Negatur,
per quasitas
soluciones
varias.

Posterior Classis, & quidem præ priori copiosius ducens argumen, est *Negantium* aliquod in hoc textu Evangelistæ mendum, quod subesse videbatur. Ut autem se expedirent oppositâ difficultate, si in citatione servetur nomen Jeremiæ, varias quæsiuerunt explicationes: Harum nonnullæ sigillatim Jeremiam spectant, aliæ verò eundem, ut solum citatum, volunt cum Zachariâ conjunctum, ut una sit ex duobus prophetia. Qui sigillatim solum Jeremiam respexisse Evangelistam existimant, in varias scinduntur sententias. Vel enim effugium se inuenisse existimant, urgentes ex collatione Textus Modum allegandi, vel Nomen allegati Prophetæ, vel textum allegatum. In *Modo citationis* ex penso, quod apud Matthæum non legitur, *Scriptum est*, sed potius, *Dictum est per Jeremiam Prophetam*, facilissimam evadendi viam multi se reperisse autumant. Hinc quidam urgent, quod Jeremias de his oretenus prophetaverit, quæ tamen scriptæ suæ prophetiæ non inseruerit, adeoque vel per traditionem non scriptam pervenerint ad Judæos, vel Matthæus afflatu Spiritus Sancti cognoverit, & Scripturæ commiserit. Alii putant, Zachariam vixisse in disciplinâ Jeremiæ, ac proinde hoc vaticinium à Doctore publicè aut privatim auditum per discipulum fuisse in Scripturam redactum.

Qui in *Nomine citati Prophetæ* solutionem nituntur afferre, provocant *Partem* ad Zachariæ *δυναμίαν*, quod dictus fuerit & Zacharias & Jeremias, quo posteriori nomine ipsum Matthæus hoc textu appellet: *Partem* ad opinionem Judæorum, qui Jeremiam ex Ægypto tandem ad reducem populum venisse, Zachariæ *assumpto* nomine, vel in Zachariâ per *μετεμψύχωσιν* fuisse; *Partem* ad omnium Prophetarum *ὁμόνοίαν*, quod, quum omnes Prophetæ uno spiritu locuti fuerint, singula omnium, & omnia singulorum sint, adeoque hæc citatione unius pro altero Spiritus S. voluerit docere, uni congruè deputari, quod ab altero dicitur.

De ipso Textu citato itidem variant sententiæ. Quidam enim fatentur, ista hodiè in libro Jeremiæ non reperiri, sed tamen olim extitisse Librum, in quo extiterit. Nonnulli censent, fuisse

fuisse peculiarem ab eo, quem hodie habemus, sed subsequens temporibus amissum. *Alii* e contra etiam in eo, quem adhuc Canonicum habemus, scriptum, Judæorum autem malitiâ inde erasum ac sublatum fuisse prætendunt. Sed nec desunt, qui hodiernum in Jeremiâ tale quid inveniri existimant. Provocant igitur *quidam* ad Caput XVIII. ubi Jeremias domum figuli ingredi jussus fuerit, *Alii* e contra ad Cap. XXXII. ubi narratur, quomodo Jeremias DEI jussu emerit Agrum. & contractus seu Emtonis scripturam in vase fictili reposuerit.

Restant nunc illi interpretes, qui Matthæum in parte istius Historiæ per Scripturam V. T. explicandæ *junctim* censent respexisse Prophetarum quædam loca. Est, qui *Trium* meminit, nomine non expresso. *Alii* verò nominatim provocant ad librum & *Jeremiæ* & *Zachariæ*, quamvis solius Jeremiæ nominatim mentionem fecerit Evangelista. De Zachariâ consentiunt hi omnes, quod indigiterur Caput XI. 12, 13. Sed de Jeremiâ variant. Est, qui pretium, quo ager emptus est, à Zachariâ, Agrum verò qui emptus est, à Jeremiâ Cap. XXXII. descriptum esse persuadere nititur. Est qui ad Caput XIX. se recipit, ubi de valle Hinnom ante portam figulorum sita agitur, quod Propheta emptum vas figulinum ibi confregerit, & prophetaverit, nominandam esse vallem occisionis, ac futuram inibi copiosissimam hominum sepulturam.

His recensitis sententiis addenda est hæc, quod omnino duos Prophetas respiciat Evangelista, Zachariam scilicet & Jeremiâ: sed hujus simul Caput XIX. & XXXI. Ultima hæc & explicabitur & confirmabitur inferius.

Quum Capite sequenti singulæ Interpretationes (postremâ excepta) ordine expendendæ sint, quid falsi, quid incerti, quid veri vel certò vel probabiliter contineant, proficuum erit, illas in Tabellæ Schemate consignatas. & Numero, quo expendendæ venient, signatas exhibere.

Expli-

Explicationes de Jeremiâ citato Matth. XXVII. discernuntur, quoad Mendum in hoc Scripturâ dicto ab Interpretibus

			{ Inscio. Num. I.	
		{ Evangelista ipsò, aut	Conscio, sed emendare volente. Num. II.	
Negatum per quæ sitas solutiones, respicientes vel	{ Concessum, Autoribus vel	{ Descriptori- bus, textum	{ Argentibus, addito nomine Prophetæ. Num. III.	
			{ Immutantibus, per substitutionem Jeremiæ pro Zachariâ Num. IV.	
			{ Abbreviantibus; unde postea erroris ansa. Num. V.	
			{ Citandi Modum: Dictû est per Prophetam ad eoque	{ Jeremias dixerit, non scripserit. Num. VI.
			{ Zacharias ab isto dictû scripserit. Num. VII.	
Negatum per quæ sitas solutiones, respicientes vel	{ Sigillatim unû Prophetam, & quidê ejus	{ Citati Nomen. Provocât ad	{ Zachariæ <i>δουνομίαν</i> , qui etiam dictus sit Jeremias. Num. IIX.	
			{ Jeremiæ assumptam novam appellationem, vel in Corpore Zachariæ transmigrationem. Num. IX.	
			{ Omnium Prophetarum <i>ὁμόνοίαν</i> , ob quam ab uno scripta alteri etiam tribuantur. Num. X.	
Negatum per quæ sitas solutiones, respicientes vel	{ Citatum Textum, quod apud Jeremiam	{ Extiterit in libro ejus	{ <i>Deperdito</i> . XI.	
			{ <i>Residuo</i> . sed per Judæos Ierasus. Num XII.	
			{ <i>Extet</i> vel	
Negatum per quæ sitas solutiones, respicientes vel	{ Tres. Num. XV.	{ Inunctim & vel	{ Cap. XXXII. Num. XVI.	
			{ Duos, sc. Zachariam & Jeremiam, vel	{ Cap. XIX. Num. XVII.
			{ Cap. XIX. & XXXI. Num. XVIII.	

C A P. II.

Ordine expenduntur recensita varia Interpretationes.

I.

PRIMA sententia, quæ Evangelistam inscium ex memoriæ lapsu Jeremiam pro Zachariâ posuisse statuit, præ cæteris omnibus minimè admittenda est. Nam I. talis lapsus redundaret in injuriam Sancti Spiritus, qui & os & manus Scriptorum Canonico-rum immediato impulsu direxit. II. Tim. III. 16. II. Petr. I. 21. 2. Si statuatur, istud ἀμαρτυρία non à Spiritu S. sed à Scriptoribus eâ in parte sibi relictis ortum, sequeretur, S. Scripturam esse partim Verbum Dei, partim verbum Humanum. Ast πῶς οὐ γεὰ Φῶν, adeoque etiam quævis istius particula; est θεόπνευστος. 3. Si in uno alterove S. errasse admittitur, non poterimus certi esse, quod non etiam in aliis labi potuerint ac lapsi sint, adeoque convellitur immotum aliàs fidei nostræ fundamentum. Pluribus itaque refutarunt falsam hanc assertionem Theologi nostrates tùm in Locis Theoreticis, tùm in refutatione Photiniano-rum, qui eandem quoque suam fecerunt.

Erasmus, ut se hujus sententiæ autorem vel patronum nolle esse profiteatur, (annot. in Matth. II. fol. 24.) tamen annot. in h. l. fol. 106. eodem memoriæ lapsu in Nomine concesso, apud neminem ideo labascere totius S. autoritatem contendit, & provocat ad Aug. de consensu Evang. lib. 3. cap. 7. qui Nominis errorem tribuat lapsui memoriæ Matthæi. Quin & d. l. in Matth. II. expresse scribit: Vt Spiritus ille divinus Mentium Apostolicarum moderator passus est suos ignorare quædam & labi, errareque alicubi judicio sive affectu, non solum nullo incommodo Evangelii, sed hunc etiam errorem vertit in adjumentum fidei nostræ: ita fieri potuit, ut sic temperaverit organum Apostolicæ Memoriæ, ut etiam, si quid humano more fugisset, id non solum non derogeret fidei divinæ Scripturæ, verùm etiam fidem arroget apud eos, qui alioqui de composito scriptum calumniari poterant: Sed I. quomodo ex falso confirmabitur veritas? ex lapsu memoriæ Scriptorum certitudo Scripturæ eorum? 2. Ex Evangelistarum Εὐαγγίω Πατέριαις maximam calumniandi ansam tùm Ethnici arripuerunt, tùm potissimum Judæi. V. Justin. Explic. Qq. à Gentibus postularum, quaest. 20, 22, 23, 25. fol. m. 24. seqq. item Dial. cum Tryphone.

C A P. II.

Expenduntur ordine Interpretationes.

I. Quod S. Matthæus memoriâ lapsus sit.

Refutatur

- 1.
- 2.
- 3.

Nominatum Erasmus.

- 1.
- 2.

phono fol. m. 52. Aug. Tom. 1. lib. 2. *Retract.* c. 16. f. 45. D. Conf. D. Miller. *Judaism. part. 1. lib. 3. cap. 3. & 4.* 3. Refutatur ab ipso, ad quem tamen provocat, Augustino. Ita enim hic Tom. 11. *Epist. 8. ad Hieronym.* fol. 37. D. Admisso in tantum autoritatis fastigium aliquo mendacio, nulla particula horum librorum manebit, quæ non possit in dubium vocari. *Epist. XIX. ad eundem*: Ego fateor Charitati tue, solus eius Scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremq; deferre, ut nullum eorum Auctorem in scribendo aliquid errasse firmissimè credam. At si in eis offendero literis, quod videatur contrarium veritati, nil aliud, quam vel mendosum esse Codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod dictum est, vel me minimè intellexisse, non ambigam. Quin & ipso, quem allegat, tractatu, Tom. IV. de *Consensu Evang. lib. 2. cap. 12.* Omnem falsitatem abesse ab Evangelistis docet, non solum eam, quæ mentiendi promittit, sed etiam eam, quæ obliviscendo. 4. Quod loco citatò permutationem Nominum Jeremiæ & Zachariæ, quatenus in Codice Biblioco extet, non Matthæi Memoriam erranti, sed Spiritus S. Providentiæ ac directioni tribuat, verba jam citanda docebunt.

II.

II. Quod Evangelista ob sensum divini instinctus studiosè noluerit Nomen corrigere. Quod Matthæus, etiamsi primitus Jeremiæ nomen pro Zachariâ sibi occurrisset, tamen, etiam deprehendens permutationem istam Nominum, noluerit aut non debuerit corrigere, ob animadversum divinum instinctum, censet Augustinus lib. 3. de *consensu Evang. cap. 7.* Quid intelligendum est, inquit, nisi hoc actum esse secretiori consilio providentiæ Dei, quæ mentes Evangelistarum sunt gubernata? Potuit enim fieri, ut animo Matthæi Evangelium conscribentis pro Zachariâ Hieremias occurreret, ut fieri solet: quod tamen sine ullâ dubitatione emendaret. saltem ab aliis admonitus, qui ipso adhuc in carne vivente hoc legere pôtuissent, nisi cogitaret, recordationi suæ, quæ S. Spiritu regebatur, non frustra occurrisset aliud pro alio Nomen Prophetæ, nisi quia hoc ita scribi Dominus constituit. (Causam existimat fuisse, ut doceret Omnium Prophetarum unam directionem per Spiritum S. de quâ inferius dicendum erit:) Sed durum est dicere, quod non tantum permittente, sed etiam in immediato Scriptorum hujusmodi impulsu volente ac operante Spiritu S. aliquid à veritate historicâ dissonum fuerit insertum, & animadversum licet, tamen non correctum. Promissit ipse

9
ipſis Chriſtus Joh. XVI. 13. *Spiritus veritatis deducet vos in omnem veritatem.*

III.

Inter eos, qui *Scriptorum* seu *Librariorum* eſſe putant *Culpam*, ſi quod mendum in textum irrepſit, agmen quali ducunt exiſtiman- tes, quod Evangelista indefinitè ſaltem ſcripſerit, *Tunc impletum fuit, quod dictum eſt per Prophetam, Nomen autem Jeremiae à ſciolo quodam Scribà fuerit temerariè additum.* Ut hanc ſententiam probabilem reddant, ab iis urgetur 1. *Matthæi conſuetudo*, qui ſæpiùs alleget *Scripturam V. T.* absque mentione certi alicujus Prophetæ, ſaltem ſub generali mentione extantis alicujus de hac vel iſtâ re testimoniï Prophetici, ut *Cap. I. 22. Cap. II. 6, 15, 23. Cap. XIII. 35. Cap. XXI. 4. Cap. XXVII. 35.* 2. *Collatio Verſionum* quarundam. *Syrus & Arabs* nullius Prophetæ nomen adſcripſerunt. (*Ravanel. Biblioth. Sacr. V. Jeremias.*) *Augustinus lib. 3. de conſenſu Evang. cap. 7.* teſtatur, nomen *Jeremiæ* non fuiſſe omnibus *Codicibus Latinis* adſcriptum. *Lyranus ad Matth. 27.* itidem notavit, non haberi in *Antiquis libris.* Sed *Reſp. 1.* *Locis ex Matthæo* adductis, ubi nullum Prophetæ nomen citavit, alia ſubjungimus, ubi expreſſè nominat *Eſaiam, Cap. III. 2. Cap. IV. 14. Cap. IIX. 17. Cap. XII. 17.* (Idem Nomen etiam vetuſti quidam *Codices* legunt *Cap. I. 22. V. Biblia Wechel. & Beza* in annotat, ib.) *Jeremiam* (præter hunc locum, de quo controvertitur) *Cap. II. 17. Daniele* *Cap. XXIV. 15.* Docet igitur hæc collatio, quod ſæpiùs nominatim adduxerit Prophetas. 2. Non quæritur, quid in nonnullis verſionibus, (*Ad Arabicam* fruſtra provocatur, quum in Editione *N. T. Erpenianâ 1616.* it. ſeorſim editâ *Paſſione Chriſti juxta Matthæum, 1613.* & apud *Kirſten.* in notis ad h. l. habeatur: *In Jeremiâ*) ſed quid in textu originali, qui hîc Græcus eſt, habeatur. Nam ad hunc iſtæ examinandæ & corrigendæ. Conſtante autem omnes Græcos *Codd.* legerè nomen *Jeremiæ* fatetur *Beza*, & confirmant *præſcorum Patrum* ita allegantium ſcripta, prout etiam in editione *Regiâ, Complutentiſi, Wecheli- anâ, Erasmii, Roberti Stephani, Ariæ Montani, & aliorum* leguntur. Nolo hîc excurrere ad verſionem *Syriacæ & Arabicæ* jactatam antiquitatem, quam nonnulli dubiam faciunt. Utramque interdum ab authentico textu recedere nemo inſiciabitur. Si in *Latinis* *codicibus* omnibus non fuit ſcriptum nomen *Jeremiæ*,

B

quod

III. Quod Librarii Nomen Jeremiæ addiderint.

Rationes pro hac opinione.

1.

2.

Refutantur

1.

2.

10
quod ait Augustinus, ex hoc ipso concluditur, quod lectum fuerit in plurimis & formae omnibus.

IV.

IV. Quod
Librarij pro
Zachariâ
Jeremiam
ex officio an-
tiâ scripse-
runt.

Qui *Immutatum* censent à Scribis textum Evangelizæ, ut pro *Zachariâ* *Jeremiam* scripserint, eorum sententiæ cum aliis etiam meminit *Eusebius lib. 10. Demonstr. Evang. cap. 5.* Scribarum scilicet errore accidisse, quod negligentius exemplaria Sacrorum Evangeliorum confecerent, decepto aliquo, & pro *Zachariâ* ponente *Jeremiam*, ut sic perferri ista oportuerit: *Tunc impletum est, quod dictum fuit per Zachariam Prophetam.* Huic sententiæ potissimum Pontificij in hærent, utpote ad corruptionis arguendum textum propheticum pronissimi. *Iansen. & Maldon. in Matth. XXVII. Suarez. p. 3. tom. 2. Disp. 34. sect. 1. §. ult. Corn. à Lap. in Zach. XI. 13.*

34.

1.

2.

Resp. 1. Dicitur hoc, non autem probatur. 2. Ut nonnulli Codices incuriâ Scribarum circa hunc textum potuissent corrumpi, tamen omnes omninò Codices inde corruptos fuisse, aut corrumpi potuisse, ut nulli manserint integri, hoc negamus. Pugnat enim contra hujusmodi universalem omnium Græcorum Codicum corruptionem Divina Providentia, quæ nullatenus passura fuisset, ut scripta ista *Ἰερόνυμος*, ad quæ doctrina Ecclesiæ examinanda est, generaliter falsarentur. Obstat etiam Christianæ Ecclesiæ, cui libri isti Canonici concrediti fuerunt, fides ac custodia. Refutat eandem assidua priscorum Patrum in vindicando textu authentico ab omni depravatione per Scholia & commentarios industria. *Evangelicæ lectionis veritas, quæ in singulis & particularibus Ecclesiæ Codicibus pro temporum ac scribentium diversitate variata fuerat, in omnibus simul collectis Exemplaribus integræ semper & incorruptæ permansit, ita volente Deo, ut veræ lectionis integritas, quam hominum vel malitia vel negligentia corruperat in partibus, in totâ saltem Ecclesiasticorum Codicum universalitate servaretur, ne Ecclesia Christi per aliquod tempus divinarum Scripturarum integritate careret, utque haberent semper p̄j & eruditi viri, unde corrigere & emendare possent, quod aut imperitorum inscitia, aut iniquorum perfidia vitasset, factâ collatione multorum inter se exemplarium, optimè scribit, (ut aliud velint multi ejus socianni) *Sixt. Sen. Biblioth. lib. 7. hæ. 1.* Quum igitur omnes Græci codices eodem modò sic legant, nullam hîc immutationem textus per librarios factam possu-*

possimus agnoscere. 3. *Quæ autoritas literarum aperiri, quis sacer liber evolvi, quod documentum cujuslibet Scripturæ ad convincendos errores exeri potest, si hæc vox admittatur, Scripturas esse corruptas?* bene ait Aug. T. VI. l. 1. contra Faust. Manich. c. 2. Si quid, quantumvis minimum in N. T. falsatum esse dicatur, omnis N. T. fides autoritasque admittitur. Sicut enim de corruptione partis unius suspicari licebit, ita & de cæteris ejus partibus opinari licebit; cum nulla potior causa sit, cur hæc magis pars, quam illa, incontaminata servari debuerit. Ita ex Six. Sen. l. c. argumentatur Alph. Salmero T. 1. Proleg. 33. f. 417. De hoc ipso loco controverso agens Sanctius comm. in Zach. XI. ait: Durum valde est, & à quo nescio quomodo pietas abhorret, tamdiu in Sacris Literis alienum jam inveterasse nomen, & in re purissima illam q. labem adheffisse.

V.

Vana est conjectura, quod hæc corruptio occasione Abbreviaturæ in textum irrepperit, ut Iſ seu Iſ pro Zſ seu Zſ Jeremiæ nomen pro Zachariâ lectum fuerit. Huic sententiæ videtur additus Auctor sub nomine Hieronymi T. 4. comm. in Psalm. 77. f. m. 204. Sed 1. Sive ex abbreviatâ seriptione, sive ex aliâ causâ irreperisset corruptio, tamen esset omnium Codicum, adeoque generalis; quod adductis rationibus jam negatum est. 2. Quis credat, vel unde probabitur, istiusmodi Abbreviaturas communiter fuisse usitatas, & quidem in arduo maximè studio, quale est descriptio librorum immediato Spiritus S. afflatu in normam fidei ad adipiscendam vitam æternam exaratorum? Certe Irenæus antiquissimus Scriptor, qui se primos post Apostolos successores vidisse testatus est, (V. Euseb. l. 5. hist. c. 18.) in primis Polycarpi, qui Johannis Evangelistæ fuit Auditor ac Discipulus, de accuratâ in suis tractatibus describendis industriâ cautum voluit, subjunctâ sub calcem istâ obtestatione: *Adjuro te, qui transcribis librum istum, per Dominum IESVM CHRISTVM, & per gloriosum ejus adventum, quo judicaturus est vivos & mortuos, ut conseras, postquam transcripseris, & emendes illum ad exemplar, unde scripsisti, diligentissimè: Hanc quoque obtestationem similiter transferas, ut invenisti in Exemplari, Euseb. d. l. Quoad descriptionem Juris severissimæ leguntur sanctiones Justiniani de Concept. ff. seu P. §. 13. de juris docendi ratione §. 8. & de confirmatione Digestorum, Constit. 1. ac 2. §. 22. ne quis in Scripturâ utatur notis seu signis, (quæ singulas seu siglas vocent) sed*

B 2

per

3.

V. Quod Abbreviatura fuerit occasio Mendii.

B.

1.

2.

per totam consequentiam literarum numeros & Nomina veterum Prudentum & totam legum positionem scribat. Quis igitur Omnes in descriptione Authenticorum ac planè *ἱερονύσιων* N. T. librorum velocitati magis calami in abbreviando, quam debita reverentiæ & accuratæ diligentia attendisse afferat? 3. Etiam positus Nominis Jeremiæ ac Zachariæ abbreviandi modus tam luculentum invicem ostendit discrimen, ut negligentissimos fuisse oporteat, qui hîc unum pro altero legerint.

VI. Quod
dictum sit
de Jeremiâ,
licet non
scriptum.

Ex. I.

2.
Sub phrasi
dictum est,
allegatur
Scripturas.

VI.

Quidam existimant, tutissimam esse explicationem, Verba illa, quæ Matthæus Jeremiâ adscribit, ab hoc solum dicta, non autem scripta esse. Ideo apud Evangelistam solum legi, *dictum est per Jeremiam*, non verò *scriptum est*. V. Kesler. *Disp. de Alleg. Dict.* V. T. 6. 14.

Resp. 1. Hæc Responsio admittit, Evangelistam pro confirmandâ certitudine suæ scriptionis de Christo & actis circa ipsum ad ea, quæ per Prophetam vivâ saltem voce prolata, provocasse. Atqui sic obliquè pro introducendis Traditionibus ἀγράφοις prætextus præbetur. 2. Considerentur omnia loca N. T. ubi aliquid tempore V. T. & Prophetarum prolatum allegatur sub phrasibus, *dictum est*, *dicit*, *dixit*, *dixerunt*, aut similibus: Et deprehenditur, quod scripto simul consignata hoc modo citentur Sic, *dictum est*, Luc. IV. 12. ex Deut. VI. 13. (Matth. IV. 11. habetur, *scriptum est*.) Ebr. XI. 18. ex Gen. XXI. 11. *dicit DEVS, locutus est DEVS, dicit Spiritus S.* (quando ad Patriarchas, Prophetas & alios tempore V. T. dicta recensentur Luc. I. 55 Ebr. I. 21.) Act. VII. 6. ex Gen. XV. 13. Rom. IV. 18. ex Gen. XV. 5. Cap. IX. 12. ex Gen. XXV. 23. II. Corinth. VI. 16, 17, 18. ex Lev. XXVI. 11, 12 Ezech. XXXVII. 27 Esa. LII. 11. Jer. XXXI. 1. 9. Ephes. IV. 8. ex Psalm. LXIIX. 19. Cap. V. 14. ex Esa. LX. 1. Ebr. I. 5, 6, 7, 8. ex Psalm. II. 7. LXXXIX. 27, 28. XCVII. 7. CIV. 7, 8 Ebr. II. 11, 12, 13. ex Psalm. XXII. 23. XIII. 2. Esa. IIX. 18. Ebr. III. 7. seqq. ex Psalmo XCV. 8. seqq. Ebr. IV. 3, 4, 5. ex Psalmo XCV. 11. Gen. II. 2. Ebr. V. 5, 6. ex Psalm. II. 7. & CX. 4. Ebr. IIX. 8. ex Jerem. XXXI. 31, 35. Ebr. X. 5. ex Psalm. XL. 7, 8, 9. *ibid.* v. 15, 16, 17. ex Jerem. XXXI. 34, 35. *Ibidem* v. 30. ex Deut. XXXII. 35. Ebr. XII. 5. ex Prov. III. 11. *ibid.* v. 20. ex Hagg. II. 7. Ebr. XIII. 5. ex Jos. I. 6. Jacob. II. 11. ex Exod.

Exod. XX. 13, 14. *Dixit*, vel *Locutus est Deus*, vel *Spiritus S. per Prophetam*, per *Os Prophetæ*, *Dictum est à Domino per Prophetam dicentem*, Matth. I. 22. ex Efa. VII. 14. Matth. II. 15. ex Ose. XI. 1. Luc. I. 68, 69, 70. ex Psal. LXXII. 12. it.: CXXXII. 18. Efa. LIX. 20. Jerem. XXIII. 6, 7, 8. Ezech. XXIX. 21. Dan. IX. 14. &c. Act. III. 21. fin. ex Deut. XVIII. 15. Gen. XXII. 18. &c. Act. IV. 25. ex Psal. II. 1, 2. Act. XIII. 34. ex Efa. LV. 3. Ibid. v. 35. ex Psal. XVI. 11. Act. XXVIII. 25. ex Efa. VI. 9, 10. Rom. IX. 24. ex Ose. II. 23. Ebr. IV. 6. ex Psal. XCV. 8. *Locuti sunt Prophetæ*, *Dicit Prophetæ*, *Dicit quis*, Luc. XXIV. 25. (*Quod locuti sunt Prophetæ*, explicatur de ipsorum Scripturis, vers. 25. Conf. v. 44, 45, 46. Sic etiam Act. XXVI. 22, 23. Act. VII. 48. ex Efa. LXXVI. 1, 2. Act. IIX 32, 34. ex Efa. LIII. 7, 8. Rom. XV. 10. ex Deut. XXXII. 43. II. Petr. I. 19, 20, 21. Verbum Propheticum & Vaticinia, quæ *locuti sunt Sancti Dei Homines*, explicantur de vaticiniis Scripturæ. Ebr. II. 6. ex Psal. VIII. 5. interdum Nomine expresso : *Dixit Moses*; Marc. VII. 10. ex Exod. XX. 12. Lev. XX. 9. Act. III. 22. ex Deut. XVIII. 15. Act. VII. 37. ex eod. loco Rom. X. 20. ex Deut. XXXII. 21. (Huc pertinet Phrasis : *Dicit lex*, & *Dictum est in lege*, sc. per Mosen, scripto posteris relicto. Luc. II. 24. ex Exod. XXIII. 2. Lev. XII. 8. Rom. VII. 7. ex Exod. XX. 17. I. Corinth. IX. 8. explicatur versu seq. de eo, quod scriptum est in lege Mosis, scil. Deut. XXV. 4. I. Corinth. XIV. 34. ex Gen. III. 18. *David dicit*, vel *locutus est*, Marc. XII. 35, 36. ex Psal. CX. 1. Conf. Luc. XX. 42. Act. II. 25, 31. ex Psal. XVI. 9. seqq. Ibidem v. 35. ex Psal. CX. 1. Rom. IV. 6. ex Psal. XXXII. 2, 3. Rom. XI. 9. ex Psal. LXIX. 24. Rom. XV. 10, 11. ex Psal. CXVII. 1. *Dicit*, *Dixit Esaias*, *Prophetavit Dicens* : Matth. XV. 7, 8. ex Efa. XXIX. 13. (Conf. Marc. VII. 6.) Joh. XI. 38, 39, 40. ex Efa. LIII. 1. & VI. 10. Rom. X. 17. ex Efa. LIII. 1, 13. Ibid. v. 20, 21. ex Efa. LXV. 1, 2. Rom. XV. 12. ex Efa. XI. 10. Et ut propius ad phrasin, quæ in textu Matthæi habetur, accedamus, non aliter intelligitur, *Dictum per Prophetam*, vel *in Prophetis*. Act. II. 16. ex Joel. II. 28. Act. XIII. 40. ex Habac. I. 5. & II. 4. Integra apud S. Matthæum in citando phrasis, *Dictum est per Prophetam dicentem*, alibi etiam apud eundem, (non verò in aliis N. T. libris) sive expresso sive tacito Prophetæ nomine, usurpata nullibi de vaticinio oretenus saltem per Prophe-

tas prolato, sed de scripto semper invenitur, *Matth. II. 17.* (Eadem omnino sunt verba, quae *Cap. XXVII. 9.* nisi quod pro *διὰ Ἱερουζαλὴμ* habetur *ὄπιθεν Ἱερουζαλὴμ*, nullâ sensus mutatione) ex *Ierem. XXXI. 15.* *Matth. III. 3.* ex *Esai. XL. 3.* *Matth. IV. 14.* ex *Esai. IX. 1, 2.* *Matth. VIII. 17.* ex *Esai. LIII. 4.* *Matth. XII. 17.* ex *Esai. XLIII. 1, 2, 3, 4.* *Matth. XIII. 35.* ex *Psal. LXXVIII. 2.* *Matth. XXI. 4.* ex *Zach. IX. 9.* Causam, cur Prophetarum Scripturae ut Sermones, ut Loquentes, dicentes allegantur, alibi ostendunt & urgent Theologi Nostrates contra Pontificios, qui Sacram Scripturam in rebus fidei nolunt agnoscere, ut vocem Judicis, quâ controversias decidit ac dirimit. Videantur loca *Marc. XV. 28.* *Iob. VII. 38, 42. cap. XIX. 24, 37.* *Rom. IV. 3. cap. IX. 17. cap. X. 8, 11. cap. XI. 3.* *Gal. IV. 30.* *I. Timoth. V. 18. Iac. II. 23.*

Textus, ne quid celem, ubi quis saltem oretenus prolata per Prophetas sub phrasi, *Dictum est*, citata existimaret, possent adduci *Matth. II. 23.* *Veniens (JESUS) commigravit in civitatem, quae vocatur Nazareth; ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetas, quoniam Nazareus vocabitur.* *Jud. v. 14, 15.* *Prophetavit & de his septimus ab Adam, Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis, &c.* Sed frustra.

Expendun-
tur citati-
ones
Matth. II.
23.

Expendamus Primum, Hieron. in h. 1. Si fixum de Scripturis posuisset exemplum, nunquam diceret, Quod dictum est per Prophetas, sed simpliciter, quod dictum est per Prophetam. Nunc autem pluraliter Prophetas vocans ostendit, se non verba de Scripturis sumpsisse, sed sensum. Nazareus Sanctus interpretatur. Sanctum autem Dominum futurum omnis Scriptura (e. g. *Psal. XVI. 10. XCIX. 3, 9. Esai. VI. 5. Dan. IX. 24. Conf. Marc. I. 25. Act. III. 14. &c.*) commemorat. Possumus & aliter dicere, quod etiam eisdem verbis iuxta Hebraicam veritatem in *Esaiâ* scriptum sit: *Exiet virga de radice Jesse, & Nazareus de radice ejus conscendet.* In Priori solutione respicit *נָזִיר* à radice *נָזַר* separavit. Talis Naziræus (*Thren. IV. 7.* quædam Exemplaria Græca legerunt *Ναζαρείος*, unde ad pronunciationem Syriacam, ubi Camez effertur ut *O, Ναζαρείος*,) erat segregatus à mundanis negotiis, Sanctus Domino. *Num. VI. 5, 8, 11.* sicut etiam *LXX. נִזְר* in Hiph. reddiderunt *ἀγιασθέντι*, sanctificari. *Num. VI. 12. נִזְרֵי הַנָּזִירִים*, sancti-

sanctificatum, *Lev. XXV. 11. Am. II. 12. ἀγιασµὸν Am. II. 11. & ἀγιασµα* Sanctificationem. *Lev. XXV. 5.* in quibusdam Exemplaribus *Iudic. XIII. 7. cap. XVI. 18. ἅγιον* Sanctum. (Conf. *Hieron. T. I. Comm. in Ezech. VII. f. 710. Epiphan. Heres. 29. Naziræi, h. e. Sanctificati,) ἐνζαµένον, ἠογγέρον.* Votum, devotum, sc. per votum DEO dicatum. *Num. VI. 13, 18, 19, 20, 21. Conf. Act. XXI. 23, 24.* Expressè nominatur *נזיר* & *Ioseph. Gen. XLIX. 26. Deut. XXXIII. 16. & Simson Iudic. XIII. 5. 7. Cap. XVI. 17.* Utrumq; autem fuisse CHRISTI typum in confesso est, & quoad varia Comparationis membra offendunt Patres, sc. cum *Iosepho Tertull. adv. Iudæos: fol. 102. Orig. T. I. hom. 1. in Exod. fol. 60. T. II. tract. 35. in Matth. fol. 173. Ambros. T. IV. lib. de Ioseph. cap. 2. & seqq. fol. 245. seqq. Hieron. T. III. Comm. in Marc. VI. (ipsi adscripto) fol. 782. c. Aug. T. IV. Q. in Iud. 49. & Serm. 84. Chrysof. T. I. Hom. 61. in Gen. fol. 481. &c. cum Samsonè Ambros. T. II. in Prologo lib. 2. de Spir. S. f. 133. seq. Hier. T. I. Epist. 126. ad Evagr. f. 1060. d. T. II. comm. in Ezech. XLVI. f. 982. b. c. T. II. comm. in Marc. XV. f. 781. d. & in Epist. ad Philem. f. 1073. c. Aug. Tom. VIII. super Psalm LXXX. f. T. X. Serm. CVII. de Temp. f. Autor sub nomine Hieron. T. V. super Ioh. XII. f. 58. d. Greg. Hom. 21. in Paulin. Epist. 4. &c. Nec in aliis folum, sed in ipso Naziræi nomine Typum Christi gesserunt. *Ioseph* dictus fuit *Naziræus*, h. e. *Separatus* (ita Chaldæus paraphrasset *Gen. XLIX. & Deut. XXXIII. reddit*) quia non tantum habitati-
one, sed etiam moribus atq; sanctimoniâ separatus fuit à suis fratribus. Ita CHRISTUS *Ebr. VII. 26.* Alii volunt, Naziræum h. l. significare *Coronatum*, à *נִיר* *Corona*, quia non tantum Prorex *Ægypti* fuit, sed etiam dignitas Regia ad Ephraimi filii ejus Tribum transit; quæ causa est, quod etiam, postquam *Ioseph* non officio saltem sed & vitâ dudum defunctus erat, in Familiæ *Ioseph* benedictione repetatur. *Deut. XXXIII. 16. quod veniat ad Caput Ioseph. & super verticem Naziræi è fratribus ejus.* (Conf. *Ezech. XXXVII. 16. Amos. V. 6.*) ita CHRISTUS est & dicitur *Coronatus* ob excellentiam Regiam præ omnibus hominibus. *Psal. VIII. 6. Ebr. II. 7. 9. Psalm. XXI. 4. CXXXII. 18. (כִּרְוֹ) Zach. VII. 11, 12, 13. Apoc. XIV. 14. Simson Naziræus dictus, quia Segregatus à Seculo, (ita nominat eum *Zohar in Gen. 49. f. 129. Col. 3.*) & DEO devotus ad peculiarem vitæ rationem quoad Po-
tum,**

tum, Capillos, vitandos Mortuos, offerenda Sacrificia, Conf. *Iud.* XIII. 4, 5, 12, 13, 14. cum *Num.* VI. 3. seqq.) quæ licet fuerit ceremonialis ac Levitica, tamen eminentioris sanctitatis moralis erat adumbratio atq; monitum. Vid. *Origin. hom.* 11. in *Lev.* f. 160. seq. Prolixiorem diductionem nonnulli quærendam esse moment apud *Cyrill. lib.* 16. de *adoratione in Spiritu & veritate*. Sed cum præter brevem quandam Dialogum sub hoc titulo in antiquioribus Cyrilli editionibus nihil habeatur, Libri autem isti 17. moderno tantum seculo lucem viderint, nolimus suspectas merces Lectori proponere. CHRISTUS igitur, & Iosephi & Simfonis antitypus, tum ob summam dignitatem, tum ob omnimodam Sanctitatem à cæteris hominibus, separatus ac segregatus ex consilio DEI itidem fuit nominandus *Naziræus*. Quum verò propter Politicæ Coronæ ac Levitici Naziræatus externi defectum aliàs nõ fuisset in mundo talis appellatus, mira DEI providentia effecit, ut hoc nomen occasione commorationis in *Nazareth* sortiretur, quod ex Typis per Prophetas descriptis ipsi debebatur. Sic *Nazoræum*, *Nazaræum*, *Nazarenum* nominarunt eum non hostes tantum, Homines & Diaboli *Matth.* XXVI. 71. *Ioh.* XII. 4. *cap.* XIX. 19. *Act.* VI. 14. XXIV. 6. XXVI. 9. *Marc.* I. 24. sed Discipuli etiam *Marc.* X. 47. *Luc.* XVIII. 37. XXIV. 20. Apostoli *Act.* II. 22 III. 6. IV. 10. X. 38. Sancti Angeli *Marc.* XVI. 6. quin & ipsemet hoc sibi Nomen tribuit *Ioh.* XVIII. 5, 7, 8. *Act.* XXII. 8. Similia Exempla Impletionis, quod per Prophetas dictum est *de typo*, quando illud factum est *in antitypo*, habentur in eod. *cap.* II. *Matth.* v. 15. *Ioh.* XIX. 36. Videatur egregius in datâ loci controversi explicatione locus & consensus *Eusebij lib.* 7. *Demonstr. Evang.* c. 2. f. 534 Nec est, quod huic interpretationi obvertatur, JESUM dici *Nazoræum* à \aleph per ψ ut ex Syriaca versione constet, atq; in titulo Crucis, qui Romæ in Ecclesiâ Sanctæ Crucis in Jerusalem magnâ cum reverentiâ asservatur, ita legi testentur Scriptores, (quamvis *Corn. à Lap.* qui eundem & sæpè & studiosè vidit, testetur, literas ita exesas, ut an ψ an \aleph sit, discerni nequeat, imò potius \aleph esse videatur;) quum \aleph per ψ scribatur. Nam literæ congeneres, homogeneæ & unius Organi sunt \aleph & ψ adeoq; facile inter se (ex regula Grammaticorum) permutantur, præsertim quando voces & Nomina Propria in alias traducuntur linguas.

Acce-

Accedit, quod ζ Græcum ad י Ebraeum exprimendum haud raro usurpatur. Ita LXX. Interpretes Thren. IV. 7. appellationem literæ י exprimunt per ζαν, & ייך per Ναζαρεθίων. Iud. XII. 5. 7. cap. XVI. 17. Thren. IV. 7. in quibusdam exemplaribus per Ναζαρεθίων Amos II. 1. 1. Ναζαρεθίων Thren. IV. 7. Imò ex ζ sententia ista de ייך magis confirmari videtur; quum Græci in Nominibus Propriis Ebraeorum allegandis y per σ & י per ζ soleant exprimere. Prioris Exempla sunt Σαββαθ Efa. I. 9. 24. &c. Rom. IX. 29. Jac. V. 4. pro צבאות, צדק, Σαδων II. Sam. VIII. 17. צדוקים Σαδδουκαιο. Matth. XXII. 23. &c. צוּבַר Σαβὰ I. Sam. VIII. 13. צַבְרָה Σεμφορα vel Σεωφορα Exod. II. 22. צַרְפַּתָּה Σάρεπτα, Σάρεφθα I. Reg. XVII. 9. Luc. IV. 26. חָצוֹר Ασώρ Jos. XI. 1. חֲרָצַר Θερσα Job. XII. 24. צִיּוֹן Σιών Matth. XXI. 5. &c. מלכֵי צֶדֶק Μελησιδεκ Ebr. V. 6. &c. Posterioris Exempla יוֹרָא Γαζαρά II. Sam. V. 25. חֲרָצַר Adραζαρ, Adραζαφ, Adραεζαφ II. Sam. VIII. 3. seqq. יַבְלוֹן Ζαβλων Gen. XXX. 20. Matth. IV. 13, 15. יוֹרָא Gen. XXXVIII. 30. Matth. I. 3. יִזְכְּרִיחַ Zacharias Mat. XXIII. 35. &c. יַעֲדָאִיⓄ Matth. IV. 21. &c. יְרֵבְבֶל Ζορεβάελ Matth. I. 12. יְבוּס בעελλεζελ Matth. XII. 24. &c. & sic in reliquis.

In Posteriori solutione, quam superius ex Hieronymo allegavimus, respicitur ad יָצַר Surculus; unde nomen oppidi, addito ω formatum putant, à rad. יָצַר custodivit. Expressè enim CHRISTUS appellatur יָצַר Efa. XI. 1. & voce similis significationis יָצַח Zach. III. 8. VI. 13. Utut enim apud solum Esaiam יָצַר appelletur, à Matthæo autem Prophetarum mentio fiat, tamen hoc non alienum est à literaturâ N. T. ut Prophetæ nominentur in plurali, quando vel de unico sermo est. Iob. VI. 45. ex Efa. LIV. 13. אֵת. XIII. 40. ex Habac. I. 5.

Ad Alterum dictum ex Iud. v. 14. responderi potest, 1. Hanc ipsam simul causam esse, cur inter Apocrypha olim rejecta fuerit ista Epistola; quia sc. alleget in Scripturâ Canonicâ non re-

C

pertum

pertum Exemplum v. 9, & Dictum v. 14, 15. V. Hieron. in *Catal. Luth.* T. 5. *Lat. VVit. comm. in h. l.* 2. A multis etiam hoc Dictum Enochii explicari ut *Scriptum* sive per ipsum Enochum, cuius liber à Diluvio fuerit in arcà asservatus, vel à Noe afflatu Spir. S. redintegratus, (*Tertul. de habitu mulier. cap. 3. f. 161. seq.*) sive per incertum Autorem, adeoq; pro Apocrypho habitum, *Orig. T. I. hom. 28. in Numer. f. 282. & lib. πει ἀρχῶν cap. 2. Athanas. T. II. in Synopsi S. Script. f. 134. Bedæ T. V. Opp. comm. in h. l. f. 1056.*) ex quo Testamentum XII. Patriarcharum (quod in Orthodoxographiâ extat, ejusq; *Origenes T. I. Hom. 15. in Iosua. f. 318.* meminit) *Iren. lib. 4. cap. 30. f. 257. Tertull. de cultu scem. cap. 10. f. 168. & lib. de idololat. c. 4. f. 150.* ut & *Iustinus, Athenagoras, Clemens Alex. Methodius, Cyprianus, Lactantius, Sev. Sulpitius, Proclus, Pselus*, nonnulla allegant. Utut enim Apocryphus fuerit iste Liber, & multis erroribus, sive primi Scriptoris, sive (quod probabilius censent *Corn. à Lap. in h. l. Torniel. Annal. sac. ad ann. 628. f. 70. Dannharr. in Chrifide p. 889.* post Apostolorum tempora corrumptium vitio, refertus: Tamen non illicò totum Scriptum approbari, si quid ex eo citetur, eruditè ostendit *Hieron. T. III. comm. in T. I. f. 1048.* 3. Quamvis concedatur, Prophetiam Enochii saltem oretenus prolatam citari, eamq; S. Judam sive ex continuâ quâdam ac receptâ traditione, sive ex immediatâ Spir. S. inspiratione habuisse, maximam tamen inter hunc & S. Matthæi locum controversum intercedere differentiam. Siquidem ab Evangelista Jeremias allegatur, cuius Prophetia & scripto comprehensa, & in præsentem usq; ætatem habetur; quum contrâ citatum à Judâ Enochum quicquam scripsisse, quod prophetaverat, nullatenus possit ostendi. Certè non extat. Allegatum à Matthæo vaticinium in alio V. T. libro Canonico, sc. apud Zachariam, legitur; Non autem Prophetia Enochii. Potuit in Historicâ assertionè, quod jam olim etiam de impiorum damnatione tum Exemplis v. 5, 6, 7, 11. tum Concionibus inculcata fuerit notitia, Judas ad Enochii Prophetiam ex Traditione non scriptâ, sed tunc in vulgus notâ & creditâ, provocare. Talis autem Oralis duntaxat Traditio locum non habet in Matthæo, cuius scopus est, ex impletis in JESU Nazareno Prophetarum vaticiniis supremum Fidei Articulum probare, quod ipse sit verus Messias. Ideò cita-
tioni

tioni præmittit, Tunc impletum est, quod dictum est per Prophetam; quum e contra Judas nudè recenseat: Prophetavit & de his septimus ab Adam Enoch.

VII.

Explicationi proximè præcedenti affinis est ea, quæ nodum ita solvere molitur, quod Zacharias vixerit in disciplina Jeremia. Hujus esse Prophetiam citatam, licet à Discipulo ejus Zachariâ descriptam. Admittit hanc interpretationem Rayanel. Biblioth. sacr. in V. Jeremias. Sed 1. Contra hanc etiam militat, quod proximæ oppositum est, sc. quod phrasi, *Dictum est per Prophetam*, allegatur vaticinium ab eodem quoq; descriptum. 2. Ne minima quidem conjectura producitur de Zachariâ, quod in *Disciplina Jeremiæ* constitutus fuerit. Certè nec in dubiis ac multarum fabularum admixtione refertis scriptionibus de vitis Prophetarum (tantum abest, ut in probatis,) vel minimum hujus rei habetur indicium. Neq; legitur Jeremias aliquod Collegium filiorum Prophetarum suo tempore habuisse & rexisse, sicut olim Samuel, Elias, Elisa: Neq; alius ejus Scriba & Minister nominatur, quàm Baruch, *Jerem. XXXII. 12. 14. cap. XXXVI. 4. 6. 18. 26. 32.* etiam in Ægyptum, ubi Jeremiam mortuum esse unanimes est sententia, cum eo ductus, *cap. XLIII. 6.* Valdè juvenem oporteret fuisse Zachariam, si ante vastatam Jerusalem (postea enim Jeremiam hunc Discipulum habuisse nemo asserit, aut asserere ullâ verisimilitudine potest,) in disciplina Jeremiæ vixisset: Si quidem certum est ex *Zach. I. 1.* quod demum anno secundo Darii prophetari cœperit, & quod aliquot annis adhuc supervixerit, ex *cap. VII. 1. Esr. VI. 14. 15.* constat. Jam verò (ut ex Chronologorum computatione colligitur) CLXXX. anni intercesserunt inter Prophetiæ ejus initium & Urbis excidium, quoniam & plures à tempore, quo Jeremiæ Discipulum Zachariam fuisse præterditur. Ut ut cum fictitio Dorotheo & Epiphanio (Bellarm. de *Script. Eccl. p. 67. Baron. ad ann. 33. n. 40. & ad ann. 45. n. 44. ad ann. 59. n. 11. Eftius in Rom. XVI. f. 185. seq. Zehner. præfat. Epiphan. Historiæ de Prophetarum vitâ. Chamieri Panstrat. T. II. lib. 20. c. 9. S. 17. f. 412.*) in ejus vitâ quos Rom. Martyrologium sequitur, concedamus, quod de Chaldæâ Senex in patriam venerit, tamen nescio, an tantus annorum numerus conveniat ætati ejus temporis hu-

VII. Quod Zacharias scripserit Prophetiam Jeremiæ

R. L.

2.

- manæ. *Hæc enormis est ætas hominū, & illo seculo inauditæ, inquit Corn. à Lap. de Daniele, quem Perer. 138. annis vixisse statuerat. Quanto magis hoc dicendum, quando Zachariam ultra 200. annos vixisse juxta hypothésin datam asseritur.* 3. Quæ causa esset, quod saltem post duo fermè secula à Jeremiâ auditam Prophetiam scripto mandâisset? Quod enim post suam in Judæa propheticam functionem demum scripserit; manifestum est ex ejus libro. V. *Tarnov. in Zach. XI. p. 301.* 4. Invetum planè est, ac incongruum autoritati alicujus immediatè impulsæ Prophetæ, ut ab alio saltem auditam prophetiam in suâ & pro suâ confignet, nullâ etiam illius, à quo acceperit, factâ mentione. *Non enim voluntate humanâ allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu S. inspirati locuti sunt sancti Dei homines. II. Petr. I. 21. Omnis scriptura est divinitus inspirata. III. Tim. III. 16.* 5. Omnium fortissimè hanc sententiam refutat ipse Zacharias, qui visiones & Prophetias non ab altero auditas, sed sibi ipsi oblatas & inspiratas esse luculenter testatur Cap. I. 1. &c. Speciatim cap. XI. 4. quando DEI Patris & CHRISTI Dialogismum in Visione ac Typo sibi representatum scripturus erat, præmittit: Sic dixit Dominus DEVS meus. Et postea v. 15. Dixit Dominus ad me: *Adhuc sume tibi vas Pastoris stulti, i. e. postquam præcedentia tibi revelata fideliter annunciasti, etiam ea, quæ jam revelabo, demonstra typo, atq; verbo edissere. Quin & in ipsis verbis citatis v. 13. Dixit Dominus ad me: idem quod apud Matthæum ita effertur: Sicut constituit mihi Dominus.*

VIII. Quod Zacharias fuerit Binominis.

VIII. Quidam statuunt Homonymiam in appellatione Jeremiæ, ita ut per eum non filius Chilkæ, qui Josiæ temporibus prophetare cœperit, sed filius Berechiæ, qui & Zacharias & Jeremias dictus fuerit, ac post captiv. Bab. prophetaverit, intelligatur. Hanc solutionem cæteris præfert Thumm. *Disquis. de verbo DEI. Theor. 1. de lib. Can. & Apocryph. p. 107. Tarnov. in Zach. XI. p. 301. & tutissimam censet Balduin. comm. in Zach. XI. p. 733. cui & ego calculum adderem præ cæteris, si postrema, quæ adducetur, deferenda esset. In confesso enim est, quod uni personæ haud rarò in Scripturâ duo vel plura etiam tribuantur Nomina. Videatur Glass. Gram. sacr. lib. 4. tract. 3. Observ. 12. p. 756. seqq. 763. seq. Quin & mutantur.*

vantur apud Ebræos Nomina in alia ejusdem aut diversæ significationis; præsertim in Nominibus, in quibus aliquot literæ Nominis יְחִיָּה extant. E. g. *Iudas* & *Thaddæus* Matth. X. 3. Act. I. 13. quia & יְחִיָּה & יְחִיָּה ab una radice יְחִיָּה Chemn. Harm. Evang. cap. 50. p. 273. quamvis dici possit, ipsum *Iudæ* nomen Syriacè exprimi *Thaddai*; Ita *Iojakim* & *Eliakim* II. Reg. XXIII. 34. II. Par. XXXVI. 3. Judith. IV. 5. quia & יְחִיָּה & יְחִיָּה est Nomen DEL. Sic *Iojada* II. Par. XXIV. 20, 21. qui censetur dictus *Barachia* Matth. XXIII. 35. Pari modo etiam *Zachariæ* & *Jeremiæ*. Nam utrumq; nomen à יְחִיָּה deductum est. Illud *Exaltatum* à DEO, hoc *Memorem DEL* notat.

Difficultates, quibus hæc solutio premitur, videntur esse sequentes. 1. Nullo teste potest probari, quod *Zacharias* Prophetæ binominis fuerit, *Jeremias* etiam appellatus. Resp. Talis probatio non semper ex clarâ literâ, sed etiam ex Circumstantiis per bonam Consequentiam eruenda. Ubi extat, quod *Achimelech* sacerdos, de quo I. Sam. XXI. 8. binominis fuerit, *Abjathar* quoq; dictus? Colligendum hoc est ex collatione tùm Facti ejus ibidem descripti, & *Marc. II. 26.* sub nomine *Abjathar* allegati, tùm ex II. Sam. VIII. 15. & I. Chron. XXIV. 3, 6. cum II. Sam. XV. 27, 29, 35. I. Reg. II. 26, 27. ex quò colligitur, & Patrem & filium fuisse binominem, dictum *Achimelech* & *Abjathar*. Quod *Iojada* Pontifex etiam appellatus fuerit *Barachia*, colligitur ex collatione historiæ II. Par. XXIV. cum Matth. XXIII. 35. Quum enim Nomen interfecti & Locus patratæ cædis consentiant, sola autem in Patris Nomine sit differentia, concluditur, illum utroq; fuisse appellatum. Ita hic, quia textus sub nomine *Jeremiæ* citatus apud *Zachariam* reperitur, exinde colligi potest, quod utrumq; Nomen gesserit.

2. *Matth. II. 17* per Prophetam *Jeremiam* intelligitur, qui ante excidium *Jerusalem* vixit. Ergo idem quoq; *cap. XXVII. 9.* allegatus est intelligendus; quum nullum utrobique notari possit diversitatis vel minimum indicium. Resp. Diversitas apparet in citatis textibus, quorum ille apud Majorem, hic verò apud Minorem ac posteriorem Prophetam extat.

3. Nullibi S. *Matthæus* aliquem ex Prophetis Minoribus citavit nominatim (*Cap. XII. 40.* non allegatur Scriptura & Pro-

Non caret
difficultati-
bus

1.

B.

2.

B.

3.

phetia, sed Historia Ionæ) prout quidem ex Majoribus Esaiam, Ieremiam, Daniele nominavit, sed tantum generatim: *Dictum per Prophetam dicentem cap. II. 15. ex Ose. XI. 7. cap. XII. 7. & generalius adhuc cap. IX. 13. Discite, quod est, ex Ose. VI. 6. Cap. XXI. 4. ex Zach. IX. 9. Scriptum est, Cap. XI. 10. ex Mal. III. Cap. XXVI. 31. ex Zach. XIII. 7. Non ergo probabile est, quod in solo Cap. XXVII. solum Zachariam, & quidem nomine alio, quod nullibi aliàs ipsi datum legitur, citaverit. Accedit, quod nec in aliis N. T. libris, excepto Act. II. 16. Rom. IX. 25. Nomina Minorum Prophetarum allegata inveniuntur, sed vel tantum verba, absq; mentione ullius citationis, Luc. I. 17. ex Mal. IV. 5, 6. Ib. v. 33, ex Mich. IV. 7. Luc. XXIII. 30. Apoc. VI. 16. ex Ose. X. 8. Rom. X. 15. ex Joel. II. 32. Gal. III. 11. & Ebr. X. 38. ex Habac. II. 4. vel sub generalioribus phrasibus, dicit DEUS. Ebr. XII. 26. ex Hagg. II. 8. Dicit Scriptura, Ioh. XIX. 37. ex Zach. XII. 10. Scriptum est. Rom. I. 17. ex Habac. II. 4. Rom. IX. 13. ex Mal. I. 3. Rom. X. 15. ex Nab. I. 15. Verbum Scriptum I. Cor. XV. 54, 55. ex Ose. XIII. 14. vel sub mentione Prophetarum in plurali Numero: Scriptum in libro Prophetarum. Act. VII. 42. ex Amos V. 25. Dictum in Prophetis, Act. XIII. 41. ex Habac. I. 5. Sermo Prophetarum. Act. XV. 14. ex Amos IX. 11. Omnes enim hos XII. Prophetas Ebræi Doctores uno titulo ac libro comprehendunt, sub appellatione $\text{דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ}$ quæ Chaldaica vox est, ex דְּוֹ Duo & עָשָׂר Decem composita, adeoq; significans *Duodecim*; ad quam appellationem *Ecclesiasticus* quoq; cap. XLIX. 12. respicit. V. *Fabric. Partit. Cod. Ebr. cap. 18. p. 110.* Bz. Quum verò negari nequeat, alicubi etiam hosce nominatim citari, utut non apud S. Matthæum, non arbitrator, hanc oppositionem pro infringendâ, quæ jam ventilatur, sententiâ solam sufficere posse.*

Bz.

IX. Quod Ieremias Zachariæ Nomen assumserit, vel in eum migraverit.

IX.

Franc. Lunius in Parall. sacr. ad h. l. meminit nonnullorum, qui putent, Evangelistam citando Ieremiam respectum habuisse ad opinionem Iudæorum, existimantium, quod vel ipse Ieremias ex Ægypto tandem ad reducem Populum venerit, assumto Zachariæ nomine, vel per $\mu\epsilon\tau\epsilon\mu\iota\psi\acute{\omega}\sigma\iota\nu$ in Zachariam transmigrarit: Ad hanc Iudæorum opinionem collimare, quod II. *Macc. II. 1. & c. cap. XV. 13, 17.* habetur, & quod nonnulli CHRISTUM pro Ieremiâ

miã habuerunt *Matth. XVI. 14.* Sed hæc omninò explodenda. Nam 1. Ut ipse *Jeremias* secundo anno *Darii* adhuc prophetãrit, quod *Zacharias Cap. I. i. cap. IV. 1.* de se affirmat, ætas ejus non admittit. Vide, quæ ad Sententiam Septimam dicta sunt. 2. Nulla potest ostendi, vel etiam probabiliter fingi ratio, cur sub alio assumto Nomine prophetaverit, & peculiarem librum à suo priori distinctum conscripserit. 3. Evangelista non Iudæis tantum, sed & Gentibus, inter quas Prophetarum Codices itidem habebantur, scripsit. Quomodo ergo non ex suã sententiã, sed Iudæorum saltem opinione, & quidem maximè erroneã, in probando fidei dogmate de *IESU Nazaræo* Prophetam allegasset ac nominasset?

B.
1.
2.
3.

X.

Augustinus lib. 3. de consensu Evang. cap. 7. post allatam sententiam, quæ sub Num. II. expensa est, subjungit: *Cum ita constituerit Dominus, prima illa causa ut iustissima debet facillimè cogitari, etiam sic esse insinuat um, ita omnes Sanctos Prophetas uno Spiritu locutos mirabili inter se consensione constare, ut hoc multò amplius sit, quàm si omnia Prophetarum uno unius ore dicerentur, & ideo indubitanter accipi debere, quæcunq; per eos Spiritus S. dixit, & singula esse Omnium, & omnia Singulorum. Cum igitur & quæ dicta sunt per Ieremiam, tam sint Zachariã, quàm Ieremiã, & quæ dicta sunt per Ieremiam, tam sint Ieremiã, quàm Zachariã, quid opus erat, ut emendaret *Matthæus*, cum aliud pro alio sibi nomen occurens à se scriptum relegisset, ac non potiùs sequens *Matthæus* aut oritatem Spiritus S. à quo mentem suam regi plus nobis utiq; ille sentiebat, ita hoc scriptum relinqueret, sicut eum admonendo constituerat ei Dominus, ad informandos nos, tantam verborum suorum inter Prophetas esse concordiam, ut non absurdè, imò congruentissimè, etiam Ieremiã deputaremus, quod per Zachariã dictum reperiremus. Ex his verbis desumpta est Glossa ordinaria super istum locum *Matthæi*, *Beda T. V. comm. in h. l. f. 110.* non sententiam modò *Augustini* sequitur, sed eadem propè verba ab eodem mutuatus est. Ad stipulatur *Gerfon T. I. in Monoteff. c. 146.* Sed nec ista expositio, ingeniosa licet, omni vacat difficultate. 1. Certè in istis locis N. T. ubi generatim duntaxat allegatur Scriptura aut etiam Propheta, absq; expresso ejus nomine Proprio, convenientissimè notatur omnium Prophetarum, quippe ab uno Spiritu gubernatorum,*

X. Quod aliud Nomen ponatur, ad indicandum Omnium Prophetarum consensum.

B.
I.

natorum, concordia, ut cujusq; Nomen simul addere necessarium non fuerit. Est enim *Omnis ista Scriptura θεόπνευτος*. II. Tim. III. 16. *Non voluntate hominis allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu S. inspirati locuti sunt Sancti DEI homines.* II. Petr. I. 21. Quin & contra Pontificios illud ipsum, quod de uno Spiritu per omnes Prophetas loquente adduxit Augustinus, notandum est: Siquidem S. Scripturam imperfectionis arguere, & Traditionum non scriptarum necessitatem urgere volunt, quia ex verbo scripto non possit liquidò constare, quis cujusque libri Canonici aut omnium partium ejusdem genuinus Autor sit; quum tamen parum interfit, cujus ministerio Spir. S. in unoquoq; consignando usus sit, dum modò ab ejus inspiratione hanc Scripturam profectam esse constet. Alia autem omninò est ratio, quando in S. Scripturâ non tantùm indicatur, vaticinium esse à DEO, sed simul etiam causa Ministerialis, per quam illud manifestavit, nominatim exprimitur. Phrasi, *impletum est, quod dictum fuit per Prophetam*, innuitur gubernatio DEI, qui locutus est per Prophetam, ut idem sit, ac, *dictum à Domino per Prophetam*; Prout integra ista Phrasis habetur Matth. I. 22. cap. II. 15. Act. IV. 25. & aliis in locis. Quando autem simul Nomen Prophetæ additur, cujus ore & calamo DEUS usus sit in promulgando hoc vel isto vaticinio, non video, quomodo unum Nomen pro altero substitui poterit absq; jactura veritatis, saltè historica. Salvâ eâ potest Nomen reticeri, cum de primario Auctore constet: Aliud verò & quidem falsum poni, non item. Is enim, cujus instinctu & directione Omnes Prophetæ locuti sunt, est Spiritus veritatis, qui in *omnem* veritatem ducit, prout supra etiam ad *Sent. II.* monui. 2. Ut in Dogmatibus scripta omnium Prophetarum consentiant: Tamen non negari potest Styli ac Verborum diversitas, in evidens testimonium, quod Spiritus S. genus sermonis, cui unus præ altero sive naturali quodam ductu sive ex institutione & doctrina assuetus fuit & additus, non planè immutaverit, sed tamen ad suum nutum attemperaverit, ut & Res & Verba consignarentur ipso Duce & Directore. (Videantur, quæ hinc inde annotârunt tum præfati tum recentiores de *singulorum Prophetarum stylo* & discrimine inter se invicem.) Non ergò in omnibus ac simpliciter perinde est, sive hujus sive illius Nomen circa aliquem textum citetur.

3. Ex Pontificiis *Bonsrer. Præloq. in Script. S. cap. 7. sect. 4. f. 25.* (Commentario ejus in Pentateuchum præmittitur,) simili præ-
tensioni ita obviare nititur: *Sunt, qui inutilem censent hanc quæ-
stionem (de Scriptore Pfallterii:) Nam sive Davidus sint omnes, sive
horum aliqui alios habuerint Scriptores, dum modo omnes fatemur esse
Scripturam Sacram, nihil interesse videtur; cum constet, omnes divini
Spiritus afflatu esse conscriptas. Verùm pari modo diceretur, in reliquis
omnibus S. Scripturæ libris inutiliter & sine fructu de Autore quæri: Dum
constat, esse Scripturam sacram, nihil ulterius esse requirendum. At
constat, hanc in cæteris non inutilem esse quæstionem, quam tot Doctores,
tot SS. Patres movent & examinant. Adde verd, esto, eadem sit auto-
ritas, eadem sit reverentia exhibenda cuilibet S. Scripturæ parti ob pri-
mariam Autorem DEVM: At nemo ignorat, à Scriptore & Autore se-
cundario quandam accidentariam dignitatem posse accedere, præter-
quam quod volupe sit cognoscere, & ad DEI laudem faciat sive, per quos
divina sacrarum Scripturarum volumina ad nos pervenerint.*

XI.

Qui à *Jeremiâ*, sed tamen in alio libro post temporum decur- XI. Quod
sus perditio, citatum vaticinium scriptum esse contendunt, provo- Liber fit de-
cant ad testimonium *Hieronymi T. III. comm. in Matth. 27. f. 724. perditus.*
Cujus verba sunt: *Legi nuper in Hebraico quodam volumine, quod Na-
zarææ Sectæ mihi Hebræus obtulit, Jeremiæ apocryphum, in quo hæc ad
verbum scripta reperi. Orig. T. II. Hom. 35. in Matth. f. 193. su-
spicatur, si non error scriptionis sit in permutatis Prophetarum
nominibus, esse aliquam secretam Jeremiæ scripturam, in quâ
scribatur. Sic etiam Lyra in h. l. Sed Resp. I. Periculosa est
assertio, quod S. Evangelista, qui in toto libro potissimum in-
tendit probationem dogmatis, quod JESUS sit Nazareus, quia
in ipso Prophetarum vaticinia impleta fuerint, argumenti loco
ad secretam & incertam quandam Scripturam provocaverit, quæ
tamen in Ecclesiæ Israëlitiæ Canone nõ fuerit reperta. Quando
Apostolis res fuit cum Ethnicis, testimonia κατ' ἀνθρώπων re-
cepta etiam ex Ethnicorum libris adduxerunt interdum in Mo-
ralibus sive exhortationibus, sive dehortationibus, sive repre-
hensionibus. Act. XVII. 28. I. Corinth. XV. 33. Tir. I. 12. 13. in nu-
dis etiam *Historiis* recensendis alicubi quædam accidentaria ad-
dunt, in libris Canonicis non extantia, sed vel ex immediatâ re-
vela-*

D

vela-

velatione, vel receptâ traditione, vel apocryphâ scriptione sibi nota II. *Tim.* III. 8. In probando autem præcipuo *Fidei Articulo* ad incertas atq; non receptas Scripturas provocare ipsi si planè insolitum, & certitudini Religionis Christianæ profus incongruum est.

2. Si liber iste scriptus à Jeremia continui Prophetias de CHRISTO & in ipso complendas, ut agnosceretur pro vero Messâ, prout ipsum ita allegat Evangelista sub Phrasi: *Tunc impletum est, quod dictum est per Prophetam Ieremiam dicentem* &c. utiq; non tantùm fuit ab eo, tanquam nudo Historico, sed ut à Propheta immediatâ DEI inspiratione scriptus, adeoq; etiam divinus & Canonicus. Talem verò propriè dictum periisse, nunquàm demonstrabitur. Scripserunt Prophetæ, sicut & in N. T. Evangelistæ & Apostoli nonnulla, ut *Homines*, alia autem ut *Sancti DEI Homines* divinâ inspiratione immediatè gubernati. Priora quædam interiisse facilè conceditur, non autem *Posteriora*. Videatur *Aug. T.V. de C.D. lib. 18. cap. 38. f. 1099. b. Gerh. Exeg. de S. Script. §. 108. seqq. & Confess. Cathol. lib. 2. art. 1. cap. 4. pag. 254. seqq. Rivet. Isag. in S. Script. cap. 6. pag. 61. seqq. &c.*

3. Ipsa *persona sectæ Nazarææ*, quæ hujusmodi librum Hieronymo legendum tradidit, fidem ei detrahit. Hoc enim Hæreticis in more positum fuit, ut ad peculiâtes Scripturas orthodoxæ Ecclesiæ vel incognitas vel improbatas se reciperent, tanquam à Scriptoribus Canonicis editas. De *Valentinianis* refert *Iren. lib. 1. adv. hæres. cap. 17. f. 68.* Afferunt immensum Apocryphorum & Scripturarum notharum multitudinem, ut stupefaciant amentes & ignaros verarum literarum. Prolixius de hac ipsorum audaciâ agit *lib. 3. cap. 12. f. 188. Sethiani* quosdam libros nomine Sethi, Abrahami, Moïsi, confictos habuerunt, ut est apud *Epiphani. lib. 1. tom. 3. Hæres. 39. f. 129.* Quod sub nomine Apostolorum ab Hæreticis prolata sint Petri & Thomæ & Matthiæ & cæterorum similiter Apostolorum Evangelia; sed & Andreæ & Johannis atq; aliorum Apostolorum Actus narrat *Euseb. lib. 3. Hist. Eccl. cap. 25. fm. 708.* Plurima hujusmodi scripta supposititia recensuit *Gelas. 1.* & autoribus ipsorum Hæreticis anathema dictum est *Sancta Romana dist. 15.* In primis *Nazaræi* (quod antea orthodoxis nomen erat *Athor. XXIV. 6.*) ex Judæis conversi, sed in legalium observatione simul hærentes, & postea Ebionis quibus-

quibusdam erroribus simul imbuti, aliàs etiam *Minei* dicti (*Hieron. Epist. 89. f. 950.*) gloriati sunt, quod haberent Matthæi Evangelium perfectissimum Ebraicè, quemadmodum ab initio scriptum esset; quà suà jactantià Epiphanio etiam (*Vid. T. I. lib. 1. Hæres. 20.*) & Hieronymo (vide ipsum *T. I. de script. Eccl. f. 347. in Matth. & T. III. comm. in Matth. 12.*) imposuerunt. Videtur de isto Evangelio *Eusebius* scripsisse *lib. 3. Histor. Eccl. c. 25.* quod in Ecclesià ei contradicatur. *Conf. Sixt. Sen. lib. 1. Biblioth. lit. H. Hebræorum Evangelium f. 72. seq. Theodoretus T. II. lib. 2. Hæres. Fab. ait, quod Evangelio secundum Petrum usi sint. Quid ergo miri, si etiam sub Ieremie nomine aliquem habuerint librum, vel suo demum tempore confectum?*

XII.

Qui loci controversi difficultatibus mederi volunt per præ-
tensam *libri Ieremie mutilationem*, quod sc. textus citatus verè ibi
extiterit, sed Judæorum malitià postmodum fuerit erasus, illi hodie
ipsò periculosum & Scripturæ Canonice & Christianæ religioni
vulnus infligunt. *Quæ enim autoritas literarum aperiri, quis sacer-*
liber evolvi, quod documentum cujuslibet Scripturæ ad convincendos er-
rores exeri potest, si hæc vox (scil. textum Scripturæ esse corruptum)
admittitur, si alicujus ponderis æstimatur? superiùs jam ex *August.*
T. VI. lib. 11. contra Faust. Manich. cap. 2. monitum est. Prolixè
atq; ex professo textum Ebræum ab omni corruptionis labe vin-
dicarunt ex Nostris *Gerhard. Exeg. de Script. S. §. 318. seqq. Glass.*
Philolog. sacr. lib. 2. Tract. 1. Calov. Comm. in Aug. Conf. T. I. Tract. 2.
Dissert. 2. membr. 4. pag. 369. seqq. ex Calvinianis Chamier. Panstr.
Cathol. T. I. lib. 12. cap. 11. seqq. Polan. Syntagm. Theol. lib. 1. cap. 37.
p. 490. seqq. quin & ex Pontificiis nonnulli. Vide eos nominatos
à *Gerh. Conf. Cathol. lib. 2. art. 1. cap. 2. p. 81. seqq.* De loco *Ieremie*
citato ut nominatim dicamus, non est, quod ex odio erga Jesum
Nazarenum à Judæis erasum aliquis suspicetur; quum plura alia,
eaq; clariora & circa principalia magis, prout in N. T. citantur,
in Ebræo adhuc textu integra & incorrupta legantur. Dicant,
quorum hæc est suspicio, corruptionem, *ante, an post* Evangelium
à S. Matthæo scriptum censeant factam. Quod præcesserit, vix as-
ferent, quum Evangelista utiq; ex libro Prophetico textum cita-
verit suâ ætate ibi lectum. Si demum *subsecutus temporibus*; quo-

XII. Quod
Textus Ie-
remie per
Iudeos cor-
ruptus.
Rest.

modo corruptio ista omnes Ebræos Codices, quorum plurimi in Christianorum manibus fuere, potuit inficere? Communissima Pontificiorum, qui potissimum pro Vulgata sua extollenda Fontes Ebræos impuritatis accusant, opinio est, quod demum post Hieronymi ætatem perversitas hominum eos corruperit. Ast etiam prisci ante ipsum Ecclesiæ Doctores textum, prout ab Evangelista allegatur, se in Jeremiæ libro non invenisse testantur. *Orig. T. II. Tract. 35. in Matth. f. 193. Inter ea, quæ scripta sunt, non invenitur hoc Hieremias alicubi prophetasse in libris suis, qui vel in Ecclesiis leguntur, vel apud Iudæos referuntur. Si quis autem potest scire, ostendat, ubi sit scriptum. Euseb. lib. 10. Demonstr. Evang. 4. f. 608. Diligenter considerabis, quum hæc non habeantur apud Hieremiam Prophetam, num arbitrari oporteat, ea per quandam malitiam ex illo sublata esse, an verò librarii erratum fuisse, qui negligentius sanctorum Evangeliorum exemplaria consecerit, & ex negligentia in errorem incidit, & pro Zacharia posuerit Hieremiam &c. Hieron. T. IV. in Psalm. LXXVII. f. 204. post allegatum Matthæi textum; ut impleretur, inquit, quod scriptum est in Hieremiâ Prophetâ: Retulit, inquit, triginta argenteos, pretium, quod appretiatum est, & cætera. Scriptum est, inquit, in Hieremiâ Prophetâ: Hoc in Matthæo scriptum est. Requisivimus in Hieremiâ Prophetâ, & hoc penitus invenire non potuimus, sed invenimus illud in Zachariâ.*

XIII.

XIII. Quod
respiciatur
Jeremiæ Ca-
put XVIII.

Bz.

Quando obtinuimus hucusq;, & rectè apud Matthæum legi nomen Jeremiæ, & librum Prophetæ hujus nominis nec deperditum nec corruptum esse, laboratum est ab Interpp. an vestigia legere possint, ducentia ad locum Prophetæ, quem Evangelista respexerit. Sunt, qui opinantur, digitum intendi ad Jeremiæ Caput XVIII. ubi Prophetæ fuerit Figuli domum ingredi jussus. Sed cum præter nomen Figuli vix quidpiam afferri possit, quod ad Evangelistæ scopum atq; textum quadret, non est, ut huic expositioni dispungendæ immoremur.

XIV.

XIV. Quod
Jerem. Cap.
XXXII. re-
spiciatur.

Majori verisimilitudinis specie ab aliis recurritur ad Jeremiæ Cap. XXXII. Cum Matthæus emti Agri, & Figuli, & Peregrinorum meminerit v. 7. 8. 9. putant, comparationem institui cum textu Jeremiæ, ubi itidem fiat mentio emti Agri v. 9. Figulini vasis, in quod literæ emtionis fuerint repositæ v. 14, & Peregrinorum, in quorum pote-

potestatem Urbs deventura esset, v. 22. Quia enim de Agro emto nihil dixerit Zacharias, sed potius Ieremias d. l. qui in istâ emtione aliquid mysterii subesse cognoverit, v. 9. ideo ipsum nominatim ab Evangelista citari existimant. Aug. lib. 3. de conf. Evang. cap. 7. Post allatam explicationem, quam N. X. expendimus, hanc subiungit: Est etiam alia causa, cur hoc nomen Hieremie in testimonio Zachariæ sit manere permittum, vel potius S. Spiritus autoritate præceptum sit. Est apud Hieremiam, quod emerit Agrum à filio fratris sui, & dederit ei argentum, non quidem sub hoc nomine pretij quod possum est apud Zachariam, Triginta argenteis. Quod autem prophetiam de XXX. argenteis ad hoc interpretatus sit Evangelista, quomodo de Domino completum est, manifestum est. Sed ad hoc pertinere etiam illud de Agro emto, quod Hieremias dicit, hinc potest mysticè significari, ut non hic Zachariæ nomen poneretur, qui dixit de triginta argenteis, sed Hieremiæ, qui dixit, de Agro emto: ut lecto Evangelio atq; invento nomine Hieremiæ, lecto autem Hieremiâ & non invento testimonio de XXX. argenteis, invento tamen Agro emto, admoneretur lector, utrumq; conferre, & inde sensum enucleare prophetiæ, quomodo pertineat ad hoc, quod in Domino completum est. Rectè autem contra socium suum Sanctium hæc in parte iudicat Corn. à Lap. Comm. in Jerem. XXXII, 14. Hac sententia est conjectura ingeniosa: sed difficilis & perplexa. Nam planè non convenit Agri emti (I) Nomen & pristinus Possessor. De quo Matthæus loquitur, ille fuit ac vocatus est Ager Figuli; quum econtra Ager, quem Jeremias emit, pertinuerit ad Hanameel Patruelem Prophetæ, adeoq; ad Levitam & Sacerdotem. Nam Jeremias, ad quem jus ἀγοπμήσεως ex propinquitate pertinebat v. 6. 7. 8. (Conf. Lev. XXV. 25. Ruth. IV. 3, 4.) fuit de Sacerdotibus Anathoth, cap. I. r. quæ civitas erat Levitis assignata Ios. XXI. 15. Hilkia Jeremiæ, & Sallum Hanameelis Pater. Cap. I. 2. XXXII. 6. dicuntur fuisse Fratres, adeo, ut hi ambo Confobrini essent. Ad Exceptionem, quod Ager, cuius Propheta l. c. meminit, dici poterit Ager Figuli, quia in eo defossum fuerit Vas Figuli cum instrumentis emtionis, quod per metonymiam appelletur Figulus, præsertim quia tales opifices vasis à se factis nomina sua inscribere soleant, facilis & non una est responsio. Incertum enim est, quod præsupponitur, vas fictile cum instrumentis emtionis fuisse in

Resp.

Agro emto defossam : incertum etiam, an eo tempore Figuli nomina sua vasis imprimere fuerint soliti. Sed & tantisper hoc concessio, tamen & rationi & exemplo omni destituitur, ut *Vas fictile* ponatur pro *Figulo*. Et hoc etiam admissio, tamen ad Matthæi Textum non quadraret, qui *Agrum Figuli* nominat, non ob Vas fictile ibi defossam, sed quia *Figuli proprius*, cui ideo etiam pretium pro Agro emto datum fuit. Agrum Levitarum, qualis Hanameelis erat, non licebat vendere, nisi contribulibus, & quidem cum beneficio redemptionis. Ita enim intelligenda est dispositio *Lev. XXV. 32, 33, 34*. Ager autem quem Pontifices emerunt, pertinuit ad hominem alterius tribus, & quia ad sepulturam destinatus, non amplius fuit redimibilis. 2. *Situs*, Ager Jeremiæ situs fuit in *Anathoth v. 7, 8*. Ille autem cuius S. Matthæus meminit, propter *Ierusalem. Conf. Act. I. 19*. 3. *Pretium*, Evangelista commemorat, quod Pontifices emerint ex *XXX. Argenteis*, quos Iudas reddiderat, istum figuli Agrum *v. 3. 10*. Propheta autem refert, se Agrum emisse, & appendisse Patrueli argentum *septem Stateres* (שקלים *Siclos*.) & *Decem שקלים* Quidam pretium Siclorum ab

Argenteis h. l. volunt esse distinctum, adeoq; indieari duplex Moneta s. ponderis Genus, quod appenderit Ieremias. Sed posterius illud שקלים saltem metallum notat, ut intelligatur, fuisse *Siclos Argenteos*. Sic *Gen. XXIII. 15, 16. Ex. XXI. 32. Lev. V. 15. &c.* Fuerunt enim aliæ *Aurei I. Chron. XXI. 25. II. Chron. III. 9*. Emtus igitur fuit iste ager *septendecim Siclis*: (*Hieron. T. III. comm. in Ierem. XXXII*, cui *Rabanus, à Castro, Corn. à Lap. & ex Nostris Gerhard. Harm. cap. 168. p. 1184. consentit*) quum pro eo, cuius Matthæus meminit, *XXX. Argentei* dati fuerint. Siclos eos pendisse alibi diducitur, præsertim à *D. Gerardo, Præceptore olim & Hospite honoratissimo d. l. Harm. p. 1181. seqq.* 4. *Vsus*: Ager quem Matthæus commemorat, fuit emptus in *sepulturam Peregrinorum*: Ieremias autem emit pro se, suo & posterorum suorum usu, prout Deus ipsi revelaverat, Hanameelem dicturum, *Eme tibi Agrum meum*. Frustranea est *exceptio*, quod Ieremias caelebs fuerit, & eo tempore captivus, ubi exigua liberationis spes affulgebat, quin etiam civitas obsessa, quam à Chaldæis occupandam prædixerat *v. 2, 3, 24. adeoq; Agrum, qui cum regione in hostium*

Exceptio,
quod Iere-
mias Caelebs
Agrum pro

potc-

potestatem venturus erat, non Jeremiæ, non familiae, sed potius *Peregrinatio*
 Externis atq; peregrinis emtum fuisse. Huc trahunt, quod *Thren. emerit.*
 V. 2. conqueritur Propheta : *Hæreditas nostra versa est ad Extraneos*,
Domus nostra ad Alienigenas. Sed quod de calibatu Jeremiæ *Resutaturo*
 præsupponunt, incertum est. Chaldaeus & Iudæi, qui locum *cap.*
 XXXVII. 1. 2. de divisione hæreditatis intelligunt, & uxoris & filiorum
 ejus meminerunt. Prohibitio *cap. XVI.* de solo loco, ne in Iudæa tunc
 duceret uxorem, loquitur, neq; probat, quod antea maritus non fuerit,
 aut post vastatam Iudæam non duxerit, cessante causâ interdicti.
 Posito, quod non emerit Agrum pro liberis suis, tamen non sequitur,
 quod pro sepulturâ Peregrinorum. Habuit enim cognatos atq; Propinquos,
 cum quibus etiam de dividendâ possessione eum egisse volunt multi,
 ex dicto *cap. XXXVII. 1. 2.* ubi vulgata vertit, *ut divideret ibi possessionem in conspectu civium.*
 Certè ex ipso contextu manifestum est, Jeremiam intuitu Peregrinorum
 potius emtionem recusare voluisse v. 24. 25. sed DEI nutu tamen emisse
 respectu Posterorū v. 15. ad designandam futurorum Agrorum in Iudæa
 culturam. v. 43. 44. Si ad *Culturam*, quomodo ad *Sepulturam*, de quâ
 Matthæus loquitur?

XV.

Qui non unum tantam Prophetæ locum à Matthæo adductum XV. Quod
 censent, in varia etiam sciuntur divortia. Epiphanius, (qui *Textus sit*
 men, quod ego quidem sciam, opinionis suæ asseclam neminem *ex Tribus*
 invenit) *Trium* meminit Prophetarum, non indicato tamen *Prophetis.*
 rum nomine, ex quibus verba desumerit Evangelista. Ita enim
 feribit lib. 1. adv. hæres. n. 39. fol. m. 126. edit. Basil. 1544.
 Ἀπέδρεψε πρὸ ἀργύρου, καθὼς ἦν πρὸ αὐτῶ γεγραμμένον ἐν
 τοῖς προφήταις. καὶ ἀπέδρεψε (Heins. exerc. in N. T. p. 81. ex
 suo exemplari legit ἀπέρριψα, abjeci) τὸς τετρακοντα ἀργύρους
 (rectius ἀργυρίους, quomodo etiam Heinsius allegat,) τὴν πμην
 ἢ πεπημένον παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ. καὶ πάλιν ἐν ἄλλῳ προ-
 φητῇ, ἐδικαίον ἐστιν ὑμῖν, δοῦτε τὸν μισθὸν μου, ἢ ἀπέπιπτε. καὶ
 πάλιν ἐν ἄλλῳ προφήτῃ καὶ ἔδωκαν τὸ ἀργύρον τῷ πμην
 ἢ πεπημένον, καὶ εἶπε, κάθες αὐτὸ εἰς τὸ χωνευτήριον, καὶ ἴδε
 εἰ δοκιμὸν ἐστιν, ὡς ἐδοκιμάθη ἐπὶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ. *Aversatus*
est argenteos, sicut de eo in Prophetis scriptum erat, & averfatus
est

est triginta argenteos, pretium æstimati à filiis Israël. *Et rursus in alio Prophetâ, si iustum est vobis, date mercedem meam, aur renunciate. Et rursus in alio Prophetâ, Et dederunt argentum pretium æstimati, & dixit (Cornarius & Heinsius in plurali, Dixerunt) Pone ipsum in fornacem, & vide, an sincerum sit, velut probatum est (rethius, Probatus vel æstimatus sum) à filiis Israël, (prout Cornarius transtulit edit. Basl. 1560.) Rectus quidem Epiphanius in hoc, quod non unius Prophetæ dictum intendisse Evangelistam statuit; Sed tamen in hoc falsus, quod Aliis subinde Prophetis tribuit, quæ absq; dubio apud Zachariam extant. Ideo etiam reliquorum, ubi ista scripta sint, nomina indicare non potuit.*

R.

XVI.

XVI. *Quod Zach. XI. & Zachariæ cap. XI. 2. 3. ipsam respexisse fatentur omnes: Sed de Ier. XVIII. Ieremiâ dissentiunt. Nonnulli ad Cap. XVIII. alii ad Cap. XXXII. se recipiunt. Cum verò utrumq; istum huc non quadrare jam probatum sit, & ex ista cum Zachariæ verbis combinatione haud possit erui major de illis probabilitas, supervacaneum erit, hæc Expositiones denuo sub eadem revocare.*

R.

XVII.

XVII. *Quod Ierem. Cap. XIX. notetur. Qui aliàs in correctione & interpretatione Scripturæ haud raro nimia utitur libertate, ut temeritatis notam haud effugiat, hinc tamen Exerc. Sacr. in N. T. benè advertit Heinsius, quod respectus habeatur ad Ieremiæ Cap. XIX. & quoad nonnulla collationis documenta haud inconcinna est ipsius explicatio. Sed an ista sufficiat, non immeritò dubitatur. Nam 1. illud in Jeremiâ quæsit, ut locum saltem inveniret, ubi mentio fieret Agri ob cædes abominabilis vel etiam maledicti, qui propterea Ager Sanguinis jure dicatur vel dictus sit. Quin imò ex unico hoc fundamento, quod cap. XXXII. 15. de Benedictione, non autem Abominatione, Agri ejus agatur, refutat eos, qui Matthæum autumant oculū intendisse ad Agrum Anathoth, quem ex præscripto DEI Jeremias ab Hanameele emerit. Sed adscitam Benedictionem in Agro, quem ex venditi Sanguinis Christi pretio ad Sepulcrum Peregrinorum emtum esse testatur Evangelista, agnoscunt prisce pariter atq; recentiores S. Scripturæ Interpretes. Hilarius Can. 32. in Matth. f. 328. Magnum in hoc Prophetiæ sacramentum, & in*

& in factis & in dictis miraculi plena meditatio. Figuli opus est, de luto vasa formare, cujus in manu sit, ex luto eodem vas aut ipsum aut pulchrius reformare. Agrum autem seculum nuncupari, ipsis Domini nostri verbis continetur, Christi ergo pretio Seculum emitur, i. e. universitas ejus acquiritur; & in sepulturam Peregrinorum atque inopanti deputatur. Nihil hinc pertinet ad Israel, & totus hic seculi emti usus Alienus est, hu videlicet, qui in pretio Christi sanguinis sepelientur, quod universa sunt emta. Omnia enim à Patre accepit, quæ in cælis & quæ in terra sunt. Et ideo hic ager Figuli est, quia DEI omnia sunt, cujus in manu sit, nos ut velit tanquam Figulus reformare. In hoc igitur Agro Christo commortui & consulti hujus peregrinationis nostræ æternam requiem sortiemur. In cujus rei fidem Hieremiæ Prophetia subditur, ut in facti istius opere tanto ante divinæ vocis autoritas ostenderetur. (Videtur respexisse ad Jer. XVIII. 1. seqq.) Docet igitur, istam emtionem ad sepulturam Peregrinorum ex pretio sanguinis Christi factam esse singulari DEI providentiâ, ad innuendum, mysterium Beneficii per Christum ad Homines redundaturi, quod etiam Hieremias prophetice ostenderit. De cæteris allegoriz membris fatemur, quod non sint ipsi textui præcisè innata, adeoq; per se ad probandum inefficacia. Conf. August. T. IV. lib. 3. de consensu Evang. cap. 7. f. 487. c. T. X. Serm. 114. & 128. de Temp. Bedam T. V. comm. in h. l. f. 110. Hieron. T. III. comm. in h. l. f. 723. Illi quidem fecerunt aliâ voluntate, ut æternum impietatis suæ relinquerent ex Agri emptione monumentum. Cæterum nos, qui Peregrini eramus à lege & Prophetis, prava eorum studia suscepimus in salutem, & in pretio Sanguinis ejus requiescimus. Ferus in comm. p. 463. Providentiâ DEI factum est, ut pretium Salvatoris non peccatoribus sumtum præbeat, sed peregrinis requiem subministret, ut jam Christus vivos effusione Sanguinis sui redimat, & Mortuos passionis pretio suscipiat. Nec mysterio vacat, quod Ager Figuli emitur. Figulus Deus, qui vascula Corporis nostri fecit è limo: Ager Hereditas Domini, Istius itaq; Figuli ager Sanguine Christi emtus est, quia Peregrinis, qui sine domo, patriâ, exules toto orbe jactabantur, requies & vita æterna Christi sanguine providebatur. Desumit hanc sententiam & singula penè verba ex Aug. Serm. de Cæn. Dom. qui est serm. 128. de Temp. quæ etiam Thomas Aq. in Continuo super 4. Evang. f. 107. retinet. Idem in hac emtionem mysterium agnoscit Aretius in comm. quod pluri-

E

bus

bus exaggeravit *Gerhard. Harm. de Pass. cap. 8. p. 358. seq. Conf. Bald. comm. in Zach. 11. p. 743.* Inquirendum ergo, an non etiam ex Jeremiâ citato possit istius loci per Christum sanctificatio ostendi. Cum igitur *Cap. XIX.* meram contaminationem & abominatorem ejus indicari fateatur *Heinsius*, de aliâ insuper eadem Prophetiâ invenienda erimus solliciti. 2. Videtur ipse non varicinium aut typum propriè dictum à Spiritu S. & Prophetâ intantum in emtionem Agri impletum statuere, sed concinnam verborum Jeremiæ ad hæc gesta applicationem. Splendida quidem sunt verba pag. 79. *Quis non singularem DEI providentiam ac Dispositionem admiraretur? De Agro siguli cum Ieremias loquitur, futurum dixit, ut derelictus ac desertus esset, utq; ab ipso sangvine ac cade nomen aliquando haberet. Quod præclarè impletum, partim cum in sepulturam mortuorum cecisset, partim ac præcipuè, cum sanguinis, & quidem innocentis, pretio redemptus est.* Pag. 80. *Nihil Jeremiæ Prophetiâ clarius illustring.* Quid autem hoc rei est, quod eadem pag. ait. *Non tam adducit locos, (ut sæpè) Matthæus, quàm accommodat.* Pag. 81. *Verba (Zachariæ) sic Evangelista expressit, ut alludat ea simul & interpretetur.* Pag. 82. totam exegesis concludit: *Mihi certè admiranda tam eorum, quæ de Agro, quàm quæ de Pretio dicuntur, applicatio Evangelistæ videtur.* Possent, fateor, hæc ad commodum trahi sensum, si non alibi mentem suam testatam reddidisset, quomodo non nunquam Veteris Testamenti loca in Novo accommodata & applicata statueret. *Exerc. in Matth. II. 15.* *Evangelista eleganter & urbanè loco Prophetæ utitur, quem sic rectè posse applicari ait: Quasi dicat, ac tunc illud rectè dici potuit, quod ab Oseâ de Israele usurpatur, Ex Ægypto filium meum vocavi: quomodo non raro τὸ ἐπὶ λησῶνι usurpatur.* *Ibid. pag. 14.* de citato dicto *Ierem. XXXI. 15.* *Urbana manet ac fravis applicatio, &c. cum nec persone, de quibus loquitur, eadem sint, nec locus, nec deniq; calamitas.* Et postea: *Cum locus applicatur, tota elegantia in eo, ut similia sint verba, aut ut rectè rei, de quâ agitur, conveniat, & tum sæpè gratiora, si de diversâ agatur.* In *Rom. X. 6, 7.* pag. 339. *Novi fœderis Scriptores verba Veteris & eleganter & renussè non semel aliò transferre. Exemplis hoc probare ibidem conatur.* In *I. Corinth. XV. 27.* pag. 378. *Scribit de Apostolorum in citandis Scripturæ S. locis libertate: Mutuantur, quæ alibi dicuntur: cum non ubiq; de unâ eademq; re eadem ab illis usurpentur.* *Simi-*

2. Saltem
concedit
Verborum
applicati-
onem.

Similia etiam alibi inculcat. Sed non sine magno veritatis & reverentiæ erga Scripturam præjudicio. Ducem hæc in parte secutus est Sympatriotam suum, sed Pontificiæ religionis propugnatores, *Cornelium Jansenium*, qui in Concord. Evang. cap. 11. audet scribere: *Multa loca afferuntur ab Evangelistis per applicationem quandam, non autem quod Prophetæ id significare voluerint ad quod ab Evangelistis afferuntur. Ut cum dicitur; Ut impleretur, quod dictum est, ex Ægypto vocavi filium meum, sicut si quis de Patre, nimis filium amante diceret: Videres illum in desiderio filij sui omnia contemnere, ut impleretur in eo illud Maronis, Omnis in Ascanio cari stat cura parentis. Talem applicationem statuit etiam in Matth. II. 15. cap. XIII. 35. cap. XV. 7, 8. Conferantur Heinssii in hæc loca (ad ultimum nihil habet notæ, quæ ipsius cum Jansenio consensum testantur. (Utriusq; vestigia etiam premit Alex. Morus Annot. ad Matth. II. 15. 17, 23.) Sed ne Papiæ quidem, aliâs autoritati Scripturæ plurimum suis assertionibus detrahentes, æquo animo tulerunt hanc Jansenii sententiam. Quod ergo eidem *Ribera* in *Hose. XI. num. 13.* opposuit, hoc, nomine saltem mutato, etiam contra Heinssium pugnat: *Hæc in re Vir eruditissimus toto cælo errat, & homo cum primis pius dicit id, quod pietas fidei nullo modo, ut mihi quidem videtur, dici sinat. Nam cum Scriptura ipsa docet, Prophetam de re illa locutum esse, quam Evangelistæ commemorant, quis audeat dicere, minime eam significare voluisse, & perinde esse, ac si versus Virgilij ad illud afferretur? Dominus ait, Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Esaias: Utrum ego CHRISTO credam, an Jansenio, qui ait, non prophetasse? Planè enim ait non prophetasse de illis, si id non prævidit, ac significare voluit, &c. cum autem dicitur, ut impleretur, quod dictum est per Prophetam, est paulò obscurius, tamen idem est, ac si diceretur, quod prophetatum est. Nam propriè Verbum meum non impletur, nisi cum illud fit, quod ego futurum prædixi. Audax ergo & periculosa est Jansenij opinio, & quantum ad hunc locum attinet, universis Patribus adversatur universisq; Expositioribus. Eundem etiam *Tannerus T. I. Theol. Schol. Dissut. 1. q. 5. dub. 6. n. 4. & 5.* in istâ assertionem refutandum censuit. *A. Rivetus*, natione quidem ab Heinssio diversus, quippe *Piæto Gallus*, ejusdem verò Religionis & in Professione Leidensi Collega, *Isag. ad Script. S. cap. 16. n. 1.* docet, quod iste accommodatius, quem vocant, Scripturæ sensus, non possit propriè ita dici.**

Postea ostendit, quomodo dextrè verba Scripturæ accommodari possint, servatâ semper analogiâ & generali scopo. Quomodo, inquit Num. 6. non dubitamus, Apostolos & Evangelistas aliquando verba ex V. T. accommodasse ad Eventus & Personas sub Novo: Et si plerumq; citationes, quæ habentur in eorum scriptis, sensum vel immediatum vel mediatum librorum Prophetiarum exprimant, sive sit ille literalis, sive Mysticus aut Typicus. Plerumq; dico, quia aliquando etiam alludunt ad dicta Prophetarum ita, ut tamen allusio non solum verba respiciat, sed Analogiam. Declarat hoc Exemplo Matth. XIII. 14. ubi, quæ de populo tum existente Esa. VI. 10. dicta sunt, applicet Christus ad homines sui temporis; quia consimile sit Exemplum, adeoq; analogia per eandem ætiologiam. (Pertinet hic modus citationis ad Doctrinam Generalem, quæ rectè dicitur toties impleri, quoties & in quibuscunq; hujusmodi sit; sicut paulò post in Hypothesibus ad ultimam sententiam facientibus docebitur) Ista autem Scripturæ inflexionem, sensû & Analogiæ ratione posthabita, (quam Heinsius Exercitat. in Matth. II. 15. p. 13. & 14. sub appellatione Parodia laudat, ac Scultet. lib. 2. Exerc. Evang. cap. 10. p. 38; 39. suo calculo approbat) vitiosissimum docendi genus Num. 3. nominat ex Hieronymo. Ex Nostris contra vitiosam Accommodationem prolixè egit Hackspan. in Sylloge. p. 417. ad 46r.

XVIII. Quod Superest, ut dicatur, Matthæum omninò prophetiam tum Zacharia tum Jeremiæ simul allegasse, ita ut apud Zachariam, cujus plura verba citavit, de Pretio, apud Jeremiam verò, quem nominavit, prophetia quaerenda sit de Agri, qui emtus est, conditione, quoad Situm, Nomen, & Profanationem Cap. XIX. sed quoad subsecutam ejus Sanctificationem temporibus Messie cap. XXXI. Hac interpretatio, præmissis quibusdam Hypothesibus, declarata & probata nunc dabitur.

C A P. III.

Cap. III.
Hypotheses
Exegeticae.

Hypotheses quædam Exegeticæ, tum ad alia ex V. T. in Novo citata Scripturæ loca explicanda, tum potissimum ad præsentem locum controversum apprimè utiles.

Hypo-

Hypothesis Prima.

*Aliquando in N. T. duo vel plura V. T. testimonia
ita combinantur, ac si unum essent.*

Prima: In-
terdum Te-
stimonia V.
T. in Novo
combinan-
tur, ac si u-
num essent.

Matth. XXI. 4. Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinum & pullum filium ſubjugalis. Proœmium, *Dicite filiæ Sion*, deſumtum eſt ex *Eſa. LXII. ii.* Summa verò Nuncii ex *Zach. IX. 9.* Ibid. *verſ. 13.* Scriptum eſt, Domus mea. Domus Orationis vocabitur: Vos autem illam feciſtis ſpeluncam latronum. Priora verba *Eſa. LVI. 7.* Poſteriora *Ierem. VII. 11.* reperiuntur. *Marc. I. 1, 2.* Scriptum in Prophetis, ſc. *Mal. III. 1.* *Eſa. XL. 8.* Ita *Luc. III. 4, 5, 6.* ex *Eſa. XL. 3, 4.* & *LII. 10.* *Luc. X. 27.* eſt combinatio dictorum ex *Deuter. VI. 5.* & *Lev. XIX. 18.* *Iob. XII. 14. 15.* Invenit Jeſus aſellum & ſedit ſuper eum, ſicut eſt ſcriptum: Noli timere Filia Sion: Ecce Rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinae. Prohibitio, *Noli timere filia Sion*, *Eſa. XL. 9.* *Zephan. III. 16.* Annunciatio autem *Zach. IX. 9.* extat. *Rom. III. 10.* ſeqq. eſt testimonium ex *Pſalm. XIV. 23.* *LIII. 3, 4.* *V. 10.* *CXL. 4.* *X. 7.* *Prov. I. 16.* *Eſa. LIX. 7.* contextum. Ibid. *Cap. IX. 33.* Scriptum eſt, Ecce ego pono in Sion lapidem (ex *Eſa. XXVII. 16.*) offenſionis & petram ſcandali, (ex *Eſa. VIII. 14.*) & omnis, qui credit in eum, nõ confundetur, (ex verſione Græcâ *Eſ. XXVIII. 16.* ὁ πεινῶν ἐπ' αὐτῶ, ἔ μὴ καταχυθῆ. Quod enim iſta verſio tunc communiffima, ubi non nimis à fontibus diſcrepat, in N. T. fuerit allegata, alibi diducitur) *I. Corinth. XV. 54, 55.* Tum fiet ſermo ille ſcriptus: Abſorpta eſt Mors in Victoriâ. Ubi eſt, Mors, ſtimulus tuus? ubi tua, inferne, victoria? Prior ſermo *Eſa. XXV. 8.* reperitur: Poſterior in *LXX virali. Oſe. XIII. 14.* ſaltem pro *δίκη* ponit *ἄνε*. *II. Cor. VI. 16, 17, 18.* Dicit DEUS, Quoniam in habitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum DEUS, & ipſi erunt mihi populus (Ex *Lev. XXVI. 11, 12.* & *Ezech. XXXVII. 27.*) Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit DOMINUS, & immundum ne tetigeritis. (*Eſa. LI. 11.*) Et ego recipiam vos, & ero vobis in Patrem, & eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus Omnipotens. (Senſus habetur *Eſa. XLIII. 6, 7.* *Ierem. XXXI. 1, 9.* & aliis in locis.)

I. Petr. II. 6, 7. Continetur in Scripturâ; Ecce, pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: & qui crediderit in eum, non confundetur. (*Esa. XXVIII. 16.* vide supra *Rom. IX. 33.*) Vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem. Lapis, quem reprobaverunt adificantes, hic factus est in caput anguli, (ex *Psal. CXVIII. 22.*) & Lapis Offensionis, & petra scandali, (ex *Esa. VIII. 14.*) Etiam in ipso sermone de Juda proditore, & Agro, pro mercede proditoris emto loquens Petrus, duo combinat Scripturæ loca *Aët. I. 20.* Scriptum est enim in libro *Psal. LXIX. 26.* & Episcopatum ejus accipiat alter. (*Psal. CIX. 8.*) Nil ergo novi, quod etiam *S. Matthæus* de istâ proditiōnis Mercede & Agro ex eâ emto agens ad duorum Prophetarum oracula nos remittit, & quidem ad *Jeremiam* per citatum Nomen, ad *Zachariam* per citata Prophetiæ ejus verba.

Hypothesis Secunda.

Secūda. Testimonii V. T. conjunctis aliquando unus saltem allegatur Autor.

Marc. I. 2. 3.

Non caret Exemplo, quod duobus aut pluribus testimoniis in unum conjunctis unus tantum Prophetæ vel Nomen ejus allegatur.

Marc. I. 2, 3. Scriptum est in *Esaia* Prophetâ: (ita *Vulgatus*, *Latinus*, *Syrus* & *Arabs*, legunt) Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Nominatur solus *Esaia*, etsi priora verba ex *Mal. III. 1.* posteriora tantum ex *Esa. XL. 3.* adducta sint. Verum quidem est, quod *Græci* Codices communiter legunt, ἐν τοῖς ἀποφύτοις: Sed tamen *Beza* *Annot. Maj. f. 133.* indicat, quod duo vetusti Codices, quos habuit, quin & vetustissimus iste, cui præ omnibus plurimum tribuit, cum istis versionibus conveniant in istâ citatione, ἐν Ἡρακλῆ τῷ ἀποφύτῳ. Autor sub nomine *Chrysofomi Hom. I. in Marc.* utut suppositivus, *Græcus* tamen, istam lectionem ut genuinam adducit, atq; contra *Prophyrium*, itidem *Græcum*, qui lib. 14. ex hoc etiam loco probare conatus est *Evangelistarum* ignorantiam, quâ inducī alteri Prophetæ adscriberent, quod

quod apud alium legitur, defendit; quod haud obscurum est in-
 dicitur, multos tunc Codices Græcos ita legisse. Ut ut non con-
 tendamus, receptam lectionem immutandam esse: tamen ad
 præsens institutum nobis sufficit, adversus inculpationem de fal-
 sâ allegatione Patres eâ ipsâ responsione usos esse, quod in duo-
 rum locorum combinatione unius tantum Scriptoris fiat men-
 tio. Thom. Aqu. Super IV. Evang. fol. 116. provocat ad Chrysosto-
 mum; Dicitur, quod duas prophetias in diversis locis dictas à duobus Pro-
 phetis in unum congregans posuit. In Isaiâ enim Prophetâ post Ezechia
 de scribitur historiam: Vox clamantis in deserto. In Malachia verò:
 Ecce mitto Angelum meum. Secundus igitur Evangelista duas prophe-
 tias posuit, ut ab Isaiâ dictas, & ad unam lectionem referens, tacens ve-
 rò à quo dicatur, Ecce mitto Angelum meum. It: August. de quæst.
 Evang. Sciens, omnia ad auctorem referenda, dicta hæc ad Isaiam re-
 vocavit, qui sensum istum prior intimaverat. Deniq; post verba Malachia
 statim subiecit, dicens, Vox clamantis in deserto, ut jungeret verba utri-
 usq; Prophetæ ad unum sensum pertinentia sub prioris Prophetæ personâ.
 Conf. Hieron. Epist. 101. ad Pammachium, quæ est de optimo ge-
 nere interpretandi. f. 997.

Matth. XXI. 5. Testimonium ex duorum Prophetarum di-
 ctis compositum esse, sc. ex Esa. LXII. 11. & Zach. IX. 9. supra
 indicatum est. Et tamen unius tantum Prophetæ meminit Ev-
 angelista, scribens v. 4. Hoc totum factum est, ut adimpleretur, quod
 dictum est per Prophetam, dicentem &c. Rationem hujus Numeri
 singularis Lud. de Dieu in Marc. I. 2. censeteam, quod priora
 verba ex Esaiâ tantum emphaseos (vel exordii) causâ addan-
 tur, adeoque ipsum vaticinium, quod solius Zachariæ est: uni
 Prophetæ adscribi. Alii putant, hoc factum esse, ut uno eo-
 demq; Spiritu omnes Prophetas locutos fuisse ostenderet. Pos-
 sent conferri loca, ubi inversâ Phrasi in Plurali fit mentio Pro-
 phetarum, ut ut unius saltem allegetur testimonium; ut indice-
 tur, unius esse, quod plurium, & vicissim plurium, quod unius,
 ob unitatem spiritus S. per omnes Prophetas loquentis. Ta-
 lia loca sunt Act. VII. 42. ex Amos V, 25. Cap. XII, 41. ex Hab.
 I, 5. (Sunt tamen, qui illud, & contempores, ex Esa. XXVIII, 14.
 de promptum statuunt.) Cap. XV, 14. ex Amos IX, 11. Rectè qui-
 dem dici potest, Pluralem istum Numerum usurpari ob vati-
 cinia

Mat. XXI, 5.

Matth. XXI. 5.

Matth. XXI. 5.

40
 cinia XII. Prophetarum Minorum, ex quibus ista citata loca desumpta sunt, in unum Volumen congesta. (Vide, quæ in *consideratione Octavae sententiæ Num. 3.* dicta sunt.) Cum verò & Joel & Oseas, qui Minoribus istis accensentur Prophetis, nominatim citati inveniuntur *Act. II. 16. Rom. IX. 25.* quin etiam non sine emphasi *Act. XV. 14.* appelletur sermo Prophetarum, quem solus tamen Amos scripto consignavit, non tantum compactio libri ejus cum libris aliorum, sed insuper quoq; consensus cum reliquis Prophetis, qui, aliis licet verbis, eodem tamen sensu, prædicaverunt, innui existimatur. Quod facilius talis data ratio de unitate Spir. S. in omnibus Prophetis hinc admitti possit, ubi unum Nomen reticetur, quàm ubi aliud ponitur, in *confid. Expos. X.* dictum est. Quicquid autem sit de Ratione, tamen sufficit ostendisse, quod duobus testimoniis combinatis saltem unus Scriptor citetur. *Rom. IX. 27.* solus nominatur *Esaias*, cujus præcipua sunt verba ex *Cap. X. 22.* allegata, & tamen ex *Ose. I. 10.* desumpta est Phrasis, *Erit numerus filiorum Israel, ut arena maris*, quum apud *Esaiam* legatur: Si fuerit populus tuus Israel. &c.

Ex hæc igitur Hypothesi consistit, nullum esse statuendum, mendum nominis Jeremiæ, cum verba plurima subjuncta apud eum non reperiantur, vel apud hunc solum omnia ab Evangelistâ allegata necessariò quærenda esse, quum solus, ut est communis opinio, citetur. Insuper tamen *Hypothesi sequenti* probabitur, reverà apud *S. Matthæum* duos citari Prophetas, unum quidem Nomine Proprio, alterum à solo officio & tenore vaticinii descriptum.

Hypothesis Tertia.

Tertia: Citatur Prophetæ diversimodè.

Citatur Canonicus V. T. Scriptor in Novo, quando ad ejus vaticinia scriptis consignata provocatur, vel sub solius Nominis Proprii, vel sub solius Officij Prophetici, vel sub utriusq; mentione, vel tantum Generaliter & Vagè.

I. sub Nominis Proprie.

Prioris citationis Exempla sunt *Matth. XIII. 14. cap. XV. 7. Marc. VII. 6. Iob. XII. 39, 41. Rom. IX. 25, 27, 29. cap. X. 16, 20. cap. XV. 13.* item, quando cunq; aliquid ex *Mose* adducitur.

Alterius

Alterius habentur *Matth. I. 22. Cap. II 5, 15. Cap. XXI. 4. Cap. 2. Sub No-*
mine Officij.
 XXVII. 35. *Act. V. 11. 48. Cap. VIII. 34* Hic modus non nisi tunc
 usurpatur, quando simul verba Prophetiæ adducta sunt, ut ex
 iisdem cognosci possit, quisnam Prophetarum intelligatur. Alia
 est ratio, quando in plurali mentio fit Prophetarum; Siquidem
 tunc plerunq; communis omnium doctrina indicatur.

De Tercio citationis modo Exempla leguntur *Matth. II, 17. 3 sub Nomi-*
ne Proprio
cap. III, 3. cap. IV, 14. cap. VIII, 17. cap. XI, 17. cap. XXIV, 15. Marc. III, 14. Luc. II, 17. Iob. I, 23. cap. XII. 38. Act. II, 16. cap. VIII. 28, 30. & Officij s-
cap. XXVIII. 25. mul.

Quartæ citationis Exempla inveniuntur *Eph. V, 14. Ebr. II, 6.*
cap. X, 30. Rom. XV, 10.

Quicunq; Interpretes in loco Matthæi unum duntaxat Pro-
 phetam allegatum censent, ad Tertiam utiq; speciem citationis
 referunt, ita ut exprimat nomen Scriptoris Proprium, Jere-
 miæ, & Officii, Prophetæ dicentis. Sed quum duorum Scripto-
 rum vaticinia h. l. Evangelista simul respexerit, probabilius est,
 quod etiam citaverit utrumq;: Vnum scilicet, cuius non verba ad-
 ducit, sed ad prolixum ejus textum inquirendum remittit, *sub No-*
mine Proprio Jeremiæ; Alterum vero duntaxat sub Nomine Officij, s. men-
tionem Prophetæ dicentis ea, quæ subjungit, ut ita ex reperto, quem
citat textu, etiam Nomen ejus Proprium innotescere possit. Ita
nim, unus Primo, alter Secundo citationis modo allegatur. Vi-
am quasi monstravit ad hanc explicationem sagacissimus Augu-
stinus, qui T. II. lib. 3. de consensu Evang. cap. 7. f. 487. post sententiam,
quam cap. præced. Num. 8. expendimus, addit: Est & alia causa,
cur hoc Nomen Hieremiæ in testimonio Zachariæ sit manere permillum,
vel potius S. Spiritus auctoritate præceptum sit. Est apud Hieremiam,
quod emerit Agrum à filio fratris sui, & dedit ei argentum, non qui-
dem sub hoc nomine præij, quod positum est apud Zachariam, triginta
argenteis, veruntamen Agri emptio non est apud Zachariam. Quod au-
tem prophetiam de triginta Argenteis ad hoc interpretatus sit Evangelista,
quod modò de Domino completum est, manifestum est. Sed ad hoc per-
tinere etiam illud de Agro emto, quod Hieremias dicit, hinc poterit mysti-
cè significari, ut non hic Zachariæ nomen poneretur, qui dicit de Tri-
ginta Argenteis, sed Hieremiæ, qui dicit de Agro emto: ut lecto
Evangelio atq; invento nomine Hieremiæ, lecto autem Hieremiâ & non

Probabile
est, quod S.
Matth. unū
sub nomine
Proprio, al-
terum sub
nomine Offi-
cij citaverit

invento testimonio de Triginta Argenteis, invento tamen Agro emto, ad-
moneatur Lector, utrumq; conferre, & inde sensum enodare Prophetiæ,
quomodo pertineat ad hoc, quod in Domino impletum est. Ucut spe-
ciatim de textu Jeremiæ, quem indigitaverit S. Matthæus, ob ra-
tiones superius ad Sent. XIV. allatas, discrepantia sit, tamen non
possum non ipsi in præcipuis assentiri, sc. 1. quod nomen Hierem-
iæ non sit irreptitium, sed Scriptus S. jussu positum. 2. quod
duo membra ex Prophetis confirmata voluerit Evangelista, sc.
de Triginta Argenteis, & de Agro. 3. quod membrum prius a-
pud Zachariam, posteriùs apud Jeremiam quærendum sit;
4. quod lectum nomen Hieremiæ ad Prophetiæ inquisitionem
de agro, & non inventum in eo testimonium, quod adducitur,
de Triginta Argenteis ad Zachariam remittat, sicq; doceat, utrumq;
conferre. Cùm ergo ex his pateat scopum Evangelistæ fuisse,
lectorem & ad Hieremiam & ad Zachariam remittere, utiq; ad-
mittenda est ista interpretatio, quæ ex superius traditâ & con-
suetâ diversâ ratione citandi, sine ullâ verborum ejus textus
perversione, ostendit, quod utrumq; etiam citaverit, *Jeremiam*
quidem expressè per *Nomen Proprium*, *Zachariam* vero juxta alte-
rum modum *sub Nomine Prophetæ*, dicentis ea, quæ subjunxit.

Objectio.

Nec est, quod obvertatur, in textu absq; ullâ distinctionis
notâ legi, τὰ ἐπιληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ιερεμίου ἔ Προφήτε
λέγοντ, &c. adeoq; intelligi Jeremiam, qui (juxta Tertii ci-
tationis medi adducta exempla) & Prophetæ nominetur, & ea,
quæ sequuntur, dixerit. Nam 1. inverte potius: Quia Jeremi-
as non dixit ea, quæ immediatè recensentur post mentionem
τῶ προφήτε, λέγοντ, ergo non is ipse, sed alius à Jeremiâ
per hanc citationem intelligendus est Prophetæ, scil. Zacharias,
cujusea sunt, quæ dixisse commemoratur. 2. Non inusitata
est in S. Scripturâ ellipsis Copulativæ, Et. De omisso Ebræo
וָאυ exempla adduxit *Gloss Gramm. sacr. lib. 4 tract. 1. observ. 7.*
p. m. 647. seqq. Talia etiam ex N. T. possunt afferri de particulâ
καὶ Joh X, 6. *Ἔτι μία πικρὴ, εἰς πικρὴν*, ubi rectè inseruerunt
ad sensum Vulgatus, Beza, Lutherus, Antiquior & Recentior
Belgicus Translator & alii Copulam, *Fiet unum Osile & unus astor.*
II. Cor. VII. 14. *Ὅτι ἐστὶ αὐτῶ ἑπὶ ὑμῶν κενάδχημα.* Vulg.
& Beza cum expressâ copulâ subauditâ, *Et si quid apud illum* (Et
si quid

fi quid apud eum) de vobis gloriatus sum, &c. Cap. VIII. 23.
 Ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν δόξα Χριστοῦ. Beza: Legati Ecclesiarum
 & gloria Christi. Sic Recentior Belgica, *Aufgesandten der Ge-*
meynen (ende) een Gere Christi. Lutherus: *Apostel der Gemeinen*
und eine Ehre Christi. Antiquior Belgica: *Apostelen der Gemeyn-*
ten (ende de) Gere Christi. Et hanc disjunctionem Chrysof. hom.
 18. in 2. ad Corinth. f. 809. simul observat *Coloss. II. 14. ἐξα-*
λείψας τὸ κατ' ἡμῶν χειρόγραφοι τοῖς δόγμασιν. Ut cum
 verbo συνεζωπήσας participia χαρυσάμενοι (versu præced.)
 & ἐξελείψας construantur, subaudienda vel supplenda est co-
 pula, ἢ ἐξελείψας, quam Beza & Lutherus in versione, Chryso-
 stomus & alii in explicatione monstrarunt *I. Tim. IV. 3. Prohiben-*
tes nubere, jubentes abstinere à cibis, absq; copulâ expressâ con-
junguntur; quam tamen subintellectam benè in Versionibus ex-
presserunt Lutherus, Antiquior Belgica, & Beza in Annotationib.
 Admissâ igitur in hoc Matthæi controverso loco tali Ellipsi par-
 ticula καὶ, quam verba subjuncti testimonii exigunt, manifesta
 erit utriusq; Scriptoris allegatio; *Tunc impletum est, quod dictum*
est per Ieremiam & prophetam dicentem, Et acceperunt triginta argen-
teos, &c. Conf Heinf. Annot. p. m. 80. 81. 3. Si quis forsân ex metu,
 ne quid Scripturæ S. adderet, futurus esset difficilis in conceden-
 dâ hîc ellipsi particulae copulativæ, non tamen negare poterit,
 sæpius κατὰ κοινὴ ex antecedentibus repetendas esse quasdam vo-
 ces, ut sequentium sensus sit plenus atq; concinnus: Videatur
Glass. Gramm. sacr. d. l. p. m. 665. seqq. & ib. in Epifagm. p. 855. seqq.
 Si igitur ex antecedenti repetatur vel sola particula διὰ, vel τὸ
 ῥηθὲν, vel simul τὸ ῥηθὲν διὰ, &c. apparebit citatio utriusq; Pro-
 phetæ, *Primo modo τὸ τε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ιερεμίας, διὰ τῶ*
Προφήτης λέγοντ, &c. Exempla repetendæ hujus præpositi-
 onis διὰ ex antecedentibus videantur *Matth. XIV. 9. Marc. V. 5.*
Altero modo: τὸ ῥηθὲν διὰ Ιερεμίας, τὸ ῥηθὲν ἔπειτα λέγον-
τ, &c. Quamvis enim ista constructio immediata vocabuli
 ῥηθὲν cum Genitivo apud Scriptores N. T. non invenitur, tamen
 ῥήμα Nomen ita usurpatur *Matth. XXVI. 75. Luc I. 38. cap. III. 2.*
cap. IV. 4. Epb. VI. 17. Commodius reperitur simul ὁ ῥηθὲν & διὰ. &c.

h. m. Tunc impletum est τὸ ῥηθὲν διὰ Ιερέμης, τὸ ῥηθὲν διὰ τῆς Προφητῆς, λέγοντ^ς &c.

Hypothesis Quarta.

Quarta:

Multa, quæ ad V. T. duntaxat pertinere videntur, etiam N. T. temporæ spectant.

Multa sunt in Scripturis V. T. quæ in se considerata solùm Historias aut Vaticinia ante Christi adventum impleta continere videntur, & tamen luce Scripturæ N. T. collustrata Typos ac Figuras eorum, quæ post Christum exhibitum futura erant, indicasseprehenduntur. Conf. *Glass Philol sacr. hb. 1. tract. 2. p. m. 201.* Corn. à Lap. (qui tamen cum discretionis iudicio legendus) *appar. comm. in Proph. Maj. Can. 4. & 5. f. 21. seq.*

Exemplo sit Historia de Abrahamo & Filiis duobus, uno ex Ancillâ, altero ex Liberâ prognatis *Gen. XVI. & XXI.* Hujus allegorica Interpretatio monstratur *Gal. IV, 21. seqq. Jer. XXXI, 15.* videtur loqui de futuro luctu super captivitate Judæorum; Et tamen *Matth. II, 18.* illud vaticinium in Bethlehemitico infanticidio completum esse docetur. Verba *Ler. XXVI, 12.* Ambulabo in medio vestri, & ero vobis in DEUM &c. videntur de solis Judæis dicta, ob erectum inter eos tabernaculum habitationis DEI. Et tamen *II Cor. VI, 16.* etiam ad conversos ex Gentilismo pertinere ostenditur. Sic & alibi Hâc referendum erit *Cap. XIX. Ieremie*, in quo & Actionem & Concionem Propheticam duntaxat instantem urbis devastationem concernere existimari posset; quum tamen ex citatione *Ieremie* apud *Matthæum* de Agro Sangvinis manuducamur etiam ad typicam istius Actionis & Prophetiæ considerationem.

Hypothesis Quinta.

Quinta: Interdum prophetae diversas personis gesserunt.

Ezechiel.

Interdum in Visionibus vel Actionibus, per quas Deus nonnulla q̄s. in Dramate representavit, Prophetae diversas Personas sustinuisse animadvertuntur.

Sic *Ezechiel* in Visione tùm Videntis *Cap. I.* tùm Prædicantis, *Cap.*

Cap. I. II. III. tùm *Exercitus obsidentis*. Cap. IV. tùm *DEI punientis* Cap. V. actiones ex divino instinctu repræsentavit. Cap. XII. idem Propheta & *fugientis Regis*, v. 1. 14. & *trepidantis populi* v. 17, 18, 19. & *vaticinantis videntis* v. 22. seqq. personam egit. Cap. XXXVII. 16. seqq. suo facto ob oculos statuit DEI ex diversis populis Ecclesiam collecturi opus. Hòc sensu etiam non absurde posset *Amos IX*, 1. Prophetæ tribui ista in Visione mandata percussio super liminaris Templi, (Neq; enim alterius ejusdem ibi fit mentio, cui DEUS hanc percussione mandaverit,) ad innuendam DEI super homines idololaticos pœnam imminentem. Sic *Zacharias* cap. VI. 9. seqq. jussus est Aurum & Argentum accipere ad conficiendas Coronas, quas Josuæ imponeret, ad repræsentandum, quâ gloriâ DEUS Messiam, Josuæ Pontificis antitypum, ornaturus esset. Proderit hæc observatio ad facilius intelligendam Prophetiam *Zach. XI*, 4. seqq. Cùm enim doctissimi Interpretes in textu animadvertent, quod is, qui loquens introducit, nò tantum gregem pavisse, sed Pœnam quoque intulisse v. 8. Fœdus suum, quod cum Judæis pepigerat, sustulisse, v. 10. & pro 30 argenteis venditus esse v. 12. 13. dicatur, quæ omnia in Prophetæ personam non quadrent, ideò ipsum CHRISTUM ista omnia loquentem introduxerunt: Quamvis postea non uno modo se fatigent in explicacione, quomodo projectio 30. Argenteorum in Templum v. 13. ibi loquenti Christo tribuatur. quam à proditore Judæ factam in propatulo est. Præ cæteris obrinuit explicatio per regulam Ebraismi, quo aliquid dicitur factum ab eo, qui factum vel futurum denunciatur, *Lev. XII*, 3. *Iob. IX*, 31. *Esa. VI*, 10. *Ierem. I*, 10. Sic quoq; Zachariam inquitur projecisse argenteos, quia eosdem projiciendos denunciaverit. Uti ipsorum & laborem & doctrinam merito veneror, ita tamen simul expendendum relinquo, an non ex textu v. 15. concludendum sit, etiam in Priori parte Prophetam ibi scripta tùm verbis tùm factis in divinâ visione repræsentasse. Ita enim istis præcedentibus cohærent sequentia: *Et dixit Dominus ad me, Adhuc jume tibi vas Pastoris stulti*. Idem fermè est Exordium, quod supra v. 4. Et quid istud verbum, *Adhuc* vel *Amplius*, nisi quod eòdem Prophetâ etiam in antea descriptis usus sit DEUS ad verba & facta exprimenda, de Pastoris Boni ad avertendam ex malorum

lorum Pastorum culpā imminentem pœnam necessariō officio, v. 4. 5. 6. sedulo beneficio v. 7. sed repenso maleficio, tūm per inobedientiam v. 8. 9. 10. 11. tūm per vilipendium & extremam ingratitude, v. 12. 13. Cū igitur antea personam Boni ac Prudentis Pastoris, & quæ circa ipsum evenerunt, repræsentavit, etiam ad Malorum Pastorum *ἁπορίων* eodem uti voluit, ut sumeret Vas Pastoris stulti, forsā Peram, Baculum, fistulam, habitum ita comparatum, ut exinde facillè colligi posset, quod talis, qui pro Pastore se vendicaret, stolidus ac ineptus esset; ad deducendos q̄, in proscenium falsos Populi DEI Doctores, quorum & culpa v. 16. & Pœna v. 17. subjungitur. Ex hâc collatione manifestum arbitror, nihil derogare autoritati Prophetæ, si, ut hîc malorum Doctorum, ita v. 13. Judæ proditoris actionem repræsentâsse dicatur. Quin & Christi Majestati non derogatur, quod ejus actiones etiam in puniendo ac tollendo fœdere, aut passionem contemptus repræsentavit, in visione saltem ac ministerialiter. Conferatur Exemplum *Hosæ*, qui simul & Populi spiritualiter scortantis malitiam, ac promeritam hinc pœnam, & DEI etiam atrociter ita peccantem ad pœnitentiam tamen atq; grâtiâ invitantis clementiam suis actionibus, & quidem DEI jussu, absq; ullo vel immunditiæ vel Præsumtionis delicto comicè q̄, ob oculos statuit, *Cap. I. 2. 4. 6. 9. Cap. III. 1. 2. 3.*

Hypothesis Sexta.

Sexta. In Perspicuum est, Apostolos & Evangelistas in Interpretatione Veterum Scripturarum Sensum quaesivisse, non Verba, nec magnopere de Ordine Sermonibusq; curasse, dum intellectui res pateret.

Sunt Verba Hieronymi. T. I. Epist. 101. ad Pammachium f. 997. ubi hanc assertionem plurimis Exemplis probavit, inter quæ etiam controversus hic Matthæi locus. Accusant, inquit, apostolum falsitatis, quod nec cum Hebræico, nec cum Septuaginta congruat Translato-ribus, & quod his majus est, erret in nomine: Pro Zachariâ quippe Jerusalem posuit. Sed absit hoc Pedissequo Christi dicere, cui curæ fuit,

non Verba & Syllabas aucupari, sed Sententias dogmatum ponere, f. 995. Epist. 151. seu ult. quæ est ad Algasiam, quæst. 2. f. 1244. cum additamento istam Observationem proponit: Vbiunq; de Veteri Instrumento Evangelistæ & Apostoli testimonia protulerunt, diligentius observandum est, non eos Verba secutos esse, sed sensum, & ubi LXX. ab Hebræo discrepant, Hebræum sensum suis expressisse sermonibus. Quod autem aliquando, etiam cum LXX. ad amulum consonant Ebræo, tamen non ipsos secuti sint, sed aliis verbis, quæ liberissima DEI inspiratio ipsis suggestit, Propheticum sensum expresserint, & fusè & nervosè probavit CL. Theologus D. Calov. Comm. in Aug. Conf. T. I. Tract. 2. membr. 8. p. 771. seqq. Videatur egregius liber Parallelorum sacrorum Franc. Junij, ubi scriptiois dictorum in Veteri & citationis eorum in Novo summam in Verbis convenientiam, in Rebus consensum, in Mutationibus fidem veritatemq; per singula Exempla ostendit, Utilem quoq; hic navavit operam D. Ioh. Tarnov. qui Comm. in Amos V. p. m. 147. in certa membra digessit istam apparentem discrepantiam, quod sc. ex gravi causâ fiat à citantibus vel Ordinis mutatio, vel detractio eorum, quæ ad institutum non videntur facere, vel Adjectio quædam ad illustrationem, vel Metaleptica verborum commutatio, vel aliâ levis immutatio. Videatur etiam D. Kester. Diss. de Alleg. Dict. V. T. Cap. IV.

Ex institutâ collatione locorum V & N T deprehendi, pleniùs atq; pleniùs rem totam ita proponi posse. 1. Non adeo laborandum in solvendis ενωπιονφωρισ, que non ab ipsis Evangelistis & Apostolis citata, sed tantùm historicè recitata sunt. quomodo ab aliis fuerint allegata. Sufficit veritas in narrando, quod dixerint alii, quorum sermo dein examinandus est, quid veritatis aut falsitatis contineat. Talia Exempla leguntur partim malitiæ, partim ignorantiæ & falsæ doctrinæ adscribenda Matth II, 6. cap V, 21, 27. 31 33. 38 43. (ubi vel sensûs vel etiam verborum Legis per Scribas depravatio arguitur) cap X X, 7. Ioh VI, 31. &c. Ioh. XII, 34. Matth. XXII, 24 Marc. XII 19. Luc. XX, 28. Matth IV, 6. Luc. IV, 10. Si qui Probi Homines non tamen Evangelistæ & Apostoli immediatâ Sp. S. inspiratione citati, aliter quippiam narârunt, quàm in libris Canonicis reperitur, nihil decedit S. Scripturæ veritati, si in ipsis ἀμάρτημα quoddam μνημονικὸν admittatur.

Observationes

1. si quadam nudè narratur ut citata ab aliis.

2. Si non additur Citationis signum. 2. Si quæ ab Evangelistis & Apostolis dicta aut scripta sunt cum verbis Scriptorum V. T. non parùm quidem convenientia, sed tamen absq; ullâ citationis notâ, non præcise opus est, (ut ut studium collationis, quantum ea possibilis est, non improbetur,) demonstrare, quod & scopo & sensu prorsus congruant. Neq; enim probari potest, quod ipsi hoc intenderint. Huc pertinent loca. *Matth.* XIII, 15. *Rom.* X, 6. *cap.* XI, 34. *I. Corinth.* II, 16. *Ebr.* XII, 6. *I. Petr.* I. 24. *cap.* II. 22. *cap.* III, 14. 15. *cap.* IV, 8. 3. Quando quædã adducta sunt sub generali quâdam citatione, quæ ad plura Scripturæ loca se potest extendere, non possumus adstringi, ut sensus aut verba allegata ex uno saltem monstremus, sed sufficit huiusmodi sparsim quoq; colligere. Videatur *Matth.* XXVI, 54, 56. *Marc.* XIV, 49. *Luc.* XXI, 22. *cap.* XXI, 44, 46. *Ioh.* VI, 45. *cap.* VII, 38. *cap.* XII, 14, 15. *cap.* XVII, 12. *Act.* III, 18. XV, 16, 17. XIII, 27. *Rom.* III, 10. seqq. *cap.* XI, 26. 27. *I. Cor.* VI, 16, 17, 18. *Iacob.* IV, 5, 6. 4. Si quæ discrepantia occurrit in collatione locorum speciatim citatorum, ista vel in Omisione, vel Adiectione, vel Mutatione consistit, ut tamen nulla sit in sensu vera & realis pugna. De singulis seorsim.

I.

- Aliquando est
(1) Omisio Plurium Verborum.
1. Omisio est vel Plurium, vel Singularum duntaxat vocum. Plura verba interdum omittuntur, 1. quando paucis, vel etiam solo Scripturæ Nomine, & Scripturæ, quæ indigitatur, materiâ indicatâ, allegatis, lector qf. ad fontem ducitur, ubi plenior habetur explicatio; præsertim cum prolixum fuisset, integrum quandam contextum verbotenus adducere. Sic *Matth.* XXVI 3. *Ioh.* I, 23. *cap.* XII, 15. *cap.* XIX, 28, 36, 37. *Act.* XIII, 33. (Ad probandam thesin v. 23. 37. positam de excitato Iesu Servatore non tantum Psalmi versus allegatus septimus, sed etiam sequentes pertinent) *Rom.* X, 15. *cap.* XI, 3, 4. 27. *cap.* XV, 12. *I. Corinth.* I, 31. Huc referri potest in loco *Matth.* XXVII, allegatio *Ieremie*, ad indicandum, ut ibi inquiratur, quid circa materiam indicatam præter eam, quæ ex verbis Zachariæ confirmantur, ipse etiam scripserit. 2. quando non adeo omnia ad scopum allegationis pertinent. Sic *Matth.* IV, 15 omissa sunt tanquam impertinentia, quæ de præcedenti afflictione duplici terræ Zabulon & Naphthali dixerat Propheta *Esa.* I, 1. & tantum allegata, quæ ad securum per Messiam beneficium spectant, quod à Matthæo celebratum. *Cap.* XXI,

XXI, 2. citatis vaticinii verbis, quorum impletio tunc cernebatur, omiffa sunt duo ex *Zach. IX, 9.* epitheta Messia, *Iustus & Salvator*: Ibid. v. 13. ad Scopum Christi sufficiens fuit ex *Esa. LVI, 7.* solum templi Nomen, reliquis prætermisiss. *Act. III, 22.* omittuntur cum alia tum quæ de occasione promissi post Mosen alterius Prophetæ insigniter Magni *Deut. XVIII, 16, 17.* inserta leguntur. *Rom. XI, 3, 4.* tantum ea ex *Elia & respondentis DEI* verbis adducuntur, quæ faciunt ad probationem, quod DEUS etiam in Populo impio habeat invisibiles suas reliquias, prætermisiss aliis, quæ in textu *I. Reg. XVIII, 14, 15, 16, 17, 18.* simul leguntur. *Ebr. XII, 26, 27.* ex *Hagg. II, 7.* citatur & urgetur illud, *Adhuc semel*, adeoq; verba Prophetæ omnia afferre non fuit necessarium.

3. quando suffecisse putarunt *ἑοικέντες* Scriptores ea, quæ adduxerunt, etiam non expressis omnibus ibi extantibus Sic *Matth. XXII, 32.* ex *Exod. III, 6.* sufficiunt allegata, utut non addatur: *Ego Deus Patris tui.* Speciatim tale quid deprehenditur, quando omiffa sive *συνοψως*, sive consequenter, sive ex coherentia verborum jam implicitè simul comprehensa sunt. Sic ob *Synonymiam Matth. IV.* unâ tantum vice ponitur, *Vivet Homo. Matth. XII, 20.* omiffa sunt ex *Esa. XLII, 4.* verba, *Non caligabit nec frangetur.* (Luth. er wird nicht murrisch noch greulich seyn) quia sensu conveniunt cum allegatis v. 19. *Non litigabit, neq; domabit.* Duæ phrasæ apud Prophetam, *Ad veritatem educet iudicium, & Donec ponat in terrâ iudicium,* comprehenduntur sub unâ, *Donec ejiciat ad victoriam iudicium.* *Marc. VII, 6.* omiffa sunt verba, *Appropinquavit populus iste in ore suo;* quia coincidunt cum his, *Populus iste labii me honorat.* *Luc. III, 4.* ut & *Matth. III, 3.* saltem habetur, *in deserto*, pro eo, quod *Esa. XL, 3.* legitur & *In deserto & In solitudine.* *ibid. v. 6.* etiam versus quintus Prophetæ summam duntaxat indicatus est. *Act. III, 22.* omittitur illud, *è medio tui,* quod *Deut. XVIII, 15.* legitur; quia coincidit eum phrasi subjuncta: *è fratribus tuis,* quam etiam Petrus l. c. adducit. *Cap. XV, 16.* ex allegato loco *Amos IX, 11.* omittitur phrasis, *Et septiam aperitur as ejus,* quia convenit cum altera sequenti: *Et dirutas partes ejus inflaurabo.* *Rom. XI, 4.* phrasis de ore osculante Baal, quæ *I. Reg. XIX, 18.* habetur, comprehensa est sub flexione genu coram Baal; quia utraq; denotat gestum religiosæ reverentiæ erga Baal *Rom.*

G

XIV,

XIV, II. nulla fit mentio verborum, quæ *Esa. XLV, 23.* habentur, *Egressum est de ore meo verbum iustitiæ, & non revertetur;* quia est formula confirmationis comprehensa sub antecedente phrasi; *Per me iuravi,* & hujus juramenti formula exprimitur à S. Paulo: *Vivo ego, dicit Dominus.* Ex *Esa. LI, 11.* repetitio Synonyma, ad fugiendum improborum consortium, paucioribus exprimitur. II. *Cor. VI, 17.* Quod nonnunquam aliqua omissa sint, quia *vel expresse, vel implicite in connexionem cum antecedentibus verbis citatis jamdum extant,* monstrabunt Exempla. Quum *Ierem. XXXI, 15.* dicitur, Rachel plorasse super filiis suis, & renuisse consolationem admittere super filiis suis, *Matth. II, 18.* verba, *super filios suos,* altera vice omissa sunt, quia jam antè posita. *Ebr. X, 7.* non addita sunt verba ex *Psal. XL, 8.* *Volui, & Lex tua in medio viscerum meorum.* Comprehenduntur enim sub præcedentibus, *Ecco adsum, ut faciam voluntatem tuam.* Sicut etiam exinde Voluntatem Christi in perficiendo DEI Patris placito ibidem *v. 9, 10.* demonstrat Apostolus.

- Singularum Vocum** Omisio singularum quarundam vocum similiter animadvertitur ortum habere ex eo, quod *vel ad scopum & sensum non adeo necessariæ, vel ex contextu satis superque notæ, vel per Synonymiam, aut Metalepsin allegata simul complectitur eam,* quæ est omissa. Talis est defectus alicujus Nominis. *Matth. II, 20.* omititur *Ephrata,* quia sufficiebat alterum Nomen *Bethlehem.* *Luc. IV, 18.* posito semel Nominis *Χυβίς,* non exprimitur *Iehovæ* appellatio, quæ *Esa. LXI, 1.* bis additur. *Act. I, 20.* omissum est nomen *Tentorij,* quod legitur *Psal. LXIX.* quia præcessit Synonymum, *commoratio.* *Rom. IX, 28.* habetur: *In terrâ, pro: In Medio omnis Terræ* ex *Esa. X, 22.* *Ebr. X, 6.* *Holocautomata & pro peccato,* sc. hostiam, ex *Psal. XL, 7.* Pronominis non expressi habentur Exempla *Matth. XV, 8.* Labiis sc. suis, prout extat *Esa. XXIX, 13.* *Rom. I, 17.* *Gal. III, 11.* *Ebr. X, 38.* Justus ex fide vivet, ex *Hab. II, 4.* Justus in fide sua vivet. *Ebr. X, 7.* DEUS, ex *Psal. XL.* DEUS mi.
- Verbi.** Verbum *Aspicite* in citato loco *Hab. I, 5.* omititur *Act. XIII, 41.* quia jam ante dictum erat. *Videtur.* De Adverbis par ratio. *Matth. VIII.* non est additum, *Verè.* sicut *Esa. LIII, 4.* quia certitudo dicti est in confesso, quomodo etiam *Rom. IX, 17.* omissa est transitio vocis \square *Profectò* ex *Exod. IX, 16.* *Conjunctio Copulativa* deficit
- Coniunctio-**
nis.

deficit *Aët.* VIII, 33. in humilitate iudicium ejus sublatum est, cum *Esa.* LIII, 8. legatur: De clausurâ & de iudicio sublatus est. *Præpositio* est omiſſa *Aët.* II, 21. *in*, ex *Ioël.* III, 5. it. *Ebr.* VIII, 9. ex *Ier.* *Præpositio* XXXI, 32. (Ebraus idiotismus hic per particula præteritionem *nis*. optime est redditus) *Rom.* IX, 27. ex *Esa.* X, 22. omiſſum est, *in eo*, scil. Israele, quia implicitè hoc ipsum contextus indicat.

Adjectio quædam exigua animadvertitur, *sive* quia in citati loci contextu, *sive* in loco parallelo, *sive* in re ipsâ tale quid latet, adeoq; *περὶ φρασεως* exprimitur. Conf. *Hieron. l.c. ad Pam-machium*, qui itidem paraphrasticam citationem in Scriptoribus N. T. notavit. *Integra Phrasis* adjecta legitur *Luc.* IV, 18. in citatione *Esa.* LXI, 2. ubi additur, *Et cæcis visum*, ex loco Prophetæ parallelo *Cap.* XLII, 7. Cùm *Deut.* VI, 5. tria tantum habeantur membra de modo diligendi DEUM. *Marc.* XII, 30, 33. *Luc.* X, 27. quatuor ponuntur, sed eodem planè sensu; quomodo etiam in V. T. interdum exprimuntur Tria, *totum Cor, tota Anima, tota For-titudo*, *Deut.* VI, 5. II. *Reg.* XXIII, 3, 25. interdum Duo, *Torum Cor & tota Anima*, *Deut.* X, 12. *cap.* XI, 13. *cap.* XIII, 3. *cap.* XXVI, 16. *cap.* XXX, 6. *Ios.* XXII, 5. I. *Reg.* I, 4. interdum unicum duntaxat, *Ex toto Corde*, I. *Sam.* XII, 21, 24. (vel *totum Cor & tota Voluntas*, II. *Chron.* XV, 15.) I. *Reg.* VIII, 23, 48. *cap.* XIV, 8. II. *Reg.* X, 31. II. *Chron.* XXXI, 21. *Psal.* CXIX, 69. Sola enim diversitas est in distinctâ accepti-one Cordis quod vel generatim notat omnes Animæ nostræ vires & studia (II. *Chron.* XI, 16. *Prov.* XXIII, 16. &c.) vel distinctè Intel-lectum (*Prov.* XVI, 9.) vel Memoriam (*Deut.* IV, 29. *cap.* VI, 8.) vel Voluntatem (I. *Chron.* XII, 38.) vel sedem Affectuum & Appetitus *Gen.* VI, 8. *Dan.* VII, 4. *cap.* VI, 9. Hinc *δύοις* vel *ὄψεσις* alibi sub mentione totius Cordis comprehenditur, alibi autem distinguitur. *Aët.* II, 17. ex contextu *Ioël.* II, 28. additum est, *Dicit Deus.* v. 19. additum est, *Sursum & Deorsum*, quod in ipsâ mentione Cœli & Terræ implicitum extat. *Aët.* XV, 16. illud *Revertar & reedificabo*, quamvis *Amos* IX, 11. tantum legatur, *Erigam*, tamen implicitè habetur in toto contextu. Agitur enim de erecti-one tabernaculi collapsi, de sepimento rupturarum, de dirutorum erectione, de adificatione sicut fuit diebus seculi. Hæc sc. ipsa est reversio ad reedificandum. Prætereo jam, quod ipsum hunc textum (ut verba v. 15. innuunt) ex diversis Prophetarum

locis concinnatum autumant aliqui, adeoq; non necesse sit, totalem cum uno convenientiam ostendere, prout supra monitum est. *Rom.* XI, 9. additum est, in captionem, quod *Palm.* LXIX. sub mentione laquei comprehenditur. *Ibid. vers. 27.* verba, *Cum absterulo peccata ipsorum*, quoad sensum habentur in antecedentibus loci allegati *Esa.* LIX, 20. quoad verba autem in loco parallelo *Ierem.* XXXI, 3, 3, 3, 4. adeo ut & ibi duorum dictorum combinatio facile concedi possit, præsertim quando saltem præmissa est generalis allegatio, *Sicut scriptum est*: Vide supra. *I. Cor.* XIV, 21. verba ista, *Et ita quoq; me non audient, dicit Dominus*, non sunt peculiare additamentum, sed summa eorum, quæ *Esa.* XXV, 11, 12, 15. subiiciuntur. *Gal.* III, 10. pro phrasi; Verba legis hujus, *Deut.* XXVII, 6. habetur, *Omnia, quæ scripta sunt in libro Legis*, quod utiq; ex contextu *ibid.* v. 3. desumptum est. Quoad *singulas* nonnullas *voces* animadvertitur quædam Adjectio. De *Nomine* quodam *Substantivo* *Matth.* XXVI, 31. *Oves* Gregis, pro Ebr. שׂוֹמֵרֵי qui Gregem minorum pecudum, & quidem communissimè Oviuum significat, *Act.* XV. exprimitur *Dominus*, quem ipsum inquirendum contextus *Am.* IX, 12. insinuat. *Rom.* IX, 27. additur *Nomen Numerus*, quod omninò *Esa.* X, 22. subintelligi clarum est. *Rom.* XI, 3. illud *Domine*, ex contextu *I. Reg.* XIX, 14. desumptum est. *ibid.* v. 4. nomen *Virorum* quod *I. Reg.* XIX, 18. intelligitur, expressè positum est. De *Adjectivo* addito ad exprimendum legitimum loci allegati sensum, habentur Exempla. *Matth.* IV, 7. *Solus, Act.* XV, 17. *Gal.* III, 10, 13. *Omnis*. De *Pronomine*. *Matth.* XI, 10. *Tuam Act.* II, 18. *Meos, Meas. Rom.* XI, 4. *Mihi*. De *Adverbio* *Matth.* XV, 9. *Frustra. Rom.* IX, 26. *illic*. De *Præpositione*. *Act.* II, 17. De, ad explicandam tum mensuram, tum diversitatem Donorum Spiritus S. qui *Isa.* II, 28. effundendus dicitur. *Rom.* IX, 17. *In* est Adjectum, ut indicetur, quod non tantum viderit Pharao DEI potentiam, sed ipse etiam fuerit, in quo eam Deus adeo manifestè exercuerit, ut in universà terrà postmodum sit annunciata. Non igitur respexit Apostolus ad sola verba *Exod.* IX, 16. sed ad totum contextum, adeoq; etiam ad v. 14. ubi DEUS dixit, *Mitto plagas meas In Cor tuum, v. 15. Percutiam te, &c. Matth.* XII, 18. *In quo*, ad exprimendum sensum Ebræi textus *Esa.* XLII, 1. De *Coniunctione Copulativa* (quæ sæpius in Ebræo non exprimitur) Exempla sunt *Matth.*

Aut singu-
larum Vo-
cum, Nomi-
nis.

Pronominis.
Adverbij.
Præpositio-
nis.

Coniunctio-
nis.

Matth. II, 28. IV, 16. cap. XII, 18. Rom. XI, 9. cap. XV, 12. Ebr. I, 7.
De adverbialivâ Matth. XV, 9, ubiq; sensu immutato, & clariùs sæ-
pè expresso.

III.

Mutatio, quæ interdum reperitur, vel Ordinem duntaxat, (3) Mutatio
vel Modum loquendi, vel verba concernit.

Immutati aliquantis per Ordinis in fermone, absq; ullo sensûs vel Ordinis.
detrimento, exempla videre est Iob. XII, 40. Act. II, 17. cap. VIII.
bis. cap. XIII. & cap. XXVIII, 26, Rom. IX, 25 (Ose. II, 23. de Non-
dilectâ, seu Misericordiam non consecutâ præponitur) cap. X, 20.
cap. XI, 3, 9. I. Cor. XIV, 21. Ebr. III, 9.

Ad immutatum loquendi modum pertinet, quando aliquid vel Modû
Erotematicè prolatum Categoricè effertur, sensu eo, quem interro- loquendi
gatio innuit. Conf. Matth. XXI, 13. cum Ier. VII, 11. Ebr. VIII, 9. le-
gitur: Despexi eos, quod concordat cum Ierem. XXXI, 32. si in-
terrogativè legatur וְאֵיךְ יִשְׁמְרוּ אֶת־בְּרִיתִי Et ego conjugio junctus man-
fissim eû? &c. Minimè. Econtra per Interrogationem effertur, quod
Categoricè dictum. Sic Act. VII, 50. ex Esa. LXVI. Item quando
nudè referuntur, quæ in Scripturis V. T. per formam Dialogi aut
Dramatis sunt proposita. Exemplum habetur Matth. XII, 14.
Iob. XII, 40. ubi absq; mentione Dialogismi DEI cum Prophetâ:
Vade & dices populo huic, &c. impingva Cor populi hujus, &c.
nuda proponitur prædictio, & DEO tribuitur execratio, quæ
Esa. VI, 9. 10. in isto Dialogo Prophetæ.

Immutatio Verborum facta est vel Alia substituendo, vel Ea- Vel Verbo-
dem aliter flectendo. Substitutio aliorum concernit vel integras rum; Sive
Phrases, vel singulas voces, Nomina, Verba, Præpositiones. In Aliorum
utrâq; sensus dicti citati exprimitur sive per Synecdochén, sive
per Metonymiam, sive Metaphoram, sive Verba, Grammaticis
prægnantia dicta, ubi alterum altero comprehenditur, sive alio
quodam modo in re ipsâ æquipollentia.

Sic Matth. IV, 4. pro Quoniam ponitur Sed, benè ad sensum,
ubi hoc posterius membrum adverbialivè priori subjungitur. Ibid.
quod egreditur ex ore Domini, rectissimè nominatur Verbum
prodians ex ore DEI. v. 11. Adorabis, ex Deut. VI, 13. Timebis,
quia Timor DEI omnem Reverentiam ejus religiosam adeoq;
etiam Adorationem complectitur Psalm. CXLV, 18, 19.

v. 16. καθήμεν *sedens in tenebris, pro Ambulans, ad notan-*
dam diuturnitatem commorationis in istis tenebris, Verbum,
 קָלַל non motum duntaxat de loco in locum, sed & statum ac
 vitæ institutum notat, *Psal. LVI, 15. Gen. V. 22, 24. Esa. II, 5. Rom.*
XIII, 12. Ephes. IV, 17. cap. V, 8. &c. cap. VIII, 17. pro Tulit est
 ἔλαβε, *Accipit, quia ideo in se recipit, ut portaret, quod sequen-*
 ti verbo ἐλάσειεν indicatur. Dolores *עֲבָרִים* Evangelista red-
 didit νόσος *Morbos, quia ex his dolores oriuntur, & Nomen*
Ebræū sæpius pro istis doloribus ex morbo aut vulnere usurpa-
tur, Gen. XXXIV, 25. Job II, 23. Psalm. XXXVII, 18. LXIX, 27.
(Ebr. Dolorem vulneratorum tuorum narrabunt:) *Jer. XV, 18. LI, 8. &c.*
Matth. XII, 18, Ebræum קָלַל per ἀρροῦντες optimè reddidit, si-
 quidem Græca hæc vox (quæ in N. T. aliàs non reperitur) licet
 communiter soleat verti per *Eligere*, tamen rectiùs accipitur pro
Apprehendere, Adsciscere sibi, Assumere, quomodo Hesychius ἀρροῦν
 vertit ἀρῶ ἑαυτὸς πρὸς ἑμαυτὸν. Nec negari potest, quod ver-
 bum Ebræum in ista significatione adhibeatur *Gen. XLVIII, 17.*
Prov. III, 18. cap. IV, 4. cap. XI, 16. & alibi. Si quis tamen omni-
 nò velit significationem *Eligendi* retinere, poterit dici, quod hoc
 verbo respiciatur proxime apud Prophetam sequens Nomen
 בְּרִירִי *Electus meus. Ibid. Pro Electus habetur Dilectus, optimè*
 expresso sensu, qui etiam patet ex verbis proxime subjunctis.
 רָצִיתִי *Delectata est anima mea. Ibid. Annunciabit, pro Exire fa-*
 ciet. Annunciando enim fecit exire, quæ in sinu Patris olim qs.
 recondita *Job. I, 8. Ibid. v. 20. Donec ejiciat ad victoriam iudicium,*
 est sensus verborum Prophetarum in altero versus tertii mem-
 bro, & v. 4. in pauciora contractio, *Versu 21. In ejus Nomine Gen-*
tes sperabunt, pro eo, quod est in Ebr. Ad Legem ejus Insule expecta-
bunt. Nomen DEI enim etiam Mandatum ejus significat, & Vo-
luntatem revelatam. Deut. XVIII, 19, 20. Jerem. XIV, 14, 15.
*I. Cor. V, 4. &c. *עֲבָרִים* non Insulas semper propriè ita dictas signi-*
 ficat, sed quasvis regiones transmarinas seu remotissimas. *Gen.*
X, 5. Esa. XI, 11. &c. adeoq; omnes quæ olim ad Ecclesiam non
 pertinerunt. i. e. *Gentiles. Psalm. LXXII, 10, 11. Esa. XLI, 1-5. ita*
 etiam *cap. XLII, 10, 12. quæ collatio docet, etiam v. 4. per Insulas*
 denotari *Gentes. Benè etiam Expectare vertitur sperare, quod est,*
 bonum

bonum speratum expectare cum fiducia, *Psal. XXV, 2, 3, 5, 21.*
 & alibi sæpissimè, *Matth. XII, 19. Non litigabit, pro, Non vociferabitur.*
Esa. XLII, 2. scil. ut solent rixosi homines inter litigandum voce
 intensà uti, *Ephes. IV, 31. Ibid. Non audiet quisquam vocem ejus.* notat
 effectum ejus, quod Propheta dixit, *Non faciet audire vocem suam.*
Cap. XXI, 5. Mansuetus, Zach. IX, 9. מַלְאִךְ *Humilis, Pauper, Oppressus,*
 Paupertati enim & Afflictioni plerunq; ortum debet Mans-
 svetudo. (Non seponenda etiam est observatio, quod
 מַלְאִךְ cum מַלְאִךְ ab unâ rad. מַלְאִךְ descendentes etiam signifi-
 cationem inter se permutent, ut prius *Mansuetum* quoque, posterior
 etiam *Humilem* denotet. Quin ipsa Christi Paupertas est ejus
 Mansuetudo, quâ propter nos Pauper fieri voluit. Paupertatem
 in istâ historiâ mutatio asinæ, Mansvetudinem lacrymæ
 super Jerusalem indicârunt.) *Cap. XXI, 16. ex Psalm. VIII, 3.* pro
Fundâsti habetur *Perfecisti*, quia ex optimâ fundatiõne alicujus
 rei Perfectio & soliditas dependet, *Zach. IV, 9. Conf. Exod. IX, 18.*
R. Reg. V, 17. ubi רָב Targum reddit per רָבָר . *Ibidem* pro *Robur*
 habetur *Laus*, quia Robur, quod ex ore infantum procedit, est
 vehementissima DEI laudatio. *Conf. Exod. XV, 2. Psalm. XXIX, 1.*
XCVI, 7. CXVIII, 14. &c. (ubi itidem Fortitudo & celebratio DEI
 conjunguntur. *Luc. III, 4.* illud *Esa. XL, 4.* Vallis se *exaltabit*, ex-
 geticè redditum est, *supplebitur.* Quando enim concavitas val-
 lium superadductâ terrâ impletur, tunc exaltantur. Metapho-
 ricè indicata est ubertas gratiæ & gloriæ apud spiritualiter con-
 tritos (*Conf. Luc. I, 52, 53.*) *Ibid. v. 6.* nominatur *salutare DEI:*
 apud Prophetam, *quod os Domini locutum est.* Nam Messias, qui
 DEI מַלְאִךְ nuncupatur, est ille ipse, de quo *ibidem v. 1, 2, 3.*
 os Domini locutum est, quod sit fundamentum consolationis
 contra peccata. Rectius tamen hic Locus refertur inter ea de qui-
 bus Hypothesi Primâ dictum est, quod Duo Scripturæ V. T. Dicta
 combinentur, sc. ex *Esa. XL, 3, 4.* & *LII, 10.* His recensitis Ex-
 emplis de Substitutione Aliorum Verborum, addenda sunt, quæ
 sigillatim evolvere prolixum nimis foret, sed tamen inspicere pos-
 sunt, *Matth. XII, 35. cap. XV, 9. cap. XXI, 5. Luc. III, 6. cap. IV, 18.*
Act. II, 17, 18, 20, 21, 26, 28. cap. III, 22, 23, 25. cap. VIII, 33. cap. XIII,
34, 41. cap. XV, 16, 17. Rom. III, 4, 11, 12, 14. cap. IX, 9, 25, 27, 28.
cap. X, 19, 21. cap. XI, 3, 9, 10, 26. cap. XIV, 11. cap. XV, 12. I. Cor. I, 19.
cap.

cap. XIV, 21. cap. XV, 55. Gal. III, 8, 10. cap. IV, 30. Eph. IV, 8. Ebr. VIII, 8.
cap. IX, 20. cap. X, 5, 6, 7.

Sive Eo-
rondem.

Eadem verba interdum reperiuntur *Immutata*, & quidem non unâ ratione. Interdum enim immutatur *Partis Orationis* ut Rom. XII, 19. ubi verbaliter exprimitur, *Retribuam*, quod Deut. XXXII, 35. per Nomen, *Mihi Retributio*, sc. est. Interdum est *Enallage Numeri*. Matth. I, 23. in plurimis Exemplaribus Græcis *Vocabunt*, pro קָרְאוּ quod Fœm. gen. redditur vel *Vocabit* ut Gen. VII, 11. Esa. LX, 18. quomodo etiam LXX. l. c. vertunt, vel *Vocabit* (in formâ contractâ, Buxtorf. in Concord. & Thef. Gramm. lib. 1. c. 43. p. 238.) vel *Vocans*, ut sit Forma Participii, quod ex AbenEfracenset Bohl Comm. in h. l. p. 64. conveniens cum præcedentibus *Pregnans*, *Pariens*,) Nomen enim illud Immanuel, non tantum Maria Mater, sed & alii huic Filio competere agnoscunt. Huc pertinet Canon, quod *activa verba tertie personæ sine Nominativo expresso interdum passivorum significationem assumunt*. Conf. D. Glass. *Philol. Sacr. tract. 1. p. 50. Matth. IV, 7. Non Tentabis ex Deut. VI, 16. Ne Tentetur. Matth. XXI, 5. Filius asinæ. Ita enim optimè in Græco expressus est Ebraismus, Filius Asinarum, Zach. IX, 9. id est, unus ex pluribus. Similia Exempla sunt Gen. XIII, 7. Filius Armenti. Iud. XIV, 5. catulus Leænarum, Ps. XXIX, 6. Filius Unicornium &c. Conf. iterum D. Glass. l. c. can. 27. p. 90. Luc. III, 5. Curva, Recta, Pluraliter ad indicandam distributionem, quæ etiam Esa. XL, 4. per sequens Plurale, *Altitudines* notatur. Iob. XII, 40. vertitur in Plurali, quod Esa. VI, 10. in singulari quidem, sed cum Nominæ collectivo Populi enunciatur, *Commoratio* ejus, pro *Commoratio nes* eorum, ex Psal. LXIX, 16. Cap. III, 22. *Vobis, Vester, Vestris*, pro *Tibi, Tuus, Tuis*. Interdum fit *inflexio ratione Personæ*. Huc pertinet Matth. I, 23. *Vocabunt*, si Ebræum redditur, *Vocabit*, Matth. XI, 10. *Ante faciem Tuam*, pro *Meam*. Mal. III, 1. propter Patris & Filii identitatem *Essentiæ* atq; *Voluntatis* Matth. XXVI, 31. *Percuriam*, pro, *Percute*; quia figurato alloquio Gladii Deus enunciat, se percussurum esse Pastorem. Plura Exempla sunt, Iob. XII, 40. I. Cor. I, 19. cap. XIV, 21. II. Cor. VI, 16. (nisi potius dixeris, respici Eze. b. XXXVII, 27. ubi Tertia persona habetur, Erunt mihi in populum) Eph. IV, 8. Speciatim quoad *Nomina* occurrit *Permutatio Appellativi & Proprii*, Matth. II, 18. (quamvis non inconcinne re-
tento*

rento Nomine Propriò, quia *Rama* fuit in Vicinia Bethlehem, *Iudic. XIX, 2, 9, 13.* magnitudo clamoris notetur, quod etiam in Ramà sit auditus.) *Actor. XV, 17.* per Reliquias *Edom* nominantur $\delta\iota\ \kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\omicron\iota\mu\iota\ \tau\acute{\omega}\nu\ \alpha\nu\theta\rho\acute{\omega}\pi\omicron\upsilon\alpha\nu$, quia sub nomine *Edom* reliqui *Homines* ab Ecclesià alieni, seu, ut verba immediatè sequentia innuunt, *Omnes Gentes*, intelliguntur, quæ sc. antea *DEI Ecclesiæ* fuerunt adversæ, *Esa. XXXIV, 5. Cap. LXIII, 1.* Permutatio *Substantivi & Adjectivi* occurrit. *Gal. III, 13.* *Execrabilis* est, pro *Execratio* est, sensu eodem, *Ebr. I, 7.* *Flamma* ignis, pro, ignis *flammans* s. *flagrans*. Quoad *Casus* permutatio animadvertitur *Act. VIII, 33.* *Iudicium ejus sublatum est*, pro, *Sublatus est de iudicio*, Nam eo ipso iudicium ejus sublatum est, quod ipse è *Judicio* evadens nos ab eodem liberavit. Huc solet referri *Actor. XI, 17.* *Requirant* reliqui *homines* *Dominum*; quum *Amos IX, 12.* habeatur $\text{יִרְשׁוּ אֶת שְׂאֵרֵי אֲדָמָה}$ quod communiter vertitur, *Possideant*

residuum Edom. De *Edom* pro *Gentibus* posito jam dictum. Neq; ineptè *Possidere* vertitur *Requirere*, quia *verba Actionem seu effectum* notantia haud raro de *conatu agendi* exponenda sunt. Vide *D. Glassij Gramm. sacr. tract. 3. can. 8. p. 234. seq.* Ita & hic *Possidere* conatum s. *requisitionem Possessionis* significat. De *Adjectione Nominis*, *Dominum*, itidem jam monitum est. Sola restat difficultas de *Casu*, quem *Accusativum* esse ex nota לְ volunt concludere, adeoq; mutatum ab *Evangelista* *Casum* hunc in *Nominativum*. Ut verò nunc taceam, quod superiùs monui, non necesse esse, ut generalis in h. l. citatio ad solum locum *Am. IX.* restringatur, tamen & hic cum mente *Apostolicà* benè concordat, si non in *Accusativo*, sed *Nominativo* explicetur, *Reliquiæ hominum requirent ad possidendum, &c.* Quod enim לְ interdum notet *Nominativum*, docent *Exempla*, non tantum quando post verba *Passiva* ponitur, sed etiam, quando post *Neutra & Activa*. Præter ea, quæ *D. Glassij l. c. p. 94. seq.* adduxit, alia adhuc leguntur, *II. Reg. IX, 25. Ierem. XXXVIII, 16. Ezech. XLIII, 7.* Quoad *Verba* interdum reperitur *permutatio Activi & Passivi*, sensu invariato. Sic *Act. XIII, 41.* si quis enarraverit vobis, pro, cum narrabitur. *I. Cor. XV, 54.* *Absorpta est Mors*, pro *Absorbebit Mortem*. Apud *Prophetam* *Autor*, apud *Apostolum* *Eventus* hujus *absorptionis* indicatur. De *Permutatione Temporum* vel etiam *Modorum* videantur loca *Matth. I, 23.* ubi sub

H

verbis

verbis Futuri Temporis allegatur vaticinium *Esa. VII, 14.* Ut enim Propheta ibi ad denotandam & rei cognitionis certitudinem utatur præfenti, tamen revera adhuc futurum, & post aliquot demum secula implendum erat, quod prædicebat. *Cap. XII, 18.* in Præterito redditur, *Assumpsit*, quod *Esa. XLII, 1.* effertur in Futuro; quia & eo tempore jam impletum erat istud vaticinium, & Propheta subjunctis verbis *Voluit, Dedi*, itidem indicavit certitudinem impletionis. Sic *Cap. XXI, 5.* *Venit* pro *Veniet*, *Cap. XXVI, 31.* Futurum indicativi primæ Personæ, *Percutiam*, ponitur pro secundâ Præfentis imperativi, *Percute*. Vide, quæ ad h. l. supra notata sunt. *Job. XII, 40.* Præterito indicativi Activi, & *Act. XXVIII, 27.* Passivi effertur, quod *Esa. VI, 9.* sub Præfenti imperativi. *I. Cor. XV, 54.* per Præteritum explicatur vaticinium futuri Temporis, *Esa. XXV, 8.* præmissio tamen Exordio, *Tunc fiet illud, quod scriptum est, Absorpta est Mors.* Ad jam recentitas Classis Observationum de citatis in N. T. dictis ex Veteri putamus facile referri posse reliqua exempla, quæ vel oculos nostros fugerunt, vel ob evidentiam omissa sunt.

De luculento hujus Hypotheseos usu non est, ut multis agamus. Sufficiet nobis, si ostendemus inferius eundem in allegatis à Matthæo verbis Zachariæ quomodo invicem convenient.

Hypothesis Septima.

Septima:

Quædam in
S. Scripturâ
habentur
secundum
sensum vel
Consequen-
tiam.

Non tantum quæ per claram literam expressa, sed etiam ea censenda sunt à Prophetis & in Prophetica Scripturâ dicta, quæ secundum sensum continentur, vel per bonam consequentiam exinde eliciuntur.

Inculcat venerandus Patrum Chorus hinc inde, quod Scripturæ vis consistat non in Verbis, sed in sensu; non in superficie, sed in medullâ; non in sermonum foliis, sed in Radice Rationis; adeoq; in iis nonnulla sint, licet non totidem verbis ibi expressa. *Greg. Nazianz. T. I. Orat. 6.* quæ est de Spiritu S. f. 192. seq. *Dionysius Alex. apud Athanas. T. I. f. 438.* Epist. de ejus sententiâ. *Ambros. T. I. lib. de fide contra Arianos cap. 5. f. 172.* *August. T. II. Epist. 178. f. 797. seqq. Eccl. Conf. Hutter, Loc. Theol. de Script. S. q. 6. f. 70. D. Dannh.*

Dannh. Dialect. Sacr. Art. 3. §. 15. p. 34. Art. 4. §. 28. p. 76. seqq. & in
 Hodosoph. Phenom. 1. p. 48. Rivet. Isag. in Script. S. cap. 17. p. 243. seqq.
 Balduin. Phosph. lib. 3. cap. 4. p. 94. In ipsa Scripturâ N. T. allegari
 aliquando sub phrasi *dictum est, dicitur &c.* quod tamen in loco ci-
 tato non καὶ τὸ πῆ δὲν, sed καὶ τὸ δὲν ἀνομιαν & vi bonæ confe-
 quentiæ invenitur, exempla ostendunt. *Matth. VIII, 16, 17.* in sa-
 natione Morborum Corporis asseritur impletum, quod *dictum est*
per Prophetam Esaiam cap. LIII, 4. ubi directè agitur de Spirituali,
 consequenter autem de Corporali etiam sanatione. *Matth. XXII,*
3 1. 3 2. De Resurrectione Mortuorum non legistis, quod vobis *dictum est*
à DEO, dicente: Ego sum DEVS Abraham, & DEVS Isaac, & DEVS
 Jacob? Nihil hic expressè de Resurrectione mortuorum legitur,
 & tamen ibi *dictum esse* censetur de eâ, propter vim consequen-
 tiæ à Christo monstratæ in verbis, *Non est DEVS Mortuorum, sed*
Viventium. Iob. XII, 41. Hæc dixit Esaias quando vidit gloriam ejus,
 (CHRISTI) & locutus est de eo. *Actor. X, 43.* Huic (CHRISTO)
 omnes Prophetæ testimonium perhibent, scil. partim πῆ τὸς, partim
 δὲνον πῆ τὸς. *Cap. XIII, 34.* Quod suscitavit eum à mortuis, ampliùs
 jam non reverjurum in corruptionem, ita dixit: *Quia dabo vobis sancta*
David fidelia. Cap. XXVI, 22, 23. asserit S. Paulus se nihil dicere
 extra ea, quæ Prophetæ ac Moses futûra prædixerant. Istius
 prædictionis & suæ prædicationis quædam præcipua capita re-
 censet, scil. CHRISTUM fuisse passurum, ac Primum ex resur-
 rectione mortuorum lucem annunciaturum huic populo. Sic
Luc. XXIV, 25. Rom. I, 1, 2, 3, 4. Libertatem accipiendi stipendium
 pro labore Ministerii Evangelici probaturus Apostolus *I. Cor. IX,*
8. ait: *Nonne etiam Lex hæc dicit? Scriptum est enim in Lege Mosis,*
Non alligabis os bovi trituranti; Nervus concludendi statim
ex iis, quæ subjungit, elucescit. Ebr. XII, 26, 27. Quod Adhuc se-
 mel dicit, (*Hag. II, 7.*) declarat (*δὲλοι* manifestè ostendit) *mobiliam*
translationem, tanquam factorum, ut maneat ea, quæ sunt immobilia.

Vsum hujus Hypotheseos etiam in Explicatione citatorum
 Propheticoorum Textuum deprehendemus.

Hypothesis Octava.

Utilis est Regula, ad illustranda multa Scripturæ loca, quod
 Prophetia S. Scripturæ dicitur & intelligitur impleri
 diversis modis. Inculcat hanc ipsam Summus Theologus

Octava: Im-
 pletur Scri-
 ptura di-
 versis Mo-
 dis.
 Chemm.

Quando *Vnicam* nomino *Scripturæ* impletionem, eam intelligo. ubi in uno *subjecto* (sive illud singulare sit individuum, sive plura uno nomine colectivo efferenda comprehendat, e. g. Populus Israël, Gens &c.) vel in uno *Facto*, vel simul in uno *Subjecto atq; Facto* illud impletur, quod *Scriptura* antea *vel Verbo* prædixit, *vel Facto* præfiguravit: Sicut econtra dicitur *Repetita*, ubi sapius, & quidem in distinctis *Subjectis* illud fit, quod in *Scripturâ* extat.

I. *Sensu Literali* dicitur *Scriptura impleri*, quando id ipsum fit, de quo proprie illa loquitur. Exempli videantur *Matth. I, 23. Cap. IV, 14, 15, 16. Cap. XII, 17, 18. Cap. XXI, 4, 5. Cap. XXVII, 35. Marc. XV, 28. Iob. XIX, 24. Act. I, 25. seqq. Cap. III, 22, 23. Ebr. I, 13.*

II. Ad sensum S. *Scripturæ Mysticum* pertinet *Typus* Historicus, quando sc. Personæ & Facta in V. T. præfigurârunt ea, quæ in N. T. eventura erant. Dicitur itaq; *impleri Scriptura*, quando illud fit in *Antitypo*, quod scriptum legitur *de Typo*. Sic *Iob. XIX, 36. Facta sunt hæc, ut Scriptura impleretur*, Os non comminuetis ex eo. Verba hæc de Agno Paschali scripta *Exod. XII, 46. Num. IX, 12.* dicuntur impleta in CHRISTO, qui est Agni istius *Antitypus*. *I. Cor. V, 6, 7, 8. Marc. IX, 13.* dicitur scriptum de Johanne Bapt. quod fecerint in eo quæcunq; voluerint. Explicant quidam de Eliæ Typi scriptis *Persecutionibus. Calixt. Concord. Evang. p. 281.* De loco *Matth. II, 23.* jam actum est *Cap. II. in examine Interp. Sextæ.* Sic etiam, cum ex ipso N. T. codice constat, quod Jonæ in ventre ceti delitescencia, *Matth. XII, 40. XVI, 4.* Serpentis ænei erectio *Iob. III, 14, 15.* Nutritio per Mannam de cœlo *Cap. VI, 32. seqq.* Promissio de Salomone, qui DEI filius futurus sit. *Ebr. I, 5.* CHRISTUM ut *Antitypum* respexerint, benè de *Scripturâ V. T.* ubi ista narratur, poterit dici, quod in hoc fuerint impleta, ut non expressè de illis ipsis utantur hæc phrasi *Scriptores N. T.*

III. Arctissima est unio & communio Christi cum Ecclesiâ seu Populo suo, tanquam Capitis cum Corpore ejusq; Membris. *I. Cor. XII, 27. Eph. I, 23. cap. IV, 12, 16. cap. V, 30.* Ob hanc unionem, quædam sententiæ, quæ videntur loqui de Corpore ejusq; Membris, h. e. de Populo DEI, de Ecclesiâ, de hoc vel illo Pio, dicuntur etiam impletæ in CHRISTO capite. Sic *Matth. II, 15. Erat ibi (in Egypto) usq; ad obitum Herodis, ut adimpleretur, quod dictum est à Domino*

H 3

mino.

Fit

1. Literali-
ter.2. Mysticè,
in Antitypo.3. per Capi-
tis & Cor-
poris mystici
consortium.

mino per Prophetam, Ex Ægypto vocavi Filium meum. Verba Ose. XI, 1. literaliter agere de populo Israel, quem Deus dilexerit, tanquam Filium suum, & ex Ægypto eduxerit, totus clamat Contextus. (Qui literaliter de Christo intelligunt, ut præter Euseb. lib. 9. Demonstr. Evang. 4. f. 578. Franc. Junius & Rivetus comm. in Oseam, ostendere conantur, textum violentis applicationibus corrumpunt, reprehensiones in consolationes, narrationes præteriti in promissiones rei futuræ transmutant, ait Sculctus, Fidei ipsorum focus, lib. 1. Exerc. Evang. cap. 60. p. 153.) Et tamen rectè etiam dicuntur impleta in CHRISTO Ecclesiæ ac Populi istius Capite, qui potiori præ Israel ratione ac Modo Dei Filius & à Deo Dilectus fuit eductus ex Ægypto. Quidam non inconcinne hunc locum expli- cant per convenientiam Typi & Antitypi; quâ ratione ad præcedentem secundum modum impletionis pertinebit. Quia eductio ex Ægypto figura fuit Redemtionis à peccato & morte aternâ, idè per illud desertum puer Iesus in infantiâ peregrinatus est, per quod filij Israël ex Ægypto educti sunt in terram promissionis. Cumq; nostro loco legem subiturus esset, transit loca illa, ubi Lex in Sinâ lata, ubi serpens in deserto exaltatus, ubi primum Pascha mactatum, & sanguine ejus postes aspersi fuerunt contra Angelum vastatorem, sunt verba incomparabilis D. Chemnitij Harm. Evang. cap. 12. p. 250. qui tamen verba Prophetæ loquencia de Membris ad Caput Christum applicata statuit. Hoc modo etiam nonnullæ sententiæ in Psalmis, quæ Davidem concernere videntur, in N. T. allegantur, ut impletæ in Christo. Conf. Iob. XIII, 18, 19. cum Ps. XLI, 10. Iob. XVI, 25. cum Ps. XXXV, 7, 19. Act. 1, 16, 20. cum Ps. CIX 8. (De Christo tamen rectius literaliter verba Psalmorum intelligi statuit celeberr. Dn. D. Gerb. Harm. Evang. cap. 170. p. 1457. & cap. 178 p. 936. seq.) Vicissim, quæ Psal. II, 1. extra controversiam dicta sunt de conatibus Hostium adversus CHRISTUM Act. IV. ostenduntur impleta (ut ipsa vox impletionis ibi non usurpetur) non tantum quando Herodes & Pontius Pilatus contra personam ejus convenerunt, v. 27, 28. sed etiam, quando adversus Apostolos, Evangelii de CHRISTO præcones, meditati sunt proceres Hierosolymitani hostilia, in carcerem eos conjecerunt, & cum minis dimiserunt. Conf. v. 29. cum v. 2, 3, 15, 17, 21. Qui enim Ecclesiam & Pios, ille etiam CHRISTUM, hujus Corporis & Membrorum Caput persequitur. Luc. X, 16. Act. IX, 1, 15. Col,

Col. I, 24. Postquam ex initio Psalmi persecutionem narrarunt, nunc precantur, ut, sicut Persecutio impleta est, ita DEVS, quod in Psalmo sequitur de irrisione, subsannatione & perturbatione eorum, qui Christum persequuntur, item de profectu Regni CHRISTI compleat, sunt verba Brentij Hom. 19. in Act. Apost. f. 43. 1. Adde II. Cor. VI, 2. ex Esa. XLIX, 8.

IV. Uti aliàs quaedam Verba, quæ Fieri, Esse, vel Agere quid significent, quandoque non tam Essentiam vel Actum, quam ejusdem Notificationem significant, prout Dr. D. Glass Gramm. sacr. lib. 3. tract. 3. can. 25. p. 250. plurimis Exemplis probavit: Ita etiam Scriptura dicitur impleri, & quando inibi dictum reipsa Fit, & quando illud Factum fuisse innotescit, atq; per exteriora documenta manifestatur. Illustre hujus Modi Exemplum habetur in allegatione Scripturæ Gen. XV, 6. credidit Abraham DEO, & imputatum est ei ad justitiam. Quod hoc modo Abraham fuerit justificatus, quando adhuc incircumcisus credidit DEO promittenti semen, liquidò patet tum ex textu Mosaico allegato, tum ex interpretatione Apostolicâ Rom. IV, 9, 10, 18, 23. Ex adverso Jac. II, 21, 23. asseritur illa Scriptura impleta, quando Abraham filium suum obtulit super Altare. Ast hæc filii oblatio longè post susceptam Circumcisionem, & vel XXX. annis insecuta est acceptam à DEO promissionem, cujus per fidem receptio ipsi tunc ad justitiam imputata scribitur Gen. XV. quando Isaac non tantum nondum oblatus, sed nec natus, aut nativitas ejus promissa erat. Ad eadem Scripturæ verba provocat S. Jacobus, ut probet, quod Abraham ex Operibus justificatus sit, quibus S. Paulus utitur ad obtinendū, quod Abraham non ex Operibus, sed ex fide justificatus sit. Rom. IV, 2. 5, 9-13. Pro tollendâ hæc ἐναντιοφάνειαν distingvendum est inter justificationem Abrahamæ Factam & Manifestatam. De illâ S. Paulus loquitur; de hæc S. Jacobus. Justitia ipsi imputata est, quando credidit; Manifestata autem, quando per Bona Opera, inter quæ Oblatio Filii eminebat, Fidem suam veram esse coram Homini- bus ostendit. Liqvet hæc interpretatio ex contextu S. Jacobi, qui vult ostendere, quod nuda Fidei professio aut jactantia non possit salvare, adeoq; etiam non justificare, v. 14. 17. sed quod veritas Fidei salvificæ ostendenda sit etiam Homini- bus per Opera v. 18. Sicut igitur exemplo Dæmonum v. 19. evincit, Fidem veram atq; integram absq; Operibus non posse homini- bus ostendi

scilicet.

4. per distinc-
tum Facti
Indicium.

Jac. II, 21,
23.

seu demonstrari, ita è contrariò v. 21. seqq. exemplum Abrahami allegat, quod fidem suam ostenderit per Opera, quorum præcipuum fuit Filii oblatio *Ebr. XI, 17.* Hic ut ex Operibus veritatem suæ Fidei justificæ, ita etiam suam acceptam justificationem ostendit. Ex dictis patet, quod v. 23. itidem debeat intelligi de *Manifestatione*, quod fuerit in ipso *impleta Scriptura*: Credidit Abraham DEO, & imputatum est ei ad iustitiam. Veritatem hujus interpretationis tum aliis insuper modis, tum ipsâ Pontificiorum fassione probat Theologus præclarissimus *D. Hulsem. Harm. Apost. num, 93. p. 77. & n. 155. p. 153.* Scilicet Scriptura tunc maximè dicitur *Impleta*, quando *Complementum* ejus per insignem & evidentem quendam eventum plurimis innotescit, aut eventus ille sic comparatus est, ut ex eo saltem innotescere possit dicti sensus & Veritas. *Act. XIII, 32, 33.* *Nos vobis annunciamus eam, quæ ad Patres nostros repromissio facta est; quoniam hanc DEUS adimplevit filiis nostris, resuscitans IESUM, sicut in Psalmo secundo scriptum est, Filius meus es tu: Ego hodie genui te.* Sive Ἀνάστασις Ἰησοῦ intelligatur de *Suscitatione ex mortuis*, sive, ob collationem v. 22, 23. de *excitatione & Missione Filij*, ut esset *Salvator*, certè non fuit tunc primùm ita *impleta Scriptura* *Psalmi II*, ut *gigneretur*, sed *manifestatum* est, quod ab æterno fuerit *genitus DEI Filius*. *Filiatio* est ab æterno, quando nulla adhuc extitit *Scriptura*: Ejus autem *Manifestatio* facta est tempore *Incarnationis* *Luc. I, 32, 35.* *Ministerii* *Iohan. I, 14.* *Passionis* *Luc. XXII, 70, 71.* *Mortis*, *Matth. XXVII, 54.* *Resurrectionis* *Rom. I, 4.* *Ascensionis* *Ioh. III, 13, 16.* *subsecutæ Prædicationis Evangelij* *Rom. I, 4, 5.*

5. per imple-
rum sæpius
Generale
Effatum.

V. Quando *Scriptura generale* quoddam documentum ponit, illud rectè *toties impleri dicitur*, quoties & in quibuscumq; illud fit. *Exempla* videantur in collatione *Matth. XIII, 14.* *Ioh. XII, 38, 41.* *Act. XXVIII, 25, 26, 27, 28.* *Rom. XI, 3.* cum *Esa. VI, 9, 10.* *Matth. XV, 7, 8.* cum *Esa. XXIX, 13.* *Ioh. XIX, 37.* *Apoc. I, 7.* cum *Zach. XII, 10.* *Act. I, 16, 20.* cum *Psal. LXIX, 25.* & *CIX, 8.* *Rom. IX, 29.* cum *Esa. I, 9.* *Rom. XI, 9, 10.* cum *Psal. LXIX, 22, 23.* *I. Corinth. I, 19.* cum *Esa. XXIX, 14.*

6. per simile
aliquod Fa-
ctum

VI. Dicitur etiam *Scriptura impleri per Simile aliquod Factum*, quod cognationem habet cum re præteritâ, quæ in citato *Scripturæ* loco describitur. Huc refertur à *CL. Theologis, Chemnitio Harm.*

Harm. Evang. cap. 12. p. 250. D. Mülleri Iudaismi lib. 3. cap. 3. p. 1337. segg. & aliis locus Ierem XXXI, 15. allegatus Matth. II, 18. Quamvis alii Prophetæ vaticinium literaliter agere existiment de cæde Infantum Bethlemiticorum & in viciniâ, non autem de luctu super abductione X. Tribuum in Assyriam, vel etiam tribuum Juda & Benjamin in Babel, siquidem v. 1. cum cap. præced. v. ult. collatus ostendat prænunciata ibi etiam fuisse, quæ eventura in Novissimis. Alia Exempla adducuntur ex Matth. XXI, 14. Marc. XI, 17. Ierem. VII, 11. Matth. XIII, 35. Psalm. LXXXVIII, 2. II. Cor. VIII, 14, 15. Exod. XVI, 18. II. Cor. XIV, 2 1, 2 2. Esa. XXVIII, 11. Collatio Exemplorum sub hoc & proximè præcedenti modo impletionis allegatorum ostendet, quod utraq; ad unam Classem faciliè reduci possint, sc. ad iteratam alicujus Generalis assertionis impletionem, fundatam sive in imitatione alicujus facti, sive in immotâ DEI sententiâ, semper benignâ erga Pios, semper aversâ ab impiis, ita ut, quocunq; tempore vivant, omnibus Piis gratiosus sit, reprehendat verò ac puniat omnes, qui priorum improborum peccata æmulantur.

VII. Cum probatum sit *Hypothesi Septimâ*, quod sub Scripturæ ambitu non solum intelligenda veniant expressè dicta, sed etiam implicita *Conseffaria*, per bonam consequentiam inde eruenda, hinc eadem quoq; dicitur *impleri*, non tantùm quando illud fit, quod expressè dicitur, sed etiam, quando unum *conseffariorum imibi latentium evenit*. Huc pertinet locus Matth. II, 23. *Vt adimpletur, quod dictum est per Prophetas, Quoniam Nazareus vocabitur.* Videantur, quæ de eodem superiùs dicta sunt in consideratione Sent. Quintæ. De Matth. VIII, 17. jam aliquid monitum est sub dictâ *Hypothesi Septimâ*. Quod Esaias proximè loquatur de *Portatione Peccatorum* nostrorum, quæ CHRISTUS in se recepit, tùm ex clarâ assertionem v. 11, 12. tùm ex propriâ significatione vocis כָּבֵד in se recepta bajulare Gen. XLIX, 15. Eccl. XII, 5. Esa. XLVI, 4. tùm ex antecedenti, quod est conjectio super eum & pœnæ v. 5. & culpæ v. 6. tùm ex modo portandi, sc. ut vulneraretur & attereretur, v. 5, 6. moreretur v. 8. laboraret anima ejus v. 11. tùm ex interpretatione Apostolica I. Pet. II, 24. indubitatum est. Cùm verò etiam *Corporis infirmitates* originem debeant Peccato, & ejusdem sint qf. pedissequæ, sequitur, quod earum,

7. per Impletum *Conseffarium.*

Matth. II, 23

Cap. VIII.
17.

quoque; maledictionem Sibi imputatam pertulerit CHRISTUS, in quem omnia hominum peccata cum Omnibus inde promeritis pœnis coniecta sunt. Ut igitur hoc ipsum doceret, potissimum quidem in diebus carnis de Animabus per Remissionem Peccatorum sanandis fuit sollicitus: Sed tamen multorum ægotantium Corpora etiam sanavit, non tantum Morbi maledictione, sed & in hæsiōne sublatâ. Videatur *Matth. IX, 2, 6, 8. Luc. IV, 18, 21, 35. Act. X, 36, 38. Chrysof. Hom. XXVIII. in Matth. f. 262.* Dicitur ab *Esaiâ* prædictum fuisse: Quoniam infirmitates nostras accepit, & ægri tudines nostras portavit. Non dixit, Dissolvit, sed Accipit atque Portavit: quod de peccatis potius mihi dictum à Propheta videtur, ut cum Iohanne conveniat dicente: Ecce Agnus DEI, qui tollit Peccata mundi. Cur ergo, inquis, de Morbis aut ægotationibus id dictum Evangelista in h. l. scripsit? Certè aut Historice testimonium Prophetæ accepit, aut subaperire voluit plurimas ægotationes ab animi peccatis originem trahere. Nam si Mors, que Morborum omnium fons est, à radiibus peccati pullulavit, quid mirum est si Ægotationes quoque, multæ inde nascantur, unde vel ipsa ægotandi potestas egressa est. Etiam hîc Chrysofomi interpretationem brevissimis indicat Epitoma- tor ejus *Theophyl. enarr. in h. l.*

Hypothesis Nona.

Nona: Vaticinia de Ecclesiâ N. T. sunt etiam sub mentione Ierusalem & Iudæa.

Propheta multoties vaticinantur de statu Ecclesiæ N. T. sub prædictione felicitatis obventura Jerusalem & vicinis locis; quum & Ierusalem & Iudæa istius fuerit Typus ac Figura.

Cum hæc omnia in vulgus nota sint, exempla aut probationes allegare supervacaneum est. Occurrit hujusmodi prædictio etiam *Ierem XXXI, 38, 39, 40.* inferius alleganda.

Hypothesis Decima.

Decima: Interdum etiam in N. T. Vaticinii alicujus figuratè propositi impletur.

Nonnulla Phrasibus figuratis in Scripturâ N. T. prædicta aut præfigurata in Novo aliqua ex parte animadvertuntur impleta etiam in proprio istorum Verborum sensu. Brevius: Aliquan- do non

67

do non tantum diavola, sed etiam ἡτὸν alicujus
phraeos figuratè concepta impletum legitur.

Exemplo sit *Esa.* LX, 6. 7. ubi conversio Gentium ad Messiam figuratè legitur descripta sub itinere in Camelis & Dromedariis, sub adductione Pecorum ad Sacrificia. Et tamen in Magis, Gentium ad CHRISTUM converfarum in N. T. primitiis, quoad proprium sensum etiam fuit impleta ista oblatio Auri ac Thuris *Matth.* II, 11. Conf. *Psal.* LXXII, 10. Quod non tantum convenientia sit Scripturæ de Israelitarum & CHRISTI ex Ægypto reddito, indicatum est ad *Hypoth.* VIII. Num. 3. ex *Matth.* II, 15. sed etiam, quod istorum Eductio fuerit Figura liberationis per CHRISTUM à Peccato, potestate Diaboli & mortis, & tamen etiam, coincidit ipsa itineris ac locorum ratio, quod CHRISTUS per illud ipsum desertum, per quod Israëlita in terram promissionis ducti, iter suscepit ac loca ubi his Lex lata, ubi Serpens æneus in Mortis antidotum erectus fuerat, transierit. *Vsu Hypotheos* hujus apparebit etiam in explicatione textus *Ierem.* XXXI. *Cap. seq. Sect. IV.* proponendâ.

C A P. IV.

Postremæ Interpretationis explicatio & Confirmatio.

Cùm superius indicatum sit, maximè probabilem videri Interpretationem, quod S. *Matthæus* & *Zachariæ* locum adduxerit, & simul in citatione ad *Cap.* XIX. atq; XXXI. *Ieremiæ* respuerit, ad ejus explicationem atq; probationem superest jam specialior consideratio tum textus Evangelistæ, tum utriusq; Prophetæ.

Sectio I.

De Textu Evangelistæ. *Matth.* XXVII. I-II.

Quia S. *Matthæus* historicam suam Narrationem præmissam ex Prophetica Scripturâ deinde confirmat, ideò proficuum erit, istius textus Analysis cum quibusdam notis proponere, ut tanto facilius queat postmodum offendi, ad quæ membra descriptionis pertineant allegata Prophetarum Scripta.

I 2

Pro-

C A P. IV.
Postrema
Interpretationis
asser-

tio.

Sect. I.
TEXTUS

Matth.
XXVII. I, II.

De 1. Proditore CHRIS-
 TO, HO-
 stilo
 Consilium,
 & Factum.

Proditus erat CHRISTVS: Proditor Iudas. Circa Proditum
 narratur Hostile tùm Consilium v. 1. cuius Tempus (*Manè factò*)
 Auctorum & Copia (*Consilium inierunt Omnes*) & Eminentia in sta-
 tu partim Ecclesiastico, (*Principes Sacerdotum*) partim Politico (*&*
seniores Populi) item Scopus Personalis, (*adversus Iesum*) Realis, (*ut*
eum morti traderent.) Tùm Factum v. 7. in Vinciendo, (*& ligantes*
ipsum, ὁμοθυμαδὸν αὐτὸν) & Ducendo respectu termini A quo, (*Ab-*
 2. Proditore duxerunt, sc. à suo Synedrio) Ad quem, (*Tradiderunt eum Pontio*
 Iudà, Pilato Præsidi, sc. Rom. imperatoris Vicario & Ethnico.) Sequitur
 de Proditore Judà Historiæ Narratio v. 3-9. & Prophetarum alle-
 (1) Histori-
 ca narratio, 4. & pecuniâ. v. 5. 8. Penitentiæ i. causa *πενιτεῖα* fuit CHRIS-
 de ejus STI condemnatio, (*Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod dam-*
 Penitentiâ, *natus esset,* sc. ad mortem v. 1. *penitentiâ ductus*) 2. Signum Reale,
 oblatio accepti pretii proditorii, ad pacifcentes, pro pacto ne-
 fario rescindendo. (*Retulit triginta argenteos Principibus Sacerdo-*
tum & Senioribus,) Verbale autem fuit Confessio Culpæ tùm Gen-
 eralis (*Dicens, Peccavi*) tùm Specialis, indicans culpæ Actum, (*Tran-*
dens, Sic v. 3.) & Objectum, (*Sanguinem justum.* Ita habet Vulg. si-
 cut & Regius Codex legit *δυναμιον*, quod v. 24. in omnibus legi-
 tur. Reliqui autem habent *αἷμα*, *infontem*, innocentem, h. e. qui
 de jure nulli prænx est obnoxius. *Sanguis* autem accipitur pro
 homine occidendo vel occiso, quia istius cædes plerunq; fit San-
 gvinis effusione. Sic v. 6. 8.) 3. Eventus fuit Desperatio, cuius
 (1) causa adjuvans censenda est responsio Procetum Judaico-
 rum, se eximentium, (*At illi dixerunt, quid ad nos?*) & ipsum absq;
 solatio rejicientium (*Tu videris.*) (2) Consequens, tùm respectu
 pretii propter quod scelus patravit, in desperationem ultimò
 definens. Hujus ex abominatione abjecti Modus, (*Et projectus ar-*
genteus; scil. cum disruptione, quod *πίπτειν* propriè notat, ut ex
 indignatione atq; fremitu, cum Pontifices & Seniores illud ad se
 recipere nollent. marsupium disruperit, adeoq; argenteos in ter-
 ram disjecerit) & Locus (*in Templo,*) tùm etiam respectu sui ipsius,
 secutus est abitus (*Recessit & abiens, &c. Απεχώρησεν,* secessit in
 locum solitariu, ex desperatione fugiens hominum consortia,
 atq; ne in proposito *ἀποχρησίας* impediretur) & tandem miser
 interi-

interitus, (*Λαγνέο se suspendit, ἀπὸ γλῶττο, strangulatus est.*) Sequitur de Judæ *Pecuniâ*, quam post se reliquit, quomodo fuerit 1. *Accēpta*, (*Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, &c. Qvi à Judâ illos recipere noluerunt, ne viderentur ad dimissionem.*) *CHRISTI* per pacti rescissionem teneri, in Templum projectos receperunt, secedente ac se suspendente eorum Possessore.) 2. *Impensâ*, v. 6, 7, 8. Indicatur hoc (1.) *Negative*, ubi ipsa *Negatio* (*dixerunt, Non licet eos mittere in Corbonam,*) *Ratio* (*quia pretium sanguinis est, h. e. hominis ad necem traditi, ut v. 4. nominatur ἡ τιμὴ τῆς πνευμῆος. v. 9.*) (2.) *Affertive*, ubi *Antecedens Consilium*, (*Consilio autem inito*) ipsum *Factum*, sc. *Emtio*, cujus causa *Efficiens* fuerunt *Principes sacerdotum*, (*Emerunt*) *Instrumentum*, XXX. *Argentei*, (*ex illis*) *Objectum*, *Ager* (*agrūm figuli*. Dicitur est *Figuli*, ratione *possessionis*, quia ad talem pertinuit. *Verisimile* est, quod etiam ratione *usus* ad *figulina opera*, hoc nomen gesserit, sed *argillâ* aut *limô* jam omni exhausto inutilis redditus fuerit, adeoq; vili pretio licuerit.) *Finis*, (*in sepulturam peregrinis*, sc. natione *Ethnicis*, sed religione *Judeis* h. e. *Profelytis*, vel solis etiam *Religiosis*. De merorum enim *Ethnicorum* sepulturâ ipsos sollicitos fuisse non est *verisimile*, quum *Ethnicæ* potestati tunc *subjecti* non potuerint illos cogere, ut in loco à se assignato mortuos suos sepelirent. Nec *Judeorum*, utut peregrè aliàs habitantium, sed propter *Templum* & *Sacrificia* ad *Jerusalem* venientium ibiq; defunctorum funeribus locum, vel saltem in sepulchreto plebejo, cujus *II. Reg. XXIII. 6. 1er. XXVI, 23.* mentio fit, eos invidisse *credibile* est. Cum verò *Religiosos Gentiles*, utut *Religione* consentientes, tamen ob *exosam* ex *Gentibus* *nativitatem*, & quod ad *Leviticarum* *ceremoniarum* *observationem* se non adeo obstringebant, quasi *immundos* adhuc habitos ex *Act. X, 1, 2, 14, 15, 18, 27.* appareat, de *peculiaribus* istorum *sepulturâ* fuerunt solliciti. Forsan etiam locus horum *sepulchris* antea destinatus, sed jam satis repletus fuit, ut propterea alium *coemere* necessarium judicaverint. Consequens hujus *emtionis* est *Agro* *impositum* *Nomen*, cum *indicatâ* *ejus* *Ratione* & *Duratione* (*Quapropter vocatus est Ager ille Ager Sanguinis, u. g. in hodiernum diem.* Quod hoc *Nomen* non *inditum* sit à *Pontificibus*, sed aliis, quibus ista *historia* innotuit, ex *Act. I, 18, 19.* colligitur.)

& Pecuniâ
rum Ac-
ceptâ
tium Im-
pensâ.

Qui Pere-
grini h. l. ino-
telligendi.

(2) Propheticæ Narrationi subiungitur Prophetica Allegatio, v. 9. ubi 1. Causa citationis, sc. animadversa eo tempore impletio (Tunc impletum est) & 2. ipsa citatio (1.) Scriptorum, unius quidem sub Nomine proprio, (quod dictum est per Ieremiam.) Alterius autem sc. Zachariæ sub Nomine Officii, (per Prophetam dicentem, &c. Vid. Cap. preced. Hypoth. 3. Ea enim quæ subjunguntur, potissimum leguntur apud Zachariam) (2.) Descriptionis, in quâ refertur 1. factum de pecuniâ (1. acceptâ, ubi & indicatur, quis acceperit, & quid acceperit quoad Numerum ac Materiam s. Metallum, (Et

ἔλαβον. accepērunt Triginta argenteos. Græcum ἔλαβον, & potest esse tercia pluralis, significans Acceperunt, & Prima singularis Accipi, quomodo & Syrus vertit, & cum textu Zachariæ congruit, ut scilicet, seq. dicitur. (2. impensâ, sc. ad Usum geminum: Prior fuit Emtio Personæ, ubi Pretii in genere, & Emti, & Emtorum fit mentio

τιμή quid. Pretium appretiatum, quem appretiauerunt à filiis Israël, τιμή proprie significat Honorem, à τίω Honoro; postea etiam pretium, quod aliquid ut pretiosum æstimatur. Sic etiam τιμάω, ὦ, honoro, adeoquæ in pretio habeo, magni æstimo. Quando igitur in textu emphaticè repetitur τὴν τιμὴν ἔπιμημένον, ὃν ἐπιμήσαντο, magnitudo pretii & æstimii, quo CHRISTUS in istâ emptione æstimatus est, notatur, quamvis Ironice, ut & res ipsa & textus Propheticus docet. Verba, A Filiis Israël, non inconcinne coniunguntur cum voce Appretiatum, ut sensus sit, Appretiatum à filiis Israël, quomodo apud Zachariam dicitur: Appretiatum sum ab eis. Hoc modo verba ὃν ἐπιμήσαντο essent quasi in parenthesis legenda. Alii combinant cū verbo Acceperunt. Aliis potius placet, statuere Ellipsin Articuli ὃι vel voculæ τῶν & δὸν accipere pro ἔξ, hoc sensu: Quem æstimaverunt Quidam, vel, Qui sunt ex filiis Israël, sc. populi Israelitici Proceres. Confer. D. Glass. Gramm. sacr. tract. 2. can. 2. pag. 162. seqq. & lib. 3. tract. 6. pag. 538.) Alter pecuniæ usus fuit Emtio Fundi. Hic usus est descriptus mentione Emtorum (Et dederunt, Syrus legit, Dedi,) Pretii (eos, sc. XXX Argenteos.) Fundi (in agrum) Venditoris (Figuli) Sequitur (2. facti mandatum (sicut constituit mihi Dominus.) Hæc Analysis Textus Evangelistæ ideo etiam in minutiores partes sic facta est, ut tantò facilius ex collatione cū textibus Prophetiis animadverti possint varia membra, in quibus isti partim literaliter, partim typicè fuerunt impleti.

A Filiis
Israel.

Sectio

Sectio II.

De Textu Zach. XI, 12, 13.

Post vaticinium de diruendo *Pastorum* edificio, h. e. Jerusalem v. 1. 2. 3. subjungitur *Maleficium Pastorum* in Ecclesia & Politia tùm Priorum v. 4. 15. tùm Posteriorum v. 15, 18. *Priorum* recensetur multiplex *Peccatum* 1. respectu commisi *Gregis* v. 4. 5. *Sævitia* (*Pecus occisionis*. *Possessores earum interficiunt*, scil. per lethiferam doctrinam aut tyrannidem) *Avaritia*. (*vendant illas*, sc. Oves,) *Hypocrisis*. (*Quisq; dicit, Benedictus Iehova, quod ditatus sum.*) Subjungitur *Pœna* etiam *Gregi* imminens, ob complacentiam in istis *Pastoribus* v. 6, 2. respectu *Boni Pastoris* sc. CHRISTI, Hujus (1.) *Actio*, tùm *Misericordiæ*, in pascendo v. 7. tùm *Iustitiæ*, in *Pastorum* succisione, ob supinum sui contemptum, v. 8. omisâ ulteriori *pactione* v. 9. *Baculi* jucunditatis contractione, v. 10, 11. (2.) *Merces*. Hic itidem repræsentatur *Judæorum* tùm *Culpa*, in malitiosâ *Datione* commissa, v. 12 per *Redditionem* verò exprobrata, v. 13. tùm *Pœna*, v. 14. Sequitur de *Posteriorum* *Pastorum* culpâ, typicè repræsentatâ, v. 15 malitiosè perpetratâ v. 16 cum infecuratâ pœnâ v. 17.

Textus, quem *Matthæus* potissimum respexit, est v. 12, 13, ubi *Dramaticè* descripta est *Merces* 1. *Postulata* (1 à quibus: *Dixi ad eos*. Pronomen *Eos* respicit non propinquius *Nomen*, sc. *Pauperes Pecorum*, de quibus v. 11. (Hi enim *Christum* observabant, & verbum *Domini* in eo agnoscebant. (sed remotius, sc. *Eos*, quorum anima naufragavit in *CHRISTO* v. 8. (2. *Quomodo*. *Alternativè* scil. ut ipsorum *judicio* committeret, quid hæc in parte æquum aut iniquum sit. (*si bonum est in Oculis vestris, afferite mercedem meam, & si non, quiescite*.) 2. *Data*. Hic notatur *Pondus*, (*Et appenderunt mercedem meam*. Solebat enim *pretium* more *prisco* appendi ad *stateram* II. *Sam.* XVIII, 12. *Ier.* XXX I. 9. &c.) *Numerus* (*Triginta*) *Materia*, seu *Metallum* (*Argenteos*) 3. *Repudiata* *Ubi* 1) *DEI* *mandatum* (*Et dixit Dominus ad me*) In hoc *Mandato* exprimitur tùm *Opus* (*Projice illos*. *Ebr. illum*, ut referatur ad *רצו* *verf.* præced. quod nomen significans *Mercedem* etiam *Masculinè* usurpatur *Eccl.* IV, 9. *Ezech.* XXIX, 18. &c. tùm *Scopus*, (*ad statuarium*. *רצו*) in genere significat quemcunq; *Formatorem* alicujus operis. E. g. *fabrum ferrarium* & *lignarium*. *Esa.* XLIV, 9. seqq. sæpius autem de *Figulo* usurpatur II. *Sam.* XVI, 1, 27. I. *Chron.* IV, 23.

Jerem.

Sect. 2.

Textus

Zach. XI. de
Pastorum1. Edificio,
2. Maleficio,
tùm Priorum,
resp. Gregis.3. Boni
Pastoris.

tùm Posteriorum.

Speciatim
vers 12, 13.Dramaticè
inducitur

Merces

1. Postulata.

2. Data.

3. Repudiata.

Jerem. XVIII, 1, 2, 3, 6, 11. *cap.* XIX, 1, 11. *Psal.* II, 9. *Esa.* XXIX, 16, XXX, 14. XLI, 25. *Thren.* IV, 2. Aquila h. l. vertit *ἀλάσθη*, Evangelista *κεραμεία*, Figulum, adeoq; à LXX. versione, quæ *χωνευτήριον* habet, ob dissonantiam à textu Ebræo recedens.) 2.) Prophetæ Obsequium, declaratum & Verbo & Facto. Verbum fuit Ironicum, quod & indignitatem vilipendii, & indignationem adversus ingratisimos contemtores exponit. (*Decorum pretium, quo appetiatus sum ab eis.* קָרָן מַגִּנִּיפִּי Magnificencia pretij, quæ apud Matthæum bene redditur τιμή Honorabile pretium, quo appetiatus sum ab eis. Conf. *Secl. præced.* In Facto indicatur Opus, quod attulerit (*Et tuli triginta argenteos*) atq; projecit, (& projecit illos, Ebr. יָרַח illum, ut referatur ad קָרָן sicut supra) Locus (in *Domum DEI*, h. e. templum) Scopus (*ad יָרַח Figulum.*)

Convenit cū
Evangelistæ
scripſione
i. quoad Rē,
de Pastorem
Maleficio,
resp. Gregis

Pro clariùs intelligendo hoc textu Prophetico, ejusq; cum citatione Matthæi consensu, imprimis observandum, 1. quod *Cap. III. Hypoth. 5.* annotatum est, in eodem contineri *visionem* qf. *in Dramate ostensam*, ubi *Propheta Comædus diversarum Personarum* verba & actiones partim recensuerit, partim repræsentaverit. Conferatur deinde hoc Symbolicum Vaticinium cum Impletione, & accuratissima deprehendetur consonantia. Populus Judaicus tempore CHRISTI erat vexatus & dispersus, sicut Oves non habentes Pastorem. *Matth. IX, 36.* Nam Proceres Ecclesiastici ac Politici, qui Pastores ejus se profitebantur, iisdem se maculabant Peccatis, quibus Propheta ipsos v. 5. notaverat, sc. *crudelitate* in perdendo *Matth. XXII, 15.* & à salutaribus pascuis severè prohibendo, *Matth. XXIII, 13. Ioh. IX, 22.* it. *Avaritiâ. Matth. XXIII, 14. Luc. XVI, 14. Hypocrisi*, in ipsis sapiſsimè & deprehensâ, & reprehensâ, *Matth. XXII, 18, 19. cap. XXIII, 5.* seqq. &c. Etiam in ipsâ actione cum Judâ proditore, prout à S. Matthæo descripta est, animadvertitur ipsorum *crudelitas*, quod CHRISTUM, cujus innocium sanguinem ipse Proditor coram ipsis confessus erat, condemnarunt ad mortem v. 3. Peccatorem autem desperationi propinquum absq; ullo solatio reliquerunt. v. 5. *Avaritia* fuit, quod non nisi Triginta argenteos pro CHRISTO prodendo dederunt, quæ & hos ipsos à Judâ projectos receperunt. v. 3. 5. *Hypocrisis* autem, quod prodicionem innocii sanguinis nihil ad se perti-

pretium Sangvinis v. 6. pro quo tamen effundendo omnibus viribus tunc laborabant. Quomodo CHRISTUS se Bonum Pastorem Judæis exhibuerit, abundè testantur Evangelistæ, & in ipsâ Passione ultimâ historiâ ad hujus considerationem manuducit tùm allegatio variciniî Prophetici Zach. XIII, 7. Matth. XXVI, 31. tùm CHRISTI professio ib. v. 55. tùm ipsorum Hostium sarcasmus cap. XXVII, 41, 42, 43. Inprimis circa pretium CHRISTI proditi, ad quod S. Matthæus directè ac proximè hunc locum Propheticum allegat, manifestus est consensus. Pretium appendunt Procures Judæorum, quorum anima nauseavit in CHRISTO, adeò quidem, ut de eo tollendo omnem moverent lapidem, cap. XXVI, 3. Datio Mercedis fuit ipsorum arbitrio relicta. Ib. v. 15, 16. Convenit exactissimè Pretii Ponderatio (Cap. XXVI. 16. ἐγνωσθη Ponderatio, Est ea ipsa vox, quâ LXX. in loco Zachariæ expressere appenderi. Nam verbum ἵσχυι Statio, etiam usurpatur de ponderatione. Xenoph. Pæd. 8. τὴν δὲ ἀειδίμωτον καὶ μετρίωτον καὶ ἰσχυίως πειράματα ἔχουσι. Hinc usitatissima pecuniæ Græcorum species στήρη, sicut ἱσχυί Siclus à ἱσχυί ponderavit, Στετήρη ponderum scientia. Στάδωτος pensum, Σταδίμωτον ponderare, & apud Latinos usitata vox Statera) Convenit Numerus & Materia, sc. Tringinta Argentei, cap. XXVI. 16. cap. XXVII. 3, 5, 6. Indignitas Facti, quæ & per Ironiam & Projectionem Pretii apud Prophetam exaggeratur, in eo sita est, quod Judæi, ii ipsi, apud quos CHRISTUS omnem curam Pastoralem impenderat, non tantùm nullam ipsi gratiam aut mercedem rependerunt, sed ei contra, cujus ope ad occidendum eum usi sunt, tradiderunt Mercedem, & quidem vilissimam, scil. 30. Argenteos, quibus Mancipium per bovem cornupetam occisum æstimabatur. Exod. XXI, 32. Hæc Merces Judæa data etiam dicitur Merces CHRISTI, & Pretium Appretiati: quia hoc ipso inito cum Judæa pacto testati sunt, quanti eum ejusque Pastoralem curam æstimarent. Quoad Mercedis istius repudiationem cuncta quoque congruunt, quia Judas retulit 30. Argenteos, & quidem iis ipsis, à quibus acceperat, sc. Principibus Sacerdotum & Senioribus v. 3. Cum hi non statim eos reciperent, ne viderentur pactum rescidisse, allatos cum impetu atque indignatione projecit, & quidem in Domum DEI seu Templum v. 5. qui postea Dati sunt Figulo sc. pro Agro emto v. 7.

& Boni
Pastoris,

Nominatim
de Mercedis

Datione,

Ponderatione,

Repudiati-
one.

K

Nec

3. quoad
Verba.
non obstan-
te aliquâ
Omissione.

Adjectione,

Mutatione.

Nec tantum quoad Rem ipsam optimus est consensus Syri-
bolicae hujus Prophetiae cum Historia per Evangelistam descripta,
sed etiam quoad Verba, quae à S. Matthæo allegantur. v. 9. 10. ut
dicta per Prophetam. Ut hoc dilucidius appareat, omnino hic
recolendum est, quod *Cap. præced. Hypoth. 6.* de occurrente in hu-
jusmodi citationibus aliquâ vel Omissione, vel Adjectione, vel Mu-
tatione, dictum atque diductum est. Nam & hic occurrit (1.) *Omissio*
verborum Prophetiarum de postulata & appensâ mercede, ita
de projectione ejus in Domum Domini tum mandatâ tum factâ.
Quia pauca allegata fuerunt instar digiti ad fontem; ubi plenior
habetur explicatio. (2.) *Adjectio* Finis, cur Argentei dati fuerint
Figulo, sc. dederunt in Agrum s. pro Agro. Ideo autem hoc ad-
ditum est ab Evangelistâ, ut & per Jeremiam citationem, & per Agri
mentionem (cujus Zacharias non meminit,) apud Jeremiam do-
ceret inquirere Scripturam de hujusmodi Agro, prout in Histo-
riâ eum describit. Quod Zacharias implicite dicit, *projecci ad Fi-
gulum*, sc. ut darentur ipsi dicti argentei, id Evangelista exprimit
Dederunt. *Appretiatum* apud Evangelistam illustratur per super-
addita verba, *quem appretiauerunt*. 3. *Mutationum* distinctæ, quas
suprà numeravimus, species itidem hic occurrunt. Est quædam
immutatio *Ordinis*, ut quod apud Prophetam præmittitur, *Dixit
Dominus ad me*, apud Matthæum subjungatur: *Sicut constituit mihi
Dominus*. Est Mutatio *Verborum*, per *aliorum substitutionem*, quando
 אֲבִיכֶם Ab eis, redditur, A-Filiis Israel. Quos enim intelligen-
gos esse docet integer Prophetæ contextus, eos Evangelista ex-
pressè nominavit explicationis gratiâ & ad exaggerationem sce-
leris, quod ii ipsi, qui fuerunt ex filiis Israël, tam atrociam in Mes-
siam commiserint. Porro pro *Appenderunt argenteos*; ponitur
Appretiauerunt eum: quia ista pecuniæ appensio ob CHRISTI ap-
pretiationem seu æstimationem facta est. Ad Mutationem Ver-
borum *eorundem* per aliam flexionem referendum est, quando
 ἐλαβόν vertitur in Plurali *Acceperunt*. Quando autem singulari-
ter exponitur, convenit cum ἔλαβον *Accepi*. Cum fermè omnes
illud ἐλαβόν pluraliter vertant, ob sequens verbum ἐδούκα
(quamvis & hic in singulari legat Syrus, & in Græco ἐδούκα legen-
dum esse contendat Piscator in comm.) pulchra tamen harmonia
est

est cum Prophetâ. Quia enim refert, quæ Dramaticè egerit, idè de se in Primâ Personâ locutus est; Et quia hoc ipso propriè non suas, sed aliorum plurium Actiones futuras repræsentavit, idè istis completis ad sensum ac mentem Zachariæ dicitur, *Acceptus sum, Dederunt.* Sic etiam Verbum Passivum Primæ personæ, *Appretiatum sum*, Evangelista expressit per Participium & per Activum tertiæ Personæ, *Appretiatum, quem appretiauerunt*, sensu planè eodè. *Ibi* per Exclamationem & Ironiam: *Hic* nudè resensetur.

Sectio III.

De Textu Jerem. XIX.

Totius Capituli Argumentum est *Comminatorium* adversus Judæam & Judæos, potissimum verò Jerusalem, ejusq; incolas. *Partes* duæ possunt constitui. In *Priori* est *Comminatio* per *Emblema Parabolicum* proposita & exposita v. 1, 14. In *Posteriori* autem nudis ac claris Verbis prolata. v. 14. 15. *Prior* in Valle Hinnon coram Proceribus: *Alterâ* in Atrio Templi, coram Omni populo est pronunciata.

Emblema Parabolicum est Vasis apud Figulum emti in valle Benhinnon confractio, cui duplex addita est *Concio*. *Vna* respicit *Lagenam* integram; *Alterâ* verò *Confractam*. *Quoad* *Priorem* ponitur 1. *Protasis*, continens DEI mandatum de *itione* tum ad Figulum v. 1. tum ad Vallem v. 2. *Scopus* *itionis* ad Figulum fuit emtio vasculi testacei. (בבוק בוקו dicit Kimchi vas stricti orificii, quod bibentem aut fundente homine sonet Bacbuc. Derivatur à בבקו evacuavit. Vid. v. 7.) *Testes* ad hunc actum adsciti, de Senioribus Populi, & de Senioribus Sacerdotum, quos etiam circa ea, quæ in Valle gerenda ac dicenda essent, præsentem esse voluit DEUS. Conf. v. 10. *Vallis* istius, ad quam eundem erat, indicatur Nomen, desumptum à pristino possessore, (*Vallis Benhinnon*) & *Situs* ante *Portam* Figulorum (Ebr. ad verbum: *Quæ apertio portæ Figulinæ*, id est, ubi aperitur porta, quâ itur ad officinas figulorum. Cum in Ebr. sit חרוקות quidam deducunt à חרם quod Solem significat, & explicant de *Portâ Orientali* seu ad ortum Solis sitâ. Sed contextus ostendit, eam intelligi, quâ itur ad vallem Hinnon. Hanc autem versus Meridiem sitam fuisse probatur ex

Soct. 3.
Textus
Jerem. XIX.
1. Literalis
Explicatio:
Proponit
Concionem
(1) Symbolicam, circa
Lagenam
tum Integram; ubi
Protasis.

Iof. XV, 8. cap. XVIII, 16. Vel igitur dicendum, quod *solaris* dicta sit, quia maximo Solis calori sc. meridiano exposita, vel cum aliis statuendum potius, esse permutationem literæ D pro W, quam etiam Pagninus in Lexico, & Buxtorf. in Concord. sub tit. שׁוֹלַר ad Iob. II, 8. notavit, adeoq; appellatio deducta est à Nominē שׁוֹלַר *Testa s. Figula*, quod hic etiam v. 1. habetur. Quia ante istam portam fuerunt officinæ Figulinæ, ideo Deus ipso indicati loci situ voluit Judæos cōmonere, quod cum iis acturus sit sicut Figulus cum luto, quod cap. *præced.* XVIII. per Emblemata expositum docuerat.) Sequitur 2. *Apodosis*, in quâ Concionis tūm Mandatum v. 2. tūm Tenor v. 3, 10. ubi, post *Exordium* ad excitandam Attentionem, subjungitur *Prophætia* de Malo, quod passuri sint Judæi, *partim* in Valle istâ per Stragem, v. 3-7. *partim* in ipsâ Urbe Jerusalem per Excidium & antecessuram Famem tempore Obsidionis v. 9, 10. Malum in Valle Benbinnon obventurum describitur prius in *Genere* quoad secuturum audientium pavorem. (*Eccle ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis, qui audivit illam, tinniant aures ejus.* v. 3. Indicatur maximam futuram esse pœnam, non toleratu tantum, sed vel auditu ipso horrendam. I *sam.* III. 11. II, *Reg.* XX, 12.) item quoad antecedentes hujus Mali causas sc. peccata in isto loco commissa, nominatim idololatricam (*Eo quod dereliquerint Me, & Alienum fecerint locum istum, & litaverunt, &c.* Alienaverunt hunc locum per abusum ad cultum Deorum Peregrinorum. *Exod* XX, 3. XXIII, 15. &c. imitati Gentiles, qui *alium* dicti sunt propter diversum à populo Dei orium & cultum. *Deut.* XVI, 15. XXIX, 22. I. *Reg.* XI, 8.) Homicidium v. 4. (*repleverunt locum istum sanguine innocentum*, sc. Liberorum, qui citra culpam suam ibidem immolabantur Molocho, *Cap.* VII, 31, *Psalm.* CVI, 37. H. *Chron.* XXVIII, 3. XXXIII, 6. Hos innocentes DEUS *Ezech.* XVI, 20. vocavit *Filios suos*, utpote per Circumcisionem spiritualiter regenitos.) Extructionem Excelsorum Baaliticorum v. 5. Locus Parallelus est *cap.* VII, 31. *Post eam specie* exponitur Malum Judæis ibi obventurum, sc. Bellica Clades, descripta tūm Appellatione, sc. Immutatione Nominis, ut pro *Tophet* ac *Valle filij Hinnon* appellandus sit *Vallis Occisionis*, v. 6. (*Tophet, vel a* תופת Tympano dictum, quod tympanorum sonitu cavertur, ne liberorū comburendorum ejulatus audirentur, aut quod

Choreas.

Choreas ad Tympani sonum in isto suo gentili festo agitent. Tale enim ad choreas usitatum instrumentum sonorum communiter ista vox denotat *Exod. XV. 20. Iud. XI. 3. 4. I. Sam. XVIII. 6. Iob. XXI. 11, 12. Esa. XXIV. 8. XXX. 3. 2. Ier. XXXI. 4. Conf. Psalm. LXVIII. 26.* Alii habent pro Nomine Aucto, à rad. פח Pulver fuit, ut dicta fuerit *amena vallis*. Hæc postmodum appellanda fuit Vallis Occisionis, quia multi ibi erant occidendi v. 7. quin etiam in urbe perituro rum cadavera ibi sepelienda. v. 11. Locus parallelus est *cap. VII. 3. 2.*) *Tùm* Enumeratione, quomodo unum alteri succellurum sit, scil. Evacuacioni Consilii ipsa Occisio per Gladium, Occisioni insuper cadaverum in sepulcorum consumtio. Fortius *Pænæ Causa Efficiens Principalis DEUS, Instrumentalis autem quoad Occisionem Hostes, quoad cadaverum consumtionem Bestiæ & Aves cæli nominantur.* v. 7. (Non est frustranea observatio *Corn. à Lap. in b. l.* quæ etiam in *Bibl. Belg. Glossarij* extat, quod de evacuacione consilii usurpatur verbum קקב unde Nomen קקבב Lagenula, quod v. 1. usurpatur, derivat Schindl. in Lexico. Sicut enim Vas illud, quod Propheta emerat, atq; in manibus gestabat, omni potu erat vacuum, solum aërem capiens: ita minatus est DEUS, se evacuaturum omnia Judæorum pro sua conservatione consilia, ut quasi in aërem evanescant. De tali Evacuacione Animi in consiliis usurpatur *Esa. XIX. 3*, sicut de Evacuacione Regionis aut Urbis per excidium hominum, *Esa. XXIV. 1, 3. Ierem. LI. 2. Nab. II. 3-11.*) Malum *super ipsam urbem Ierusalem* venturum nunciatur, v. 8, 9. Hujus magnitudo proponitur æstimanda *tùm* ex Prætereuntium (v. 8.) interno stupore, atq; externo Sibilo admirationis & subsannationis indice. *Thren. II. 25. Zeph. II. 15. Iob. XXVII. 23.* (Est eadem comminatio, quæ v. 16. Capitis præcedentis, quod ratione Scopi cum *cap. XIX.* cohæret ac convenit. Sic stupor & sibilus junguntur, *I. Reg. IX. 8. II. Chron. XXIX. 8. Ierem. XXV. 9, 18. XLIX. 17. L. 13. LL. 37. Ezech. XXI. 36.*) *tùm* ex incolarum actione, sc. devoratione carnis priorum Liberorum & amicorum, ob famem ex hostili obsidione secuturam v. 9. (Notatu digna est *Pænæ* v. 7, 8, 9. descriptæ cum antegressâ *Culpâ* v. 4, 5. analogia. Peccarunt Judæi per imitationem cultus Peregrinorum, h. e. Gentilium: Per hos ipsos etiam puniti sunt. Ubi sanguinem innocentem effuderunt, ibi ipso-

ipforum Sangvis iterum effusus est. In quâ valle occiderunt Liberos, ea facta est vallis Occisionis Parentum. Peccârunt crudeli immolatione Filiorum & Filiarum: Reducti postea sunt ad eas angustias, ut filios & filias pro cibo suo crudeliter mactarent. Dereliquerunt DEUM: ideo ab eodem derelicti sunt. Fecerunt suâ abominandâ immolatione, quod Deo nunquam in cor ascenderat: Fecit DEUS, ut nec in eorum cor postea ascenderet consilium, quo internecionem evaderent.

rum Confractam; ubi Protasis & Apodosis.

Altera Emblematica Concio respicit Lagenam Confractam, vers. 10, 11, 12, 13. Nam & hic DEUS Prophetam docuit rûm Protasin v. 10. de Confractionis Actu, Loco & Testibus: Tùm Apodosin, in quâ r. ipsi actui confractionis, ut nequeat redintegrari, comparatur totalis perditio urbis ac Populi. (Conf. Esa. XXX. 14.) 2. Consequens hujus Actus, sc. Projectio testarum in vallem Tophet, accommodatur ad Projectionem Cadaverum ibi sepeliendorum. (Conf. cap. VII. 3 2.) 3. Loco, ubi confractum est Vas, nempe Valli Tophet dicitur similis futura urbs Jerusalem, quia & per ignem cremanda sit, quomodo infantes ibidem cremati, & similis fâtor ex multitudine hominum, fame ac gladio pereuntium in urbe, qualis ibi ex immolatis abominandis sacrificiis, adeoq; par utrobîq; immundities futura. Quod enim loca, ubi cadavera jacuerunt, immunda habita fuerint apud Judæos, notum est. 4. Testes hujus confractionis adhibiti Seniores Sacerdotum & Populi, (Vid. v. r.) repræsentârunt universale futuræ pænæ Objectum, nempe Domus Jerusalem, h. e. Populi; Domus Regum Iuda, h. e. Procerum Politicorum; Omnes Domos, ubi ad idolatriam Sacerdotum ministerio usi sunt. v. 13. (ista Personarum puniendarum distributio adhuc clariùs proponitur in loco parallelo, cap. VIII. 1, 2, 3. Postquam enim in fine cap. VIII. de Tophet appellandâ Valle Occisionis de futurâ ibi sepulturâ, de cadaveribus per bruta devorandis eadem dixerat, quæ hæc v. 6. 7. 11. subjungit classes eorum, quorum cadavera projicienda sint ob eundem hic quoq; nominatum Astris exhibitum cultum idololatricum scil. Regum & Principum, h. e. Procerum Politicorum, Sacerdotum & Prophetarum, h. e. Ecclesiasticorum, & deniq; etiam promiscuè Civium, s. populi.)

(2.) *Nudè propositam*

Concionis posterioris, quæ claris ac nudis verbis proposita est, indicantur Circumstantiæ. 1. Tempus, nempe post reditum ex To-

Tophet. 2. *Locus*, Atrium Templi. 3. *Objectum*, Omnis Populus, v. 14. Sequitur ipsa Concionis *Summa*, in qua 1. *Propositio* Prophetica & comminatoria de plurimis malis super Jerusalem atq; omnes ejus urbes venturis. 2. *Confirmatio* à DEI Veritate, quia dixit, & ab ejus Justitia, vindicaturà Judæorum pertinaciam atq; inobedientiam. v. 15.

Premissâ observatione in *Cap. præced. Hypothesi Quarrâ* propositâ, quod multæ in V.T. Historiæ etiam Typi ac Figuræ sint eorum, quæ post CHRISTUM exhibitum futura erant, ad hujusmodi classem referimus etiam Historiam *Ier. XIX.* descriptam, quæ simul fuit *Typus partialis* eorum, quæ in emtione Agri pro sepulturâ Peregrinorum factâ Matthæus *Cap. XXVII.* enarravit. *Partialis* dico, ne quis omnimodam & quoad omnia membra similitudinem requirat. Ut enim haud rarò plus est in *Antitypo*, quàm *Typo*: ita vicissim aliquando plus est in *Typo*, quàm *Antitypo*, Egregie *Irenæus lib. 7. adv. hæretes cap. 40. n. 3. fol. 139.* *Typus & imago secundum materiam, & secundum substantiam aliquoties à veritate diversus est; secundum autem habitum & lineamentum debet servare similitudinem, & similiter ostendere per præsentia illa, quæ non sunt præsentia.* His præmissis ad eruendam *Typi cum antitypo convenientiam* ex visceribus utriusq; *Textus* nostra laborabit opera.

Deprehenditur utrobq; *convenientia*

I. *Personarum*. Narratur & à *Jeremiâ* & à *Matthæo* quædam *Emtio*. Personæ circa eandem occupatæ fuerunt ex parte *Emtoris*, præter Prophetam, *Seniores* s. *Proceres* tum *Sacerdotum* tum *Populi*. Representavit autem *Propheta* hujus *Ordinis* hominum *actionem*, quomodo & ipsi in emendo occupati futuri essent. (Vide supra *Hypothesin Quintam*.) *Convenit* *Matthæi* relatio de *Pontificibus & Senioribus Populi*, qui post receptos *argenteos* de emtione consultarunt, eamq; off. *Qui dederunt*. v. 3, 7. *Ibi* consultabant *Judæi* de occidendo *Propheta*, *cap. præ. ed. XVII. l. 18.* Quod istud consilium à *Proceribus* institutum fuerit, patet ex scopo *Occidendi* v. 23. cujus autoritas penes eos erat, non autem penes *Vulgus*. Quod eadem interfuerint etiam *Primores Sacerdotum* ac *Legisperitorum*, colligitur ex prætensâ causâ *justitiâ*, quod non percat *Lex* à *Sacerdote*, & consilium à *Sapiente*, & *Verbum* à *Propheta*. *Hic* expressè nominantur *Summi Sacerdotes & Seniores*, qui

in convenientiâ

(1) *Personarum*, scilicet *Emtorum*, occupatorum

circa eandem.

qui consultârunt de occidendo CHRISTO, Prophetæ sc. Antitypo.
 (Collationis istius typicæ quædam membra recenset *Corn. à Lap. Prolegom. in Ierem. f. 566.* qvalia etiam apud *Orig. hom. 1. in Ierem. f. 577.* & *Hieron. T. 2. Comm. in Ier. f. 495. seqq.*) *Crimen Linguae* (שׁוֹרֵר h. e. propter *Linguam*, qvomodo ׀ aliquando accipitur) impingebatur *Ieremiæ*, quod contraria aliis Sacerdotibus, sapientibus & Prophetis, qvos veros esse falsò jactitabant, doceret, adeoq; seductor esset. (Conf. *cap. VI, 13, VIII, 10, 11, XXIX, 21, 26. seqq.*) Ita CHRISTO objectum fuit *crimen Linguae* in Doctrinâ *Matth. XXVII. 63.* in Blasphemiâ *XXVI. 65.* in Detractione autoritatis Pontificalis *Ioh. XVIII, 23.* Juxta communissimam particulæ ׀ significationem alii exponunt, quod Judæi *Linguâ*, sc. suâ, voluerint percutere Prophetam. Sic *Chald.* Falsa testimonia testificemur contra eum. *Theodoretus*: Texamus contra eum Calumniam. *Vatablus*: Deferamus eum apud Judicem, ut perdat eum. Omnia ista tempore ultimæ passionis effectui dederunt Proceres Judæorum, teste etiam S. Matthæo: Quæsiuerunt enim contra ipsum falsa testimonia, & ipsi falsa testati sunt. *cap. XXVI. 59, 60, 61.* Detulerunt eum apud Judicem Pilatû, ut occideretur. *cap. XXVII, 1, 2.* Texuerunt contra eum Calumniam. lb. v. 12, 13. Coniungi possunt aliorum qvoq; Evangelistarum narrationes, Ibi Consultores pessimam Prophetæ pro impenso officio referebant gratiam, de quâ conqueritur præced. *cap. XVIII. 20.* Ita hi CHRISTO; quia loco debitæ mercedis pro officio Pastoralis non ipsi, sed Proditori, ut ad necem eum traderet, dederunt pecuniam, & quidem exiguam, ut tantò clariùs testarentur ipsius apud se vilipendium, de quo per Ironiam cum indignatione in personâ CHRISTI locutus est Zacharias, & in citatione simul meminit S. Matthæus v. 10. *sect. II.* Ibi Seniores Sacerdotum & Populi non tantùm in Emtione Vasis fuerunt præsentis, sed simul etiam in *Agrum* seu locum vallis, ubi vas istud confringebatur, exiverunt; ita ejusdem planè dignitatis homines etiam CHRISTI tempore occupati fuerunt *circa agrum* quendam, v. 7. & probabile est, quod ante emtionem exeuntes viderint, an Sepulturæ ibidem commodus sit locus. Stolidum enim est. Agrum priùs emere, & postea demum exire ad videndum eum. *Luc. XIV, 18.* *Venditor* utrobique fuit *Figulus*, qvorum unus accepit pretium pro *Vase. Ierem. XIX, 1.* alter

& Agrum.

rùm Venditoris.

alter pro Agro Matth. XXVII. 7 prout prædictum erat à Zachariâ, quod dandum sit figulo. Cap. XI, 13. Cùm locus, in quo Jeremias testaceum vas confregit, fuerit extra Portam figulinam, adeoq; propè officinas figulinas, (ut paulò post indicabitur,) nihil absurdum est, si existimetur, istum Agrum fuisse eius ipsius Figuli, à quo Lagenam emerat. Facile enim potuit hoc fieri divino instinctu, ut tantò magis etiam hac in parte conveniret typus cum antitypo.

II. Rei, sc. Agri. Quum circa finem *sect. præced.* ostensum sit, plurima in controverso loco Matthæi narrari, quæ per Zachariam (eius verba ex parte ab eo recitantur) prædicta sunt, nihil autem ibidem habeatur de Agro, quem Evangelista tamen repetitis articulis & nomine demonstrativo, utpote tunc temporis celebrem & omnibus notum, Act. I, 19. (τὸν ἀγρὸν τῆς κεραμείας v. 7. Agrum illum Figuli, quomodo Beza & Schmidius in Annot. reddiderunt, atq; ita omninò reddendum docuerunt, ὁ ἀγρὸς οὗτος v. 8. εἰς τὸν ἀγρὸν τῆς κεραμείας v. 9. Sic Act. I, 19. τὸ χωρίον οὗτο) considerandum proponit, ex citato nominatum Jeremiâ ille ipse quærendus. Describitur apud Prophetam Agri seu Campi, in quo vas Figulinum contractum est, *tum Situs tum Nomen tum Usus.*

(I. *Situs.* Ante Portam Figulorum, in valle Benhinnom v. 2. ubi Topheth, v. 6. 10. seqq. versione vocis *תּוֹפֶת* quod *figulinum* s. testaceum notet, ac de Situ hujus portæ ad Austrum jam dictum est in analysi textus Prophetici. Ratio Nominis vix alia potest commodior aut probabilior dari, quàm quod prope eam habitaverint Figuli, (sicut in Naucræte multi erant Figuli, à quibus propinqua Porta vocabatur Ceramica. V. *Zwingl. Theatr. Vol. 19. lib. 3. f. m. 3238. ex Athen. lib. 9. cap. 9.*) qui extra civitatem plerunq; fornaces pro coquendis vasis habere solent, ita quod fragmenta vasorum fictilium extra eam projecta fuerint. Ita Rabbi Samuel, Lyra, Hugo, Corn. à Lap. & alii. Addit cum Lyrâ & aliis Franc. Junius quod tractus ille fuerit argillaceus, adeoq; figulinæ accommodus. Huc etiam collimat textus, quod Propheta ad vallem Benhinnon iturus qf. in transitu apud Figulum emerit Lagenam, v. 1. 2. Vallis Benhinnon ita dicebatur à pristino possessore, & urbi Jerusalem erat *Australis.*

quoad
1. *Situm,*
Austrolem,
penes Figulorum
fundos.

L

105.

Ios. XV, 8. XVIII, 16. in hac valle erat lucus, & in eo Excelsa s. sac-
 cella & altaria idololatræ. *Ierem.* VII, 31. XIX, 4, 5. XXXII, 35.
 II *Reg.* XXIII, 10. Hinc colligitur, eam latè fuisse extensam;
 Quod Ager iste emptus pro Sangvinis CHRISTI pretio, vel ille ipse
 fuerit, in quo Jeremias Lagenam confregit, vel tamen eidem vi-
 cinus, haud paucis probatur documentis. Nam 1. Unanimiter
 fatentur omnes quod hic Ager Sangvinis fuerit situs ad Australem
 partem Civitatis Hieron. T. I. lib. de locis Ebraicis ad Acta Apost. f. 1440.
 Hodie quoq; demonstratur in Eliad Australem plagam montis
 Sion; & hætenus juxta Iudæorum consilium ignobiles
 alios terra tegit, alios sub dio putrefacit. Beda T. III. lib. de Locis
 sanctis. c. 4. f. 49. T. V. in Acta f. 920. Baron. T. I. Ad. Ann. XXXIV. n. 17.
 ex Brocardo, Nicephoro, Bidenbachio, Saligniuro, Adrichomio
 in descript. Ierusalem n. 216. 173. Qvaresmius Elucid. Terræ S. T.
 II. Lib. 4. cap. 18. f. 39. Corn. à Lap. in Matth. f. 557. Biblia Ernestina
 in Explan. Tabulæ hujus urbis n. 208. Gerhard. Harm. de Pass. cap. 8. p. 357.
 Ravanel. Biblioth. Sacr. T. I. f. 967. & alii. Convenit igitur cum loco
 vasis à Propheta confracti, qui extra Portam Australem in Valle
 itidem Australi Benhinnom fuit. Nec est, quod exinde nimis
 generalem in situ convenientiam aliquis objiciat: Si quidem ob
 præcipitium montis Zion nulla versus Meridiem alia fuit Urbis
 Porta, præter hanc ipsam & angiportum forsan subterraneum ex
 Regiâ arce, per quem & Zedekias & postea milites in obsidione
 conati sunt effugere. II. *Reg.* XXV, 4, 5. *Ier.* XXXIX, 4. LII, 7. Cum
 igitur Angiportus iste non fuerit via publica, ubi ad officinas si-
 gulinas, adeoq; etiam ad vallem Benhinnon ire, aut etiam demor-
 tuorum peregrinorum corpora ad sepulturam efferre licuerit,
 consequens est, ut cum Adrichomio & aliis Urbis Ierusalem Topo-
 graphis & Vallem Ben-Hinnom & Agrum Sangvinis statua-
 mus sitos ante Portam fermè in extremitate lateris Australis ubi
 haud procul Orientale incipit, extractam. Huc referendam,
 quod D. Chytr. Onomast. Theol. tit. Gebennom, Vallem istam urbi vi-
 cinam ob amplitudinem versus Orientem ac Meridiem, Biblia
 Ernestina d. l. n. 280. ad latus Meridionale, sed quodammodo ad
 Orientale declivem. Bunting. Itiner. s. script. lib. 1. f. 58. 59. Vallem
 in lævâ Meridionalis plagæ, adeoq; propè Orientalem, Agrum au-
 tem Hakeldama prope istam Vallem statuat. 2. Ager iste à Mat-
 theo

Probat
 1. ex con-
 cesso Agri
 Sangvinis
 situ in Valle
 Australi.

2. ex Appel-
 latione Agri
 Siguli.

thæ *Ager Figuli* nominatur, non tantum ratione *Possessoris*, ad quem pertinuit, sed etiam ratione pristini *Vjus*, quia ibi fuerat terra apta ad faciendum vasa fictilia, ut bene advertit *Lyra & Fr. Junius in b. l.* nec abnuit *B. Gerh. Harm. de Passione cap. 8. p. 356.* sicut quilibet Opifices locum suo labori manuario idoneum, vel etiam ubi materia, quæ utuntur, sufficit, eligere solent pro habitatione, e. g. Pistorum plateam civitatis pani vendendo opportunam *Ierem. XXXVII, 21.* Periti in cadendis lignis Libanum, ubi cedrorum & abietum erat abundantia. *I. Reg. IV, 6, 8, 9.* Piscatores, Retiarii, Piscinarum fossiores, ubi aquæ piscibus fecundæ, *Esa. XIX, 8, 9, 10. Ezech. XLVII, 10. Matth. IV. seqq.* Fullones campum aquæ vicinum, pro commoditate lotionis & Solis radiis simul expositum, pro exsiccatione lotarum vestium; qualis fuit *Ager Piscinæ* superiori irriguus, ad Meridiem urbis situs *II. Reg. XVIII, 17. Esa. VII, 3.* Coriarii itidem ad commodationem aquæ in emendis aut ædificandis domibus respiciunt *Act. IX, 6.* ita Figuli communiter locum suburbanum, ubi non tantum excorticæ fornaces securius incenduntur, sed simul, si terra fert, argilla atque limus effoditur, Cum igitur Argilla maximè amet loca declivia & ex *Ier. XIX.* constet, quod Officinæ Figulinæ vel prope vallem *Ben Hinnom*, vel in ea ipsa, ut ad Figulum laborantem super rotâ descenderit *Propheta Ierem. XVIII.* fuerint extructæ (Assistentem habemus *Corn. à Lap. in Ier. XVIII, 2.*) & ab his Porta vicina nomē sortita sit, argillaceam ex parte terram fuisse conjicitur, cui accessit ex situ ad Meridiem commoditas pro exsiccandis ante coctionem fictilibus. Talem autem commoditatem etiam in re ædificatâ urbe observatam, adeoque Figulum, cujus *Matthæus* meminit, tali in loco habitasse, ac pro materiâ opificii sui Agrum illum habuisse, nulla veri specie poterit negari. Si quis enim censet, Agrum frugibus aut pascuis aptum fuisse, quem vendiderit, perpendat quomodo pretium *XXX. Argenteorum* respondere possit vendito agro (1) per hypothecam assumptam, adeo fertili. (2) amplo, ut Peregrinorum maximo numero ad *Jerusalem* tendentium, si ibi morerentur, sepulturæ sufficeret, cujus medium duntaxat *S. Helenam* quatuor muris longitudine 72. latitudine vero 50. pedum fecisse includi refert *Adrichomius.* (3) Non amplius in *Jubilæo* ad instar aliorum Agrorum juxta Legem *Lev. XXV, 15, 27, 28.* pristino possessori vel ejus hæredibus restituendo.

sed ad perpetuōs sepulturæ usus destinato. Si igitur juxta annorum ad Jubilæum usq; vel majorem vel minorem numerum Agrum ad usum fructum concessi majus aut minus erat pretium, *Lev. XXV, 16.* maximoperè illud fuisset auctum in perpetuâ abalienatione, si de Agro quodam adhuc fertili contractus esset initus. Movit hæc ratio *Baronium ad An. XXXIV. n. 17, 18.* ut quemlibet XXX. Argenteorum pro Librà argenti acciperet; quem tamen, præter alios, etiam celeberrimus *D. Gerhard. Harm. Evang. cap. 168. p. 118 1.* & ex propriis Sociis *Svarex comm. in 3. Thom. Quæst. 46. art. 8. Disp. 34. Sect. 1. f. 336.* a. refutavit. Benè autem respondet exile istud proditionis. pretium pro Agro, qui effosâ jam omni argillâ & projectis in eum testis vasorum fictilium totus infæcundus atq; ad alios usus præter sepulturam ineptus erat factus. *V. B. Gerb. d. l.* Etiam Athenis erat Locus suburbanus, à Figulino appellatus *Κέραμος*, in quo sepeliri solebant, qui in Bello occubissent. *V. Senert. Paralip. Exoter. p. 215.* 3. Ex Collatione cap. XVIII. & XIX. nova quædam emergit probabilitas quod & Ager iste, in quo Jeremias lagenam confregit, fuerit Figuli s. Figulini. Cohærentiam enim & suprà quoad antenus attingimus & ulterius ostendit commune utriusq; Argumentum, scil. Comminatoria adversus Judæos concio sub *Emblemate*, quod à *Figulo* desumi voluit Deus. *Cap. XVIII. 2.* seqq. *Cap. XIX, 12, 10. 11.* ita tamen, ut propter lamentabilem super pervicaci Judæorum malitiâ, quærellam *Cap. XVIII.* tùm *DEI v. 12-18.* tùm *Prophetæ v. 18.* seqq. propositam, Capite *XIX.* crescat Oratio & Comminatio. *Cap. XVIII.* cum *Figulo* ejusq; actione monstratâ comparaverat suam tùm *Potestatem & Libertatem* agendi cum *Judæis* pro lubitu *v. 5, 6.* tùm *Voluntatem* erga *Malos* intra stabiles, ut perdantur, sicut prius *Vas*, quod formaverat *Figulus v. 7.* erga *Pœnitentes* autem mutet actionem ad beneficiendum, sicut *Figulus* priori vase corrupto illud suâ manu reparavit ad beneplacitum, *v. 8; 9; 10. 11.* Sed cum ob extremum *DEI & sui* contemptum rogâisset *Propheta*, ut cum ipsis ageretur in furore, hanc ipsam, quoq; pœnam *DEUS* representavit sub *emblemate Figulino*, sed tali, quod gravissimū atq; irreparabile exitium *Judæorum* iis ob oculos poneret; cui explicando magnoperè servit sententia, quod ipse etiam locus, ubi *vas* confractum est, fuerit *Figuli*. Opponuntur *Cap. XVIII.*

3. ex collatione
Ierem. XVIII. &
XIX.

& XIX. *diverse actiones circa Figulum. Ibi describitur Prophetæ ingressus: Hic Egressus. Ibi in Domum; hic in Campum s. Agrum v. 2. quem itidem Figuli fuisse putamus. Ibi vidit Figulum; Hic emit vas à Figulo. Vidit laborantem; Emit Vas labore confectum. Ibi materia fuit tractabilis, sc. argilla adhuc mollis atq; uda; Hic autem indurata prius in Sole, postea per coctionem in fornace. Ob materiam tractabilem Vas corruptum instauravit per aliam formationem opifex: Vas autem quod deinde Prophetæ emit, semel confectum nulla humanâ industriâ potuit denuo formari. Ibi explicatio Emblematis ponitur, quod sicut Figulus materiam adhuc tractabilem post primam corruptionem tamen reparavit, ita DEUS Judæos, ut per plurimam culpam & calamitatem corruptos, tamen nolite extremo tradere exitio, dummodo instar argillæ adhuc mollis paterentur se reformari ad pœnitentiam v. 5. 12. Hic e contra interpretatio contracti Vasis est, quod sicut post excoctionem in fornace contractum non potest instaurari, ita DEUS Pœpulum Judæum contritus sit, ut qsi. in frustra comminatur, neq; ullo humano auxilio juvari possit, v. 10. 11. (ob induratam cervicem v. 16. cujus Consequens est Contritio instar Vasis testacei. Conf. Prov. XXIX, 11. ubi & idem verbum פֶּשֶׁתִּי induravit, quod hic v. 15. & כָּרַע confregit, quod hic v. 10. 11. de Confractioe Vasis testacei ad denotandam populi atq; Urbis confractioem usurpatur. Bene hujus Comminationis augmentum animadvertit Chrysof. T. 5. Hom. ad Bapt. f. m. 733. Quando Prophetæ monstrabat, Judæos cum Civitate supplicii extremi tradituros, & nullum eis remedium promittebat, justis accipi Vas Fictile, & ante omnem confringere populū, & dicit: Quia ita Civitas peribit. Quando autem spem eis pollicetur, Prophetam ad Figuli Vas adduxit, & illi non ostendit Vas Fictile, sed Argillam ei in manibus positam demonstrat Artificis, quæ etsi ceciderit, reformatur tamen. Ideo sequitur dicens: Si iste Figulus, ait, hoc Vas lapsum iterum renovat, non multò magis Ego vos potero lapsos corrigere? Quum verò etiam ante Confractioem lagenæ Prophetæ iustus sit concionari, & totus contextus ostendat, illam Concionem v. 3. 10. itidem fuisse Emblematicam, ostendat sufficientem atq; congruam ejus Protasim, qui ab ipsius Loci conditione petitam vel negat vel negligit. Admitto eam, cujus supra memini, de Evacuatione consilii v. 7. sicut vacua fuit empta Laguna: Sed an virtutem representatæ comminationis plenè exprimat, judicet Lector.*

L 3.

Cul-

Culpam ibi exaggeratam fuisse digitis monstrato præfenti Valle BenHinnom & Tophet, ubi maxime abominandam commiserat Populus idololatriam, loquitur textus v. 4. Cum autem Pana non tantum in ista valle v. 7. sed etiam in ipsa urbe v. 8. 9. Judæos pressura fuerit denunciata, *Emblema hujus prioris Concione conminatorie* inquirendum erit. Sicut in Alterâ Concione circa confractionem Vasis Explicatio subjuncta est tum Actus ipfius, quod ita DEUS velit conterere Populum ac Urbem, tum Disperſionis testarum, cui projectio Cadaverum comparatur, tum Loci, ubi confracum est, quod se. secutura ista contritione in ista Valle cadavera sepelienda, & ipsa Urbs æq; ac Topheth immunda futura sit, v. 11. Ita in priori prædictione rationem Loci habitam & à Prophetâ expositam esse nõ amplius videtur dubium. Fatentur nonnulli interpretes, quod ipse exitus per Portam Fictilem v. 7. fuerit monitorius de actione DEI cum Judæis, sicut Figuli cum Luto aut Vase suo. Multo magis ad institutum facit Locus specialis, quem non transit duntaxat, sed in quo Propheta cum assumtis testibus substitit, ut in proprio itineris ac concionis loco per DEI mandatum expresso, sc. in valle Hinnon, ubi non tantum locum idololatriæ, sed etiam Officinas Figulorum fuisse ex haud obscuris indiciis supra probatum est. Scilicet, sicut aliàs *Scripturam Propheticam DEVS non tam scribi quam agi voluit*, adhibitis affectibus, gestibus, locorum, personarum, &c. circumstantiis (de quo pie ac eruditè monet D. Frantz, de *Interp. Script. Orat.* 13. p. 266. & *Orat.* 56. p. 340. seq.) ita imprimis h. l. ut tantò efficacius quæ omnia ob oculos poneret, DEI jussu locum suæ Concioni accommodum elegit, ubi exertâ manu aut digito Judæi & commissam monstraret culpam, & pænæ rationem. Ego mihi Emblematicam Concionem ita propositam imaginor, quod Jeremias, postquam Judæis proposuerat atq; explicaverat Emblema Figuli instaurantis Vas corruptum, *Cap. XVIII.* & postea exprobraverat pertinacem malitiam, quæ DEI erga se benignitatem intervertebant, Seniores Principum ac Sacerdotum, ut sibi infensissimos adſciverit testes suæ actionis & dictionis. His præsentibus post emptum à figulo vas inter eundem de Figulo & Portâ fictili sumptâ occasione indicavit, quod spreto ab ipsis nupero Emblemate Figulino, indice divinæ benignitatis: aliud nunc ostensurus sit itidem Figulinum, sed severissimæ atq; irreparabilis pœnæ typum, Hinc medius consistens in valle

Hinn-

*Hypoty-
pofis Con-
cionantis
Jeremie.*

Hinnom inter Topheth atq; officinas vel Agros etiam Figulinos, facie primò ad urbem retroversâ Proceres ac Cives, ac si præsentés essent, alloquens altâ voce clamavit: Audite verbum Domini, Reges Juda, & habitatores Jerusalem. Postmodùm manu dextrâ ad Topheth exertâ monstravit Locum, super quem Deus inducturus sit Malum, ita ut cujusvis audientis aures superinde tinniant. (Forfan & hunc tinnitum, condylo digiti incurvati vacuum pulsans lagenam, quam in manu habebat, repræsentavit.) Deinde facie magis ad Topheth reflexâ digitis ostendit hæc, illa, ista ecclesia, Altaria ad suffitus, ad holocausta, hunc illumve locum effusi Sangvinis innocentis, quæ omnia cum maximâ indignatione intuitus est & enarravit. Porro vultu ab urbe rectâ averso expansâ utrâq; manu non Topheth saltem, sed totius Vallis Benhinnom & confinii tractum ostendens vaticinatus est de clade, propter quam universus iste Campus dicendus sit Vallis occisionis. Monstratâ Lagenâ vacuâ prædixit similem Evacuationem omnis consilii pro evadendo malo. Demonstratis circa Officinas atq; Agros figulinos testis de Vasisbus vel ad Solem vel in fornace fractis aut vitiatis sub dio jacentibus propheta vit, quod multi etiam ex Judæis ibi percutiendi atq; occidendi, ut corpora ipsorum instar testarum plurimarum ex fractis Vasisbus residuarum sub dio jaceant. Cum II. Reg. XXIII, 10. Josias dicatur polluisse Topheth in valle Benhinnom, forsan itidem per projectionem cadaverû ex sepulchris idololatrarum effoscorû, quomodo aliorum Excelsorum pollutio ibid. v. 13. 14. describitur per æquorum mulorumq; cadavera aliasq; sordes eò projectas (Schindl. Lex. Pentagl. sub N° 1 f. 286. Biblia Belg. Gloss. in l. c. Conf. II. Reg. X, 22.) omnes autem interpretes consentiant, hanc prophetiam Jeremiæ aliquot annis post dictam esse, hinc conjicitur, quod insimul ostensis quibusdam ossium ibi jacentium reliquiis & fætidò quodam simeto prædixerit, pari modo plurimorum Judæorum cadavera ibi prostrata fore, à brutis devoranda, & cum ob copiam citò consumi omnia nequeant, putridum fætorem exhalatura, carne autem vel per bruta vel per putredinem consumptâ in loco isto residua mansura esse ossa, in præteritæ stragis monumentum. Hinc iterum vultu ac manu ad urbem conversis similem ex Obsidione ac Fame securam perditionem denunciavit. v. 8. 9. Cum verò nota Prophetæ esset Judæorum Fiducia in urbe munitissimâ, quæ licet ali-

aliquando occupata, denuo tamen ita reparata sit, ut vel planè non expugnari, vel pari modo instaurari, ac Populus in recepto suo cultu (utut maximè idololatrìco) firmiter servari, possit, ideo hanc fiduciam atq; pertinaciam ipsis exprobravit, ostensà priùs bene formatà & ex coctione duritiem quãdam mentiente Lag: nà, qvam deinde opinione citiùs valido atq; sonoro ictu in plurimas confregit testas hinc inde dispersas. His ostensis cùm assumti Testes vel ad hoc etiam requisiti negarent, vel à se vel alio homine ex his Testis pristinum vas redintegrari posse, applicationem atq; explicationem, monstratis iterum & Testis & Urbe & Topheth, emphaticè addidit. v. 11. seqq.

2. Nomen 2. *Nomen*. Hic duo observanda sunt (1) *ipsum Nomen*: De pri-
1.) quod *stino* Nomine Loci, ubi Propheta figulinum vas confregit incertum
impositū, quidem est, an speciale fuerit in usu, à Possessoribus aut vicinis of-
Pristi- ficinis Figulinis desumptum; sicut vicinus Ager ob similem causam
num; Fullonis dictus est, II. Reg. XVIII, 17. Sed hoc saltem in confesso est,
 quod *ad Vallem Benhinnon* pertinuerit, adeoq; sub generali hoc no-
 mine simul comprehensus v. 2. 6. 10. Quod autem Ager pro mercede
 proditorià Judæ emtus fuerit sub priori appellatione *Agri Figuli* eo
 tẽpore, quo emebatur, notissimus, haud obscurè colligitur ex textu
 Evangelistæ v. 7. 10. *Adscitum* autem ex memorabili quãdam histo-
 rià Nomen, quod Jeremias prædixit, Matthæus factum recensuit,
 ex asse convenit. Prædixerat ille, quod Campus iste appellandus
 sit *Vallis Occisionis*. v. 6, Hic agrum refert nominatum *Agrium San-*
guinis, sc. per Occisionem effusi, v. 8. Conf. v. 3. 4. 6. *Act*, I, 19. usita-
 tissimum enim est, ut *Sanguis* notet *Cædem* Gen. XXXVII, 26. Num.
 XXXV, 33. Deut. XIX, 13. I. Sam. XXV, 26, 33. II. Sam. III, 27, 28. &c.
 Græci Interpretes Nomen Loco imponendum in textu Jeremias red-
 diderunt *πολύανδριον τῆς τεφῆς*. *Πολύανδριον* ad verbum signi-
 ficat locum, ubi multi viri sunt, Ab Hesychio Adjectivè dicitur
πολύανδριος ἰάφῳ, & explicatur *πολυχῶρητος*, qui multos ca-
 pit. Substantivè autem *τὸ πολυάνδριον* apud Suidam explicatur
κενοπέριον Sepulchrum, Monumentum, Locus Sepulturæ destina-
 tus. Hujus significationis Exempla ex *Æliano & Nazianzeno* alle-
 gavit *Heur. Steph. Lex. Græc. T. I. f. 437. b.* quæ imitatus *Lactantius*
Epist. div. Instit. p. m. 754. locum ubi corpora mortuorum con-
 gregenda sunt, *πολύανδριον* vocandum dixit: Sic quoq; LXX Inter-
 pretes

πολύαν-
 δριον
 quid.

pretres Ebr. נַחֲלֵי Vallis reddiderunt Πολυάνδριον, ut Nomen Vallis Hinnon, *Ierem. II, 23. XIX, 2, 6.* ubi sepulchretum occisorum dicitur futurum. v. 11. it: ut Nomen Vallis, ubi Exercitus Gogi sepeliendus *Ezech. XXXIX, 11, 15.* Hieron. T. II. *comm. in Ier. II.* exponit *Sepulchrum multitudine*, in *Ezech. XXXIX. Sepulchrum plurima multitudinis.* Dicitur juxta hunc ipsum Patrem Vallis Hinnom πολυάνδριον, quia populus ibi corrui, & caesa est hominum multitudo, vel spiritualiter in errore idololatriæ, vel juxta literam à Babylo- nio exercitu. Pro alterâ voce τῆς Σαφῆς *Sepultura* Biblia Weche- liana Græca annotant, in quibusdam haberi τῆς σφαγῆς *Mactationis*, quod convenit cum Ebr. סַפַּיִם & consuetudine Græcorum inter- pretum, qui aliàs semper סַפַּיִם vertunt Σφαγήν *Ier. XII, 3. Zach. XI, 4, 7.* præter hunc locum, & in Parallelo prorsus *Ier. VII, 32.* ubi סַפַּיִם מַרְאֵי redditur Φάραγγε τῶν ἀνηρημένων, Barathrum.

Præcipitium, (interdum etiam Vallis *Luc. III, 5.*) *Sublatorum ad se- peliendum.* Quod enim ἀναρῶμαι hanc significationem interdum habeat, *Hen. Steph. Lex. T. I. f. 188.* pluribus docuit, atq; eam innuisse dicto loco Græcum interpretem docet contextus, & verba sequentia, *ἴψισιν ἐν τῷ ταφῆθ.* Respexerunt igitur hi Interpp. ad Consequens cædis, h. e. sepulturam, cui usui deputandus sit iste locus: Adeoq; hac ratione conveniunt cum Matthæo, qui Agrum dicit comparatum εἰς ταφῆν v. 7. (2.) *Impositionis Ratio.* Apud *Pro- 2.)* *cur- phetam* ratio Nominis dicitur desumenda ex Cæde Iudæorum per *imposi- Hostes v. 7.* Docet autem collatio cum v. 4, 5. quod hæc etiam in *επι- parte Pæna* respondere debuerit *Culpæ.* In istâ valle exercuerunt cultum Alienorum Deorum, quem ab Alienis (prout Gentes resp. Iudæorum hinc inde nominantur) didicerant. Hinc Propheta ait, quod *alienaverint locum istum*, quia dereliquerint DEUM, & adole- verint in eo Diis alienis, quos non noverint ipsi & Patres eorum & Reges Iudæ v. 4. Quos igitur habuerunt in culpâ duces, iis justo DEI judicio usus est DEUS ad puniendum, ut caderent in gladio coram inimicis suis, & in manu quærentium animas ipsorum, v. 7. Tales inimici erant Gentiles, nominatim Babylonii, *Alieni & Alieni- gene* dicti. Quod Latina vox *Hofu* olim significaverit *Peregrinum*, qui suis legibus uteretur, postea verò lenitate verbi mitigante rei

M tristi-

30
 tristitiam, ita dici cæperit perduellis seu inimicus, post *Cic. l. 1. Offic. & Varro nem lib. 4.* notavit *Ambros. T. I. lib. 1. Offic. cap. 29. f. 18.* qui addit Ebræos etiam adversarios suos appellasse *Aliengenæ*: Exempla habentur II. *Sam. XXII, 45, 46. Esā I, 7. LXII, 8. Jerem. VI, 12. Thren. V, 2. Ezech. XI, 9. Obad. v. 11.* Hi etiam *Ebr. XI, 34. Αγορευτων* nomine veniunt. Ratio appellationis generica est propter alienum planè & adversum animum, cui respectu Judæorum accessit insuper Specialis, ob diversum à Gentibus ortum, adoptionem atq; cultum. Antea Vallis Hinnom revera fuit *Vallis Occisionis, Ager Sangvinis*, quia repleverunt locum istum Sangvine innocentum, h. e. liberorum, quos Molocho sacrificaverant. *v. 4. 5.* Pro vindicandâ hæc cæde injustissimâ eodem in loco justissimè effusus fuit Sangvis talium hominum idololatricorum, & quidem numerosâ cæde, ut exinde Vallis Occisionis mereretur dici. Ratio Nominis, cur Ager Figuli in Sepulturam à Judæis Proceribus emtus dictus sit *Ager Sangvinis* s. *Akeldama*, ex contextu *S. Matthæi, & Act. I. 16, 18, 19.* apparet. Scilicet hîc quoq; Nomen ortum est ex commissâ *Culpâ effusi Sangvinis CHRISTI.* Cum enim Judas pro 30. argenteis sponderit prodicionem innocui Sangvinis CHRISTI *Matth. XXVII, 3,* qui per mortem, ad quam condemnatum eum videbat, jam effundendus erat, ibi ideo pactum illud prodicionis pretium appellatur *Pretium Sangvinis. v. 5.* adeoq; etiam Ager isto pretio Emtus Ager Sangvinis *v. 8.* Patet exinde, quod h. m. ratio vera Loci in Typo & Antitypo exactè conveniat. Ibi fuit *Vallis Occisionis* propter Sangvinem innocentem effusum (*LXX. ἐπλήσαν τὸν τόπον τῶν ἀιμάτων αἱμάτων*) Hîc itidem *Ager Sangvinis* propter CHRISTI Sangvinem innocentem effusum; qui iisdem planè verbis, quibus *LXX.* ap. Prophetam utuntur, exprimitur, sc. per *αἷμα αἱμάτων v. 5.* Ibi Filii, quorum Sangvis effusus est in sacrificium, fuerunt *Filij DEI & DEO generati, sc. per Circumcisionis Sacramentum, adeoq; adoptionis gratiam.* Ideo super hoc scelere Judæorum conqueritur *Ezech. XVI, 20, 21. Immolasti Filios meos.* Hîc est Sangvis *Filij DEI,* qui talis est per naturam & æternam generationem, Conf. *Matth. XXVI, 63, 64. cum Cap. XXVIII, 4. I. Joh. I, 8.* Sicut effusio Sangvinis innocentum liberorum olim in Judæis vindicata est cæde atq; effusione Sangvinis eorum, qui hujusmodi flagitii vel actores vel approbatores fuerunt *Ier. XIX, 6, 7,* ita hîc sangvis Filii DEI innocens à Judæis

Respectu
 Culpa,

& Pene.

à Judâ traditus, à Judæis autem ad effundendum postulatus, quoad reatum poenæ venit super Judæos, prout malitiosè in se receperant *Mattb. XXVII, 24, 25.* & super Judam per proditorium pactum effusionis hujus adjutorem, ut reus violentâ morte moreretur, qui ad occidendum innocentem condixerat suam operam, v. 4. 5. Ex hoc etiam Judæ interitu, adeoq; *ex rana* commissam culpam insecutâ factum esse, ut *Ager Sangvinis* diceretur, qui antea Figuli, statuunt nonnulli Interpretes: Et quidem *vel duntaxat* ob violentam mortem, quâ periit, qui pretium procuratæ alterius cædis retulerat, quod in agri istius emtionem postea impensum est, ut statuit Arias Mont. apud Walæum com. in libb. N. T. Hist. super *Aç. I, 19, p. 102 3. seq. vel* quod eodem in loco se Judas suspenderit, ac postea sepultus sit, quorum meminit Lyra in *Aç. I, 28.* & consentientem se profitetur Heinsius in Exerc. N. T. p. 244. seq. Quamvis autem de loco suspendii aut sepulchri Judæ res sit valdè dubia, tamen contextus *Aç. I, 18, 19, 20.* haud obscurè indicat, etiam ex horrendo Judæ interitu Agrum istum Nomen traxisse. Ita enim ibi: *Is (Judas à maleficio v. 16. & pristino officio v. 17. descriptus) acquisivit Agrum ex mercede injustitiæ, & præcipit atus crepuit medius, & effusa sunt omnia viscera ejus, innotuitq; omnibus habitantibus in Jerusalem (scil. id ipsum, quod præcesserat de ejus horribili morte) adeò ut (propter hunc ipsum quovo; eventum, cum aliàs de Christi Sangvinis innocentis effusione hîc nihil expressum fuerit) vocetur, Ager ille propriâ ipsorum lingvâ Sceldama, h. e. Ager Sangvinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum, Fiat commoratio ejus deserta. Sicut igitur apud Prophetam dicta & Vallis occisionis, ob cædem eorum, qui innocentem Sangvinem antea effuderant; Ita hîc Ager dictus Sangvinis, non tantùm, quia pretium emtionis antea erat pro Sangvine C H R I S T I datum, sed etiam, quia is, qui pretium istud acceperat, maximè tragicâ morte periit.*

3. *Vsus.* De tractu loci, ubi Ieremias Lagenam à Figulo emtam confregerat, cum additâ interpretatione, constat ex textu Prophetico, quod *Vsus* ejus partim fuerit, partim futurus prænunciatur *Immundus* 1. *Moraliter*, per crimen idololatriæ & infanticidium, ibi commissum v. 4, 5. Adde v. 13. Hoc ipso enim pollui dicuntur non tantùm ii, qui committunt, *Psalm. CVI, 39. Ezech. XX, 7. 18, 31, 32, 44. XXII, 3, 4. XXXVII, 23.* (nominatim in Valle istâ *Ierem.*

3. *Vsum,*
sc. *im-*
mundum,

M 2

II, 22.

II, 22, 23.) sed etiam Loca, ubi committuntur. II. Chron. XXXVI, 14. Psalm. CVI, 38. Ier. III, 2. XVI, 18. XXXII, 34, 35. Ezech. V, 11. XXXVI, 17, 18. Amos VII, 17. 2. Ceremonialiter, per Cadavera, quæ ibi conspicienda ac sepelienda prædixit Ieremias v. 11. ita etiam cap. VII. 32. Quod exinde immundities contrahatur Ioco, etiam ex contextu v. 11. 12. 13. liquet. De Cadaveribus sub dio jacentibus vel pendentibus, quod terram polluerint, nisi tempestivè sepelirentur, videatur Deut. XXI, 22, 23. Ezech. XXXIX. 14. 16. Si audio Sepulchri contactu talis impuritas contracta est Num. XIX. 15, 16, 18. utiq; pro Leviticè immundo loco illud habitum est, 3. Naturaliter, per Cadavera, quæ ibi relinqvenda essent in bestiarum atq; volatilium escam v. 8. Talia enim putredini citò sunt obnoxia, vermibus scatentia, in saniem liquescentia, & pessimè fatentia, ut nausæ sint omnibus Esa. LXVI, 24. Quomodo antea Iosias Rex per ossa, per cadavera, per alias sordes istam Vallem polluerit, superius jam indicatum est. Quod etiam Ager Figuli infervire debuerit vsui apud Iudæos immundo habito, apud omnes in confessorit. Destinatus enim fuit sepulture, & quidem Peregrinorum h. e. Religiosorum ex Gentibus, quos itidem adhuc pro immundis Iudæos habuisse sect. I. hujus Cap. probatum est. Pollutos censent Pontifices ac Seniores Populi XXX. istos Argenteos, quia ad pretium prodendi Sangvinis antea impensi erant, adeoq; indignos, qui arario Templi inferrentur, unde postmodum ad sacros erogarentur usus. Hinc ipsorum verba vers. 6. Non licet eos mittere in carbonam, quia pretium Sangvinis est. Consilio autem inito ex eis emerunt Agrum illum Figuli, (quem effosa jam argilla & projectis in eum testis nulli nunc amplius ulteriori usui futurum superius monitum est) in sepulturam Peregrinorum. Ita scil. ex Argento immundo, quod erat pretium CHRISTI, ipsis maximè abominabilis, emerunt Agrum ad alios usus ineptum, in immundum usum, sc. Sepulturam, & quidem Peregrinorum Gentilium itidem pro immundis habitorum. Huic emtionis successit etiam Nomen infame, ut ob proditi Sangvinis innocui scelus, & maximè tragicam proditoris necem diceretur Ager Sangvinis. Ad lavam Vallis Hinnom, adeoq; etiam hujus Agri, ab Oriente versus Meridiem decurrit Torrens Kidron, qui ipsam quoq; interluit, in mortuum mare se tandem exoneraturus, Quod propterea prope hunc locum Torrentem fuerit, Sepulchretum Plebeiorum, inter quos

93

nonnulli peregrino idolotum cultu se contaminaverant, colligere licet ex II. Reg. XXIII. 6. II. Chron. XXXIV. 4. Vicinissimum à Lavà huic Agro Sepulchrum Zachariae intra Templum & altare occisi ponit Adrichomius, à Dextrà verò Assyriorū castra, in quibus 185000. per Angelum fuerunt percussi, II. Reg. XIX. 35. Esa. XXXVII. 36. qui Peregrini fuerunt, & in eodem loco forsitan cadavera eorum terrā fuerunt obruta, in typicum praeludium Peregrinorum in isto tractu aliquando sepeliendorum.

Ad rationem Typi & Antitypi CL. Glasius Philol. sacr. l. i. tract. 2. p. 200. propositā Sanctii interpretatione sufficere putavit Analogiam inter Agrum Figuli & Agrum à Ieremiā emtum (cap. XXXII.) in his duobus, quod uterque cesserit Peregrinis, & hic Figuli dictus, illius autem emti monumenta in vase Figuli fuerint reposita, ut ut quaedam esse contortiora, ac duriusculam esse analogiam non potuerit differri. Sed plurimis modis clarior hic est Typi & Antitypi ratio, ubi ferme omnia tam exactè conveniunt;

Schematicus
 mus conveniunt
 Typi & Antitypi.

Emtores
 Seniores Sacerdotum & Populi Judaici
 consultantes de occisione
 Jeremiae Typi, CHRISTI Antitypi,

per
 falsa testimonia
 delationem apud Judicem,
 calumniam
 in

objecto crimine Linguae contra alios Doctores pro legitimis habitos:
 adeoque
 pessimam pro debitā mercede referentes gratiam.
 Actus horum fuerunt

Emtio
 per Prophetam representata, per Evangelistam recitata.
 Itio in Agrum,
 Venditor, Figulus, qui pretium accepit.
 Ager idem
 Ratione Situs

Non ad punctum Mathematicum, tamen ad vicinissimum tractum,
 ante Portam Figulinam,

in valle Ben-Hinnon,
fundo argillaceo,
ad officinas figulinas,
ubi

Testæ ex vasis confractis,

Nomen Loci

Vallis Occisionis, Ager Sangvinis
ob

Culpam effusi sanguinis innocentis
Viliorum DEI per gratiam, Filij DEI per Naturam,
& Pœnam Sceleris,
Mortem scil. Violentam

Iudæorum, Iudæ.

Vfus Immundus ad sepulturam,
& quidem Peregrinorum, qvoad

Adscitam Religionem, patriam Regionem

Iudæorum ad Ethnicismum delapsorum, Ethnicorum ad Iudaicam
Ecclesiam converforum,

sect. 4.

Textus Ier.

XXXI. 38.

39. 40.

Explicatur,

Sectio IV.

De Textu Jerem. XXXI. 38, 39, 40.

Satis jam officio nostro defuncti in explicando Prophetico, quem S. Matthæus indigitavit, Typo, hoc unū adhuc agemus, ut, quandoquidem objici posset, illius *Ierem. XIX.* propositi scopum totum esse Increpatorium & comminatorium, quum tamen emti in Sepulturam Peregrinorum Agri pro Sangvinis CHRISTI pretio Solatium quoq; petant Mystici ejus Interpretes, investigemus Scripturam, an alicubi etiam textus inveniri possit, ubi *loci istius antea polluti sanctificatio* & per Messiam consecratio prædicta. Tale igitur producimus ex *Ierem. XXXI. 38, 39, 40.*

Argumentum totius Capituli est *Consolatorium* ex Beneficiis Messia, quæ *partim* Typicè sub involuero corporalis auxilii & rerum externarum, *partim* per meram Prophetiam proponuntur. Sicut spiritualis Redemptio per liberationem ex captivitate Babylonica v. 2. seqq. Perpetuitas & Certitudo Fæderis Gratia per continuum Altrorū Officium, Maris fluxum & refluxum, Cæli terræq; impossibilem mensuram atq; investigationem modi consentiæ v. 33. 36. 37. Ita in allegatis *versibus* 38, 39, 40. sub descriptione Jeru-

Jerusalem (Vid. Hypothesin IX.) promittitur Ecclesie N.T. *ædificatio, dilatatio, sanctificatio & conservatio.* Variæ quidem sunt de hujus vel illius loci in & circa Jerusalem situ sententiæ, quas decidere difficilimum, in aliquibus etiam haud possibile videtur. Sed post judicia ex Scripturâ S. petita Villalpandum præ aliis studebimus sequi in explicandis istis, quæ Jeremias typicè nominavit. Quod *Turris Hananeel* prope Portam Ovium & Turrim Meah fuerit exstructa, apparet ex *Neb.* III, 1. plenius adhuc aliquid de situ ejus licet colligere ex *Neb.* XII, 3 1-4 1. si juxta delineationem Villalpandi etiam in Bibliis Vinariensibus expressam, (juxta Adrichomium enim mira hîc statuenda esset oberratio) distincta duorum Chorum, ex parte Occidentali, Templo directè oppositâ, ad dextram Portæ Stercorum, h.e. inter hanc & Turrim Furnorum v. 38. disposita processio expendatur. Prior enim *Chorus* venit super murum in dextrâ ad Portam Stercorum v. 3 1. (itidem occidentalem, sed lateri Australi viciniorem) unde perrexit ad Portam Fontis, deinde in latere australi ascendit gradus Muri civitatis David, procedens usq; ad Portam Aquarum ad Orientem v. 37. quæ Templo fuit Vicina. Alter autem *Chorus* ex adverso v. 38. ambulans itidem in latere Occidentali fecit initium eundi super muro ad Turrim Furnorum. Sed cùm prior Chorus primò ad lævam versus Meridiem pergeret, & per latus Australe ad Orientale procederet, usq; dum juxta Portam Aquarum Templo vicinam de muro descenderet, idq; ingrederetur, Hic alter Chorus ex opposito ad dextram de Turri Furnorum Occidentali ad latum Murum, & postea in parte Boreali Portam Ephraim Veterem atq; Pisium prætergressus juxta Turrim Hananeel in angulo utriusq; plagæ ædificatam à Septentrione ad Orientem iter deflexit, à Turri Hananeel ad Turrim Meah, ab istâ ad Portam Pecorum, & ab hâc ad Portam custodiæ, ubi de Muro descendens itidem ingressus est Templum. *Porta Anguli* s. Angulorum dicta *Porta Anguli* est, quia in angulo lateris Occidentalis & Septentrionalis fuit *guli* ædificata. Quod ab hâc usq; ad Portam Ephraim (in latere Septentrionali sitam) fuerit longitudo 400. cubitorum, notum est ex II. Reg. XIV. 13. II. Chron. XXV, 23 in eâ Turrim (Psephinam dictam) ædificavit Uzias *cap.* XXVI. 9. *Collis Gareb*, non procul à *Portâ Anguli* versus Occidentem situs nomen habuit, à scabie,

Quoad
1. Nomina
Locorum

Turris Hananeel.

Porta Anguli

Collis Gareb.

quæ

quæ **גב** dicitur *Lev. XXI, 20. XXII, 22. Deut. XXVIII, 27.* quia
 ibidem Leprosi & ex scabie impuri, secundum Legem urbe exclu-
 si, habuerunt suas habitationes. *Goba* non à Villalpando tantum,
 sed Lyrà etiam, Adrichomio, Corn. à Lap. & aliis habetur pro
 Golgathâ, itidem sitâ ad Occidentem Civitatis, ubi facinorosi ul-
 timò afficiebantur supplicio. *Vallem Cadaverum* nonnulli habent
 pro loco cædis Assyriorum, de quâ *II. Reg. XIX.* Alii pro valle
 Hinnom, ob cædem ac combustionem Liberorum ita dictâ. Vil-
 lalpandus autem & Adrichomius exponunt Vallem inter Gol-
 gotha & moenia Jerusalem, in quam cadavera, ossa & cineres fa-
 cinorosorum vel igne vel aliter sublatorum fuerint projecta. :

*Valle Cade-
 verum, &
 Cinerum.*

*Torrentis Ki-
 dron.
 Porta Equo-
 rum.*

Quamvis istorum prope civitatis mania projectio minùs videat-
 ur probabilis. Cùm addatur, ædificandam esse *Vallem Cadaverum*
 & *Cinerum*, & *universam regionem* (Vox Ebræa usurpatur de Agris
 campestribus frugiferis urbi vicinis *Deut. XXXII, 32. II. Reg.*
XXIII, 4. Habac. III, 17.) usq; ad torrentem Kidron, ad angulum usq;
Portæ Equorum Orientem versus, nihil decedit sensui Prophetico,
 quam sententiam de Valle Cadaverum & Cinerum sequamur.
 Totum enim à Colle Gareb & monte Golgathâ Occidentali tra-
 ctum, per latus Australe, usq; ad Orientalem Portam Equorum,
 Templo & ædibus Sacerdotalibus vicinam *Neb. III, 27.* etiam lo-
 cum cætorum Assyriorum, Montem Eroge, & Montem & Agrum
 postea Hakeldama dictum, ut & Vallem Hinnom comprehen-
 dere nemo ibit inficias. De omnibus locis hastenus enumeratis
 Propheta vaticinatur, quod futura sint *Sanctitas DOMINO*, h. e.
 quod maximam partem antea impura, ac pro immundis habita,
 sacris Deoq; placentibus usibus cessura sint, & quod *Domini Civitas*
non sit evellenda, neq; destruenda ultra in seculum v. ult. Quod omnia
 hæc beneficia ortum debeant venturo Messia, ipse illius Capitis
 contextus manifestè indicat.

2. *Sensum
 Prophetiæ.
 (1. Nega-
 tivè.*

Inepti sunt, qui hanc Prophetiam ex asse implendam in ter-
 renâ Jerusalem opinantur. Notum enim est ex *Nehemiâ*, *Josepho*
 & aliis, quin & ipsi Judæi fatentur omnes, quod civitatis istius
 post solutam captivitatem Babylonicam reædificatio fuerit res-
 pectu prioris exigua, non complexa in se & murorum suorum
 ambitu omnia ista loca, quæ *Jeremias* nominavit. Quod nec
 Messias venturus sit ad instaurandâ ac perficiendam adhuc istius
 civi-

civitatis amplitudinem, contra Judæorum, imò etiam Cornelii à Lap. in h. l. f. 743. D. & aliorum Pontificiorum somnia multis jam eviderunt alii. Nec Lyrano ad stipulamur, qui de reædificatione Jerusalem factâ per Imp. Ælium Adrianum, interpretatur. Non enim amplior ista fuit ædificata, sed angustior priori. Situs ejus alio in loco, sc. ad Montem Gihon & Golgatha, excludens pristinum situm Turris Hananeel, Portæ Anguli, Torrentis Kidron, Portæ eqvorum. Qualis etiam hæc Sanctitas Domino, quando dictus Imperator ibidem Jovis Capitolini statuam erexit, Veneriq; Templum statuit? (V. *Bunting. Itiner. p. 1. fol. 60.*) Certum igitur manet atq; firmum, quod de mysticâ Jerusalem, h. e. Ecclesiâ N. T. illud vaticinium intelligendum sit, juxta Phrasin Prophetis sæpius usitatam. Inprimis huic facit consideratio textus *Zach. XIV. 8, 9, 10, 11. 20. 21.* isti loco Jeremiæ insigniter paralleli. Describitur phrasibus à civitate Jerusalem petitis Ecclesiâ hujus 1. *Ædificatio: Ædificabitur Civitas Domino. Conf. v. 28. ps. LXXXVII, 5. Cant. VIII, 9. Esa. LIV, 11, 12. Amos IX, 11, 12. Act. XV, 15. Zach. II, 4. VI, 13 15. XIV, 10. Apoc. XXI, 2. 2. Dilatatio: Et exhibit ultra filium mensuræ, &c. Sub extensione lineæ mensuræ ultra pristinum civitatis ambitum, & expressis nominibus quorundam locorum antea suburbanorum, vel in viciniâ sitorum notatur Ecclesiâ Amplitudo ex universali Evangelii prædicatione oritura. Conf. Esa. XLIX, 19, 20. seqq. LIV, 2, 3. LX. 4. & seqq. Ezech. XLI. seqq. & dictum locum *Zach. XIV, 9. 10. 3.* Sanctificatio, *Collis Gareb* propter ædes leproforum; *Goba* propter facinorosorum supplicia; *Sanctificatio Vallis Cadaverum & Cinerum* propter eadem vel etiam idololatriæ cum infanticidium; *Torrentis Kidron* & propter projecta olim in eundem idololatriæ instrumenta, sive integra sive combusta II. Reg. XXIII, 4. 12. & propter omnium sordium ex urbe & montibus in eundem per pluvias confluxum pro impuris habebantur. De his tamen omnibus dicitur, quod futura sint *Sanctitas Domino*; ad indicandum, quod Novi Fæderis de gratuitâ remissione peccatorum propter Messiam, de quo v. 24. dictum erat, in Ecclesiâ N. T. per universalem Evangelii prædicationem participes futuræ sint etiam Gentes. Cùm antea & ipsæ & earum Regiones haberentur pro impuris atq; abominabilibus, *Ley. XVIII, 25, 27, Ios. XXII, 19. Esr. IX, 11. Amos VII, 17. Act. X, 12, 13, 14. 28.**

N

futu-

(2. Positive),
de Ecclesiâ
N. T.Ædificati-
one,

Dilatatione,

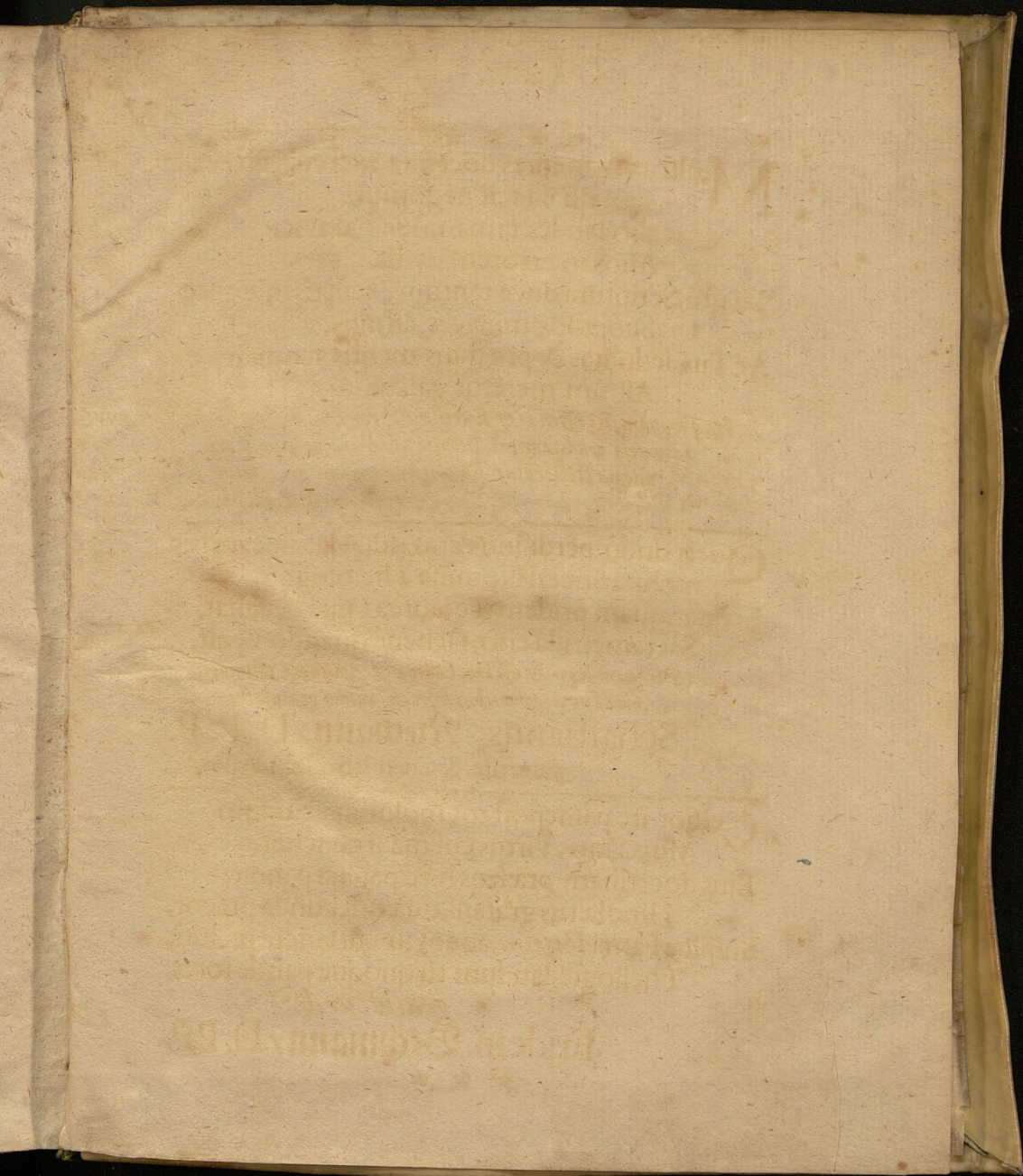
Sanctifica-
tione,

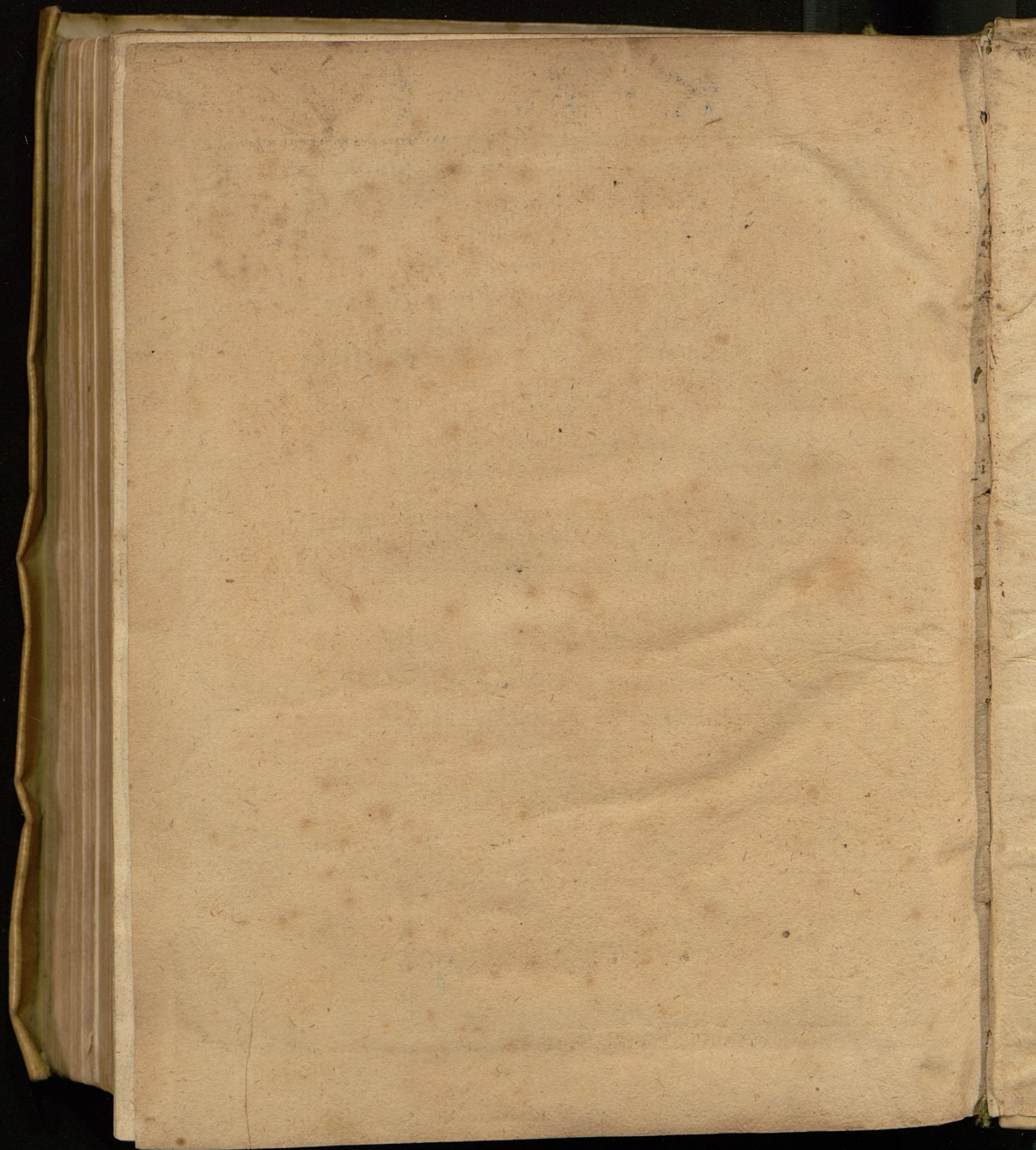
futurum prædicitur, ut pristina ista impuritas & abominatio per CHRISTUM abolenda, adeoq; Gentes conversæ unâ cum suâ terrâ futuræ sint Sanctitas Domino. Conf. *Esa.* XXXV, 8. LII, 1, 2. *Act.* X, 28, 35. 45. XI, 3, 17. 18. Sic in loco Jeremiæ parallelo *Zach.* XIV. de mysticâ Jerusalem ædificandâ atq; dilatandâ asseritur, quod ibidem non futurum sit amplius *Anathema v. 11.* quod *tintinnabula eorum* & alia utensilia profana sancta Domino, neq; *Canaanus*, h. e. pro impuro habendus Ethnicus, ultra ibi futurus sit,

Conservatio. Hæc ultra in seculum. Conf. *Psal.* LXXXVII, 2. *Esa.* LIV, 10. 11. 12. *Matth.* XVI, 18. Cùm verò, ut *Hypothesi Decimâ* notatum est, interdum etiam proprio verborum sensu ex parte impleantur, quæ *Figuratis* in Scripturâ Propheticâ phrasibus prædicta sunt, & *Vallis Cadaverum* cum vicinâ, ad quam *Ager etiam Sangvinis* postea dictus referendus est, ob commissam ibi Gentilem idololatriam & cædem hominum, fuerit immundis locis annumerata, qvin & *Peregrini Gentiles* in Agro isto sepeliendi à Judæis immundi habiti fuerint, non immeritò prædictio ista Prophetica de sanctificandis tempore N. T. per CHRISTUM immundis aliâs locis & hominibus (quæ κατὰ τὴν διάνοιαν generalis est) speciatim censenda est etiam tunc impleta, quando *Ager iste in Sepulturam Peregrinorum Gentilium pretio sangvinis CHRISTI emtus* à Mattheo narratur, in præludium qf. & indicium, quod, ut ista sepulchra in tractu ex Ethnicâ ibi exercitâ idololatriâ infami sita, ita etiam alia immunda aliâs habita loca per virtutem Sangvinis CHRISTI dedicanda, & ut ad Gentiles ibi sepultos, ita etiam ad alios ex Gentibus oriundos spectet ejus sangvis, qui effusus est, ut Gentes etiam pristinâ immunditiæ sublatâ Sanctitas essent Domino. Videantur quæ de Myserio in Emtione hujus Agri pro pretio Sangvinis CHRISTI superiùs *consideratione explanationis*

Decimæ Septimæ observata sunt.

Kr 2097

ULB Halle

3

002 167 719

sb

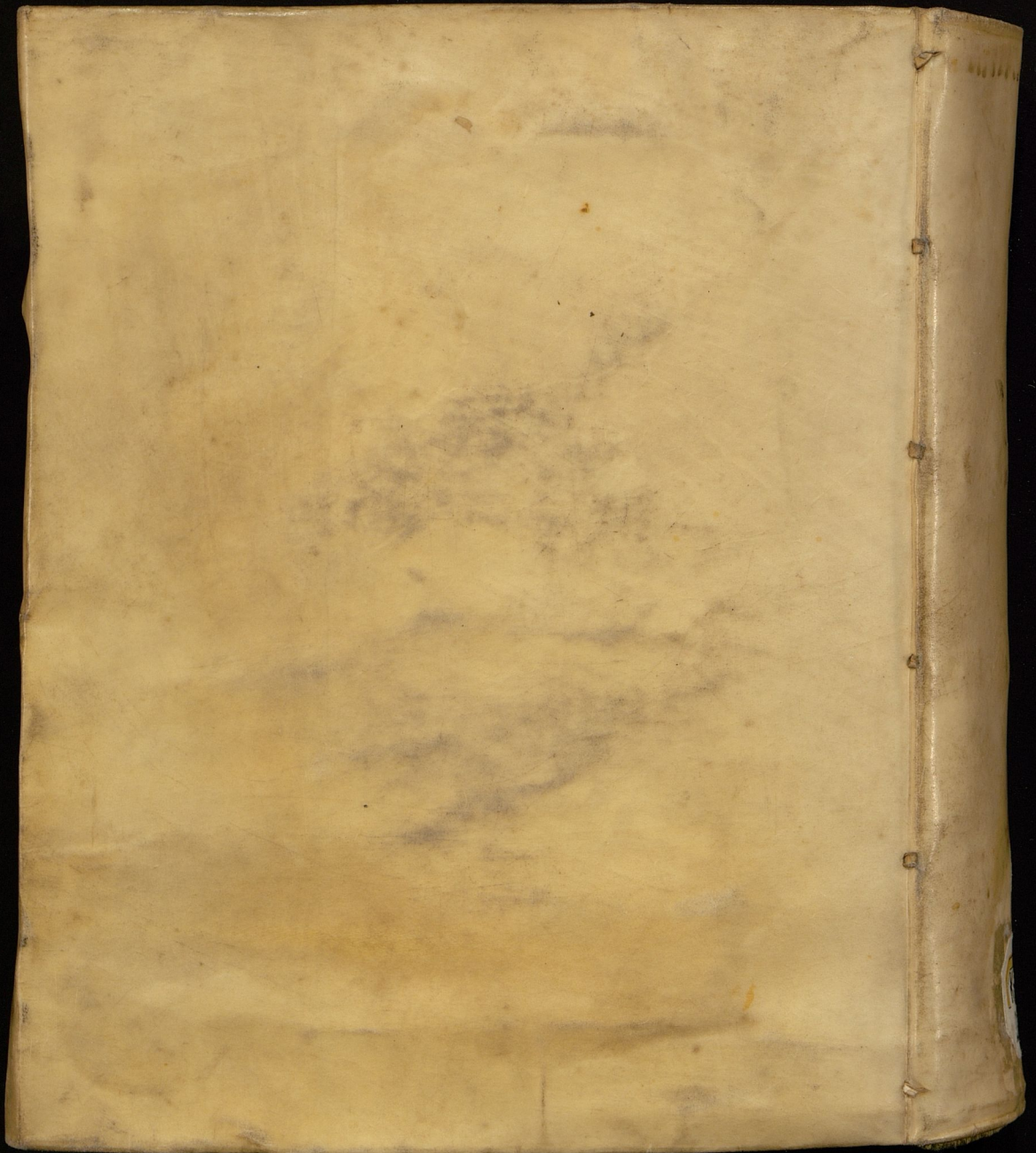

Retro V

Ant.

UD 17

CHRISTOPHORI SCHLEGELII
S.S. Theol. Doct.
HAKELDAMA

Sive

AGER SANGVINIS

Juxta ductum Historicæ descriptionis & Pro-
phetiæ allegatæ Matth. XXVII, 3-11.

prelius consideratus,

Iterumq; publicæ luci expositus
curante

Filio Autoris

M. CHRISTOPHORO GOTTLIEB SCHLEGELIO,
S.S. Theol. Cultore.

SLESVIGÆ imprimebat Johann Holvvein.
Anno M DC LXXII.